STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04667

DER EKONOMISHER LIGEN

Max Simon Nordau

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

187

דער ליגען
פון דער חתונה

פון ד״ר מאקס נארדוי

ווער עס וויל די ווארהייט
פון דער חתונה געניסען
מוז די ליגען
פון דער חתונה וויסען

פרייז 15 סענט

ארויסגעגעבען פון
פילאדעלפיא היברו פאבלישינג קאמפ.

פילאדעלפיא
1914.

הויפטפערקויף אין

ווארשאווער ספרים פערלאג

S. MALERMAN

916 S. 5th Street

PHILADELPHIA, PA.

אימפארטער פון ראדיקאלע און קלאסישע שעהנע
ליטעראטור און בילדער העברעאישע, אידישע, רוסישע,
און ענגלישע.

פרייז פון רוסישען רובעל
אויף אידישע ביכער 50 סענט, אויף העברעאישע און
רוסישע פון 60 ביז 70 סענט.

סאסייטעס און בוכהענדלער ראבאט.

✻ דער ליגען ✻

פון דער

חתונה

ווער עס וויל די ווארהייט בעגרייפען
קען אין דיעזע ליגענד עררייכען.

1.

צוויי מעכטיגע גרונד־אינסטינקטען בעהערשען דעם מענש זיין גאנצעס לעבען און בעשטימען אלע זיינע האנדלונגען.—דער אינסטינקט פון דער זעלבסט ערהאלטונג און דער געשלעכטס אינסטינקט. דער אויסדרוק פון דעם ערשטען טריעב איז דער הונגער, דאס בעדירפניס צו עסען, דער צווייטער אינסטינקט מאניפעסטירט זיך אלס ליבע.

די קרעפטען, וועלכע ווירקען ביי דעם אקט ערנעהרונג און דער געשלעכטליכער פארטפפלאנצונג זיינען אונז נאך דונקעל און אונבעקאנט, אבער זייער אויסערליכע טהעטיקייט זעהען מיר קלאר און דייטליך. מיר ווייסען ניט ווארום אן אינדיווידואום מאכט זיין ענטוויקלונג גראדע אין א בעשטימטער צייט; מיר ווייסען אויך ניט ווארום דאס

שטארקע פערד קען נאר אלט ווערען 30 ביז 35 יאהר, וועהרענד דער מענש וועלכער איז פיעל קלענער און שוואכער, קען עררייכען 70 יאהר. מיר ווייסען ניט, ווארום דיא וואראנא לעבט איבער 200 יאהר און די גרעסערע גאנז נאר 20 יאהר. וואס מיר ווייסען אבער, איז דאס, אז יעדעס לעבעדיגע וועזען האט זיין בעשטימטע לעבענס דויער, וועלבע איז געשטעלט ווי דער מעכאניזמוס פון א זייגער. דיזע לעבענס-דויער קען דורך פערשיעדענע אויסערליכע איינפליסע פערקורצט ווערען, אבער מען קען איהר קיינמאהל ניט פערלענגערען. מיר דיינקען אויך, אז די עקסיסטענץ פון די מינים איז נאר בעשריינקט אויף א געוויסען לעבענס עלטער און אז זיי—פונקט ווי די אינדיווידוען—ענטשטעהען אין א געוויסען אויגענבליק, אז זיי עררייכען דעם העכסטען גראד פון זייער ענטוויקלונג און דאן שטארבען זיי אב. די לעבענס דויער פון א מין איז צו גרויס, צו אויסגעברייטעט, אז דער מענש זאל איהר קע־נען בעאבאכטען פערזענליך. אבער די וויסענשאפטליכע פארשונגען געבען אונז גענוג ערקלערונגען, וועלכע געבען אונז די ווארשיינליכקייט, אז די לעבענס ענטוויקלונג פון די מינים איז די זעלבע ווי פון די אינדיווידועלע אזוי לאנג, אן אינדיווידואום האט ניט פערברויכט די לעבענס קראפט, וועלכע עס האט ערהאלטען ביי זיין בעשאפונג זאלאנג שטרעבט עס מיט אלע קרעפטען זיך צו ערהאלטען און צו פערטהיידיגען געגען זיינע פיינד. אין דעם אויגענבליק ווען א וועזען האט פערלארען זיין לעבענס-קראפט, פיהלט עס ניט מעהר קיין בע־דירפניס זיך צו ערנעהרען און צו פערטהיידיגען און עס שטארבט. ביי די מינים מאניפעסטירט זיך די לעבענס-קראפט אלס פארטפלאנ־צונגס-אינסטינקט. אזוי לאנג די לעבענס-קראפט פון דעם מין איז שטארק און מעכטיג, זאלאנג שטרעבט יעדעס נארמאלע אינדיווידואום מיט אלע זיינע קרעפטען צו דער געשלעכטליכער פערבינדונג. ווען די לעבענס קראפט פון דעם מין שוואכט זיך אב, דאן פערשווינדעט אויך ביי די אינדיווידוען דער אינסטינקט צור פארטפלאנצונג. דאס פערהעלטניס צווישען ענאאיזמוס און

אלטרואז מוס ביי א געוויכען מין אָדער ראַסע איז דאָס זיכערסטע מאָס פאַר זיין לעבענס קראַפט.

ווען עס געפינען זיך א גרעסערע צאָהל פון אינדיווידוען, וועלכע דערשטיקען דורך זייערע פערזענליכע אינטערעסען אלע פפליכטען פון דער סאָלידאַריטעט, דאַן איז דאָס א זיכערער בעוויז פאַר די שוואַכע לעבענס-פעהיגקייט פון דער בעטרעפענדע ראַסע אָדער נאַציאָן. אָבער ווען עס גיזפינען זיך אינערהאַלב פון א נאַציאָן אָדער ראַסע פילע אינ-דיווידוען, וועלכע פערקערפערען אין זיך דעם אינסטינקט דער סאָלי-דאַריטעט און דיא געפיהלען פון דער אַלגעמיינהייט, דאַן איז דאס א צייכען, אז דיזע נאַציאָן אָדער ראַסע בעזיצט אין זיך א שטאַרקע לעבענס-קראַפט.

ווען א ראַסע אָדער נאַציאָן געהט ענטגעגען דעם אונטערגאַנג, דאַן פערלירען די אינדיווידוען די פעהיגקייט געזונד און נאַטירליך צו ליבען. די פארמען, וועלכע עקסיסטירען אין די בעציהונגען פון דיביידע געשלעכטער ביי א געוויסען פאלק, בילדען דעם מאַסשטאַב פון זיין לעבענס קראַפט, פון דיזען שטאַנדפונקט אויס בעטראַכטעט, זיינען די בעאָבאַכטונגען, וועלכע מיר קענען מאַכען ביי די אייראָפעאישע פעלקער זעהר טרויריגע. די קאָרופציאָן פון די עקאנאמישע, סאָציאַלע און פאליטישע איינריכטונגען האט אויף פערגיפטעט דאס געשלעכטליכע לעבען פון דיזע פעלקער, זי האָט פערדאָרבען די נאַטירליכסטע אינסטינ-קטען און צוליב דעם עקעלהאַפטען היפאקריטיזמוס, וועלכער בעהערשט אונזער גאַנצעס לעבען, אָפּערט מען די צוקונפט פון קומענדע נעגענעראַציאָנען

צו אַלע צייטען האָט די מענשהייט בעגריפען—צו ערשט אינ-סטינקטיוו און שפּעטער מיט קלאָרען בעוואוסטזיין—אז זייער עקזיס-טענץ און פאָרטפפלאַנצונג איז די וויכטיגסטע ערשיינונג פון זייער לע-בען. אַלע אונזערע געפיהלען און האַנדלונגען וועלכע שטעהען אין איר-גענד וועלכע בעציהונגען צו דיזען פאָרנעהמסטען אינטערעסע, האָבען איממער איינגענומען דעם גרעסטען פלאַץ אין אונזערע געדאַנקען.

די ליבע בילדעט פאַסט אין גאַנצען דעם אינהאַלט פון דער

שעהנער ליטעראטור פון אַלע פעלקער און צייטען דען זי האט געהאַט דאָס גרעסטע אינטערעסע פאר דעם לעזער.

דאָס נאַטירליכע רעזולטאַט פון דער ליבע איז די געשלעכטליכע פערבינדונג צווישען מאַן און פרוי; און עס גיט ניט קיינע אַנדערע האַנדלונג, וועלכע האט פעראורזאַכט אַזעלכע צערעמאָניען, פאָרבריי־טונגען און אומשטענדליכקייטען, מיט וועלכע די מעהרסטע פעלקער בעגלייטען דיזע פעראייניגונג זיי זאָלען אין מענשען ערוועקען דאס בע־וואוסטזיין, אַז דיזע פעראייניגונג האָט ניט אַליין א פריוואַט כאראק־טער, דען איהרע קאָנזעקווענצען בעריהרען די אינטערעסען פון דער גאַנצער ראַסע.

וואָס האָט אָבער אונזער קאָרומפּירטע ציוויליזאַציאָן געמאַכט פון דער פערבינדונג צווישען מאַן און פרוי? זי האָט ערנידריגט דיזע פעראייניגונג צו א געוועהנליכען געשעפט, וועלכעס גיט דער ליבע פונקט אַזוי ווייניג פּלאַץ, ווי דער קאָנטראַקט צווישען צוויי קאפּי־טאַליסטען, וועלכע האָבען זיך פעראייניגט צו אַגעמיינשאַפטליכער אונטערנעמונג.

עס איז וואהר! מען ערקלערט אויך נאָך היינט, אַז די הייר־ראַט האָט דעם צוועק פאָרט צו פפלאַנצען די ראַסע; אָבער דיזע ערקלערונג איז ניט מעהר ווי א לעבערליכער ליגען, דען אין דער ווירקליכקייט האַנדעלט עס זיך ניט אום די געגענזייטיגע אַנציהונג פון צוויי פערשידענע געשלעכטס־וועזען, זאָנדערען אום געוועהנליכע מאַטעריעלע אינטערעסען.

די מאָדערנע הייראַט ענטהאַלט נים קיין שפור פון אינערליכע צונייגונג, זי איז ניט דער אויסדרוק פון אַלטרואיסטישע געפיהלען, זי איז דער אויסדרוק פון דעם געוועהנליכסטען עגאָאיזמוס.

מען הייראַטעט, אום צו פערבעסערען זיינע פערמעגענס־פער־העלטניסע, אום זיך צו שאַפען אַן עקזיסטענץ, אום צו בעפריד־יגען זיין אייטעלקייט אָדער אום צו געניסען געוויסע פרייהייטען און פריווילעגיען, וועלכע די געזעלשאַפט ערלויבט ניט צו אונפערהייראַטע

פרויען. מען דיינקט וועגען אלעס ביי דער חתונה, וועגען דעם סאלאן און די קיכע, וועגען די בעלער און פראמענאדען, אבער די הויפטזאכע פערגעסט מען געוועהנליך, דאס שלאפצימער, אין וועלכען עס ווערט בעשאפען די צוקונפט פון א גאנצען פאלק, די קומענדע גענעראציאן, דיזעס הייליגטהום שפילט ביי דער חתונה זעהר אן אונבעדייטענדע ראלע. מוז ניט דער אונטערגאנג זיין דאס אונפערמיידליכע שיקזאל פון די פעלקער, וועלכע ענטוויקלען זיך אונטער אזעלכע בעדינגונגען?

עס גיט נאר צוויי ארטען פון בעציהונגען צווישען מאן און פרוי: די איינע גרינדעט זיך אויף די געגענזייטיגע אנציהונג, דארום איז זי בערעכטיגט און מאראליש. די אנדערע זיכט נאר אין דער פערבינדונג די בעפרידיגונג פון זעלבסטזיכטיגע אינטערעסען און איז דארום ניט אנ־דערש ווי א פראסטוציאן אין בעוואוסטע אדער אונבעוואוסטע פארמען. די פראסטיטוטקע, וועלכע געהט אם אבענד אין די גאסען און פער־קויפט איהר קערפער פאר איינינע זילבער שטיקע, און דער קאמע־דיאנט, וועלכער שמייכעלט זיך אונטער ביי אן אלטער משוגענער וועלכע בעצאהלט איהם דערפאר, זיי ביידע בעלאנגען צו דער אב־טהיילונג דער פראסטיטוציאן און יעדער איינער מוז דאס עפענטליך צו נעבען.

אבער ווער קען מיר צייגען דעם אונטערשיד צווישען דעם מאן וועלכער לאזט זיך ערנעהרען פון א געוועהנליכער פראסטיטוטקע, און דעם מאן, וועלכער שמייכעלט זיך אונטער ביי דער טאכטער פון א רייכען און איינפלוספאלען מאן, ניט ווייל ער ליעבט איהר, נאר ווייל ער האט ניט קיין אנדער מיטעל צו ערלאנגען רייכטהום און מאכט.

ווער קען מיר צייגען דעם אונטערשיד צווישען דער געוועהנ־ליכער פראסטיטוטקע, וועלכע פערקויפט זיך צו אן אונבעקאנטען, צוליב איינינע געלד שטיקע און דער אנשטענדיגער כלה, וועלכע פעראייניגט זיך מיט א מענשען, וועלכען זי ליבט ניט, נאר דערפאר, ווייל ער גיט איהר רייכטהום, א פארנעהמע שטעלונג אין דער געזעלשאפט, נאלד און שמוקזאכען אדער אפשר גאר דאס טעגליכע ברויט?

די אורזאכען זיינען איןביידע פעלע די זעלבע, די האנדלונג איז די זעלבע און ווער עס ליבט ווארהייט און גערעכטיקייט, דער מאכט אויך נים קיין אונטערשיד אין די נעמען.

די מוטער, וועלכע זוכט א „פאסענדען" מאן פאר איהר טאָכטער, די מוטער וועלכע ווענדעט אָן אלע מיטלען צו בעזייטיגען די נאַטירליכע גלייכגילטיקייט פון דעם יונגען מעדכען צו א מענשען, וועלכען זי ליבט נים, דיזע מוטער איז נים מעהר, ווי א געוועהנליכע פראַצענטניטשקע, פונקט אזוי ווי דאָס עקעלהאפטע ווייב, וועלכעס מאַכט א לעבען דורך די פערפיהרונג פון אונשולדינע מעדכען. דער אונטערשיד איז נאָר דער, אז די ערשטע גילט אין דער גאנצער וועלט אלס א בכבוד׳ינע און אָרענטליכע פרוי, וועהרענד די אנדערע ווערט פערפאָלגט דורך די געזעצע.

דער עלעגאנטער שארלאטאן, וועלכער בעזוכט די פיינסטע בעלער און קאנצערטען, אום צו געפינען א „גוטע פארטיע", דער שארלאטאן, וועלכער ערקלערט דער מאָכטער פון דעם מיליאָנער זיינע „אויפריכטינסטע" ליבע און טרייקייט, דענקענדיג דאביי, אז ער וועט בעצאהלען מיט איהר געלד זיינע מלוים און מעטרעסען, דיזער שארלאטאן איז פונקט דער זעלבער פערדארבענער לומפ, ווי יענעס עקעלהאפטע אינדיווידואום, וועלכעס לעבט פון דער שאנדע דער פראסטיטוטקע, אין וועלכע זאגאר א פאָליציסט וויל נים אנגרייפען מיט די נאקעטע פינגער.

דאס מעדכען, וועלכעס פערקויפט איהר קערפער, אפשר אום צו ערנעהרען אן אלטע מוטער אדער א קליין קינד, דיזעס מעדכען שטעט מאראליש פיל העכער, ווי די „אונשולדיגע" יונג־פרוי, וועלכע לייגט זיך אין בעט מיט א רייכען געלד־זאק, אום צו בעפרידיגען איהר בעדערפניס נאָך קאנצערטען, בעלער און באדע־רייזען. א מאן, וועלכער בעצאהלט א געוועהנליכע פראסטיטוטקע, פאר דעם גענוס, וועלכע זי ביטעט איהם, איז יעדעס פאל פיעל לאגישער און פערגינפטיגער, ווי דער יעניגער, וועלכער קויפט זיך א לעבענסלענגליכע ביישלעפערין (פלגש)

דורך א הייראטהס קאָנטראקט.ביידע זיינען ניט מעהר, ווי פראָסטיטוטקעס, די נעזעצליכע ביישלעפערין און די געוועהנליכע, דען זיי פערפאלגען ביידע דאָס זעלבע ציעל, די מאטעריעלע אינטערעסען.

עס עקזיסטירט נאָך איין אונטערשיד צווישען די ביידע פעראייניגונגען. דער מאן, וועלכער זוכט זיין פערגניגען ביי געוועהנליכע פראָסטיטוטקעס, האָט ניט צו טראָגען קיינע קאָנזעקווענצען, וועהרענד דער בעזיצער פון דער לעגיטימער ביישלעפערין איז פערפפליכטעט זיין גאנצעס לעבען. יעדע פערבינדונג צווישען מאן און פרוי, וועלכע עס ווערט געשלאָסען צוליב דער מאטעריעלער פערזאָרגונג איז ניט מעהר, ווי א געוועהנליכע פראָסטיטוציאָן, און דער כאראקטער פון דיזער פראָסטיטוציאָן בלייבט גאנץ דער זעלבער, אויב א פריסטער אדער א בעאמטער זאָל מיטווירקען ביי דער פערבינדונג אָדער גאָר א פראָסטע פאקטאָרקע.

דאָס איז אָבער דער כאראקטער פין די מעהרסטע הייראטען, און ווען עס געפינט זיך אמאָל אן אויסנאהמע, דאן איז עס אזא זעלטענהייט, אז די אלגעמיינהייט לאכט און מאכט זיך לוסטיג איבער דעם דומען און אונפראקטישען אידעאליזמוס פון די בעטרעפענדע צווי מענשען.

מעדכען, וועלכע בעזיצען ניט קיין פערמעגען, ווערען פון זייערע קלוגע עלטערען זאָ צוזאָגען פערמליך דרעסירט, צו דערשטיקען יעדעס נאטירליכע געפיהל אין זייערע הערצער און זייערע ליבענסווירדינקייט זייער „זיסען שמייכעל" אבצומעסטען נאָך דער סומע, וועלכע א יונגער מאן וועכענטליך פערדינט, און ווען דאָס „אונשולדיגע" קינד איז ניט גענוג קלוג און קאָקעט זיך אליין צו חאפען א לעבענס־לענגליכען פערזאָרגער און ערנעהרער, דאן קומען די קלוגע און „ערפאהרענע" מומעס און פעטערס, די פרוי מאמא און דער הערר פאפא און אונטערשטיצען די בעמיהונגען פון דעם „הייראטס לוסטיגען" מעדכען דורך גוט געמיינטע און קלוגע ראטהשלעגע און בעלעהרונגען.

ביי דעם רייכען מעדכען איז די זאך עטוואָס פערשידען, וועהרענד

דאס פראלעטאריער־מעדכען שפילט די ראלע אלס יענערין, וועלכע
זוכט צו כאפען א פאסענדען מאן, וועהרענד דעם שפילט די בעזיצערן
פון גרויסע רייכטהימער די ראלע פון׳ם קרבן, וועלכע לאזט זיך אוועק
כאפען פון אירגענד א הייראטס יעגער, וועלכער זוכט אין דער חתונה
א גוטעס געשעפט.

די יאגד אויף רייכע יורש׳טעס איז געווארען דער לעבענס בערוף
פון א געוויסער קלאס פון מענער, וועלכע בעטרייבען זייער געשעפט נאך
אלע רעגעלען דער קונסט. דאס טראגט ווייסע הויזען און זיידענע
וועסטען, דאס האט פיינע קראוואטען פון אויסגעוועהלטע פארבען,
דאס זעצט זיך א פענסנע אויף די נאז און שטינקט מיילענווייט נאך
פערפום און א׳דע׳קאלאן דאס טאנצט פארטרעפליך און ווייסט צו
דערציילען פון ספארט און געזעלשאפטס־שפילען, דאס קויפט בלומען
און זיסע באנבאנס און שרייבט ליבעס בריף און פאעזיע און פראזא.

מיט אזעלכע מיטלען ווערט די פערגאלדעטע פופע געפאנגען
און דאס דומע בעשעפניס, וועלכעס האט געגלויבט צו שפילען די ראלע
אלס אידעאלע ליבהאבערין אין א טהעאטער פארשטעלונג, געפינט
ערשט שפעטער אויס אז זי איז נאר געווען די הויפטצאהל אין א
רעכענונג־אויפגאבע, וועלכע האט זיך אבגעשפיעלט אין די קאסען־
ביכער פון אירגענד א געשעפטסמאן.

ביי פערבינדונגען, וואו די פערמעגענס־פערהעלטניסע זיינען אויף
ביידע זייטען די זעלבע, איז די ליבע נאר א לעבערליכער בעגריף.
דארטען ווערט נאר אבגעוואגען, געצעהלט און אבגעמאסטען. אבער
די פערבינדונג פון צווי פערזאנען, וועלכע בעזיצען דאס זעלבע פערמעגען,
ד. ה. פערזאנען וועלכע זיינען ענטוועדער גלייך ארעם אדער גלייך
רייך, דיזע פערבינדונג האט ווענינסטענס נאך איין פארטהייל, זי
גרינדעט זיך ניט אויף דעם היפאקריטיזמוס.

דארטען זוכט מען נאר ניט אבצולייקענען די מאטעריעלע גרינדע
פון דער חתונה און מען האט זיך שוין לאנג צוגעוואהנט די הייראט
צו בעטראכטען אלס א געשעפט, ווי יעדעס אנדערע. די חתונה

פערא‏ייניגט אין דיזען פאל ניט צוויי פערזאנען, זאנדערען גאר צוויי פערמעגען אדער צוויי שטעלונגען.

דער מאן זוכט א הויזפרוי, וועלכע זאל איהם קאכען א סופ און פעריכטען זיינע אלטע העמדער, און זי, די פרוי זוכט א מאן וועלכער זאל איהר ערנעהרען און פערזארגען א זיכערע עקזיסטענץ.

ווען דאס פערמעגען פון דיביידע טהיילען איז ניט קיין גלייכעס, דאן איז נאטירליך אויסגעשלאסען יעדע עהרליכקייט און אויפריכטיגקייט.

אין דיזען פאל מוז דער ליגען און היפאקריטיזמוס ערזעצען דעם מאנגעל אין רייכטהום. דאס אָרעמע מעדכען, וועלכעס שענקט איהרע נייגונגען צו א רייכען געלד־זאק איז א ליגנערין, וועלכע פראסטיטוּאירט איהרע געפיהלען און דער עלעגאנטער שארלאטאן, וועלכער מאכט יאגד אויף א גאלדענע פופע איז א געוועהנליכער היפאקריט און בעטריגער, אבער זאגאר אין דיזען פאל פייערט די נאטור און וואהר־הייט א טריאומף; מען אנערקענט די זיטליכע און פהיזיאָלאגישע בעדייטונג דער ליבע און בענוצט איהר אלס א מאסקע פאר דאס הייראַטס־געשעפט.

וואס איז נון דאס שיקזאל פון די מענער און פרויען, וועלכע האבען זיך פערא‏ייניגט אויף אזא אן ארט?

דאס רעזולטאט פון אזעלכע פערבינדונגען איז די דעגענעראציאן, די פיזישע און גייסטיגע קארופציאן פון די קאמענדע גענעראציאנען, וועלכע פערבינדען זיך עבענפאלס נאר צוליב די מאטעריעלע אינטע־רעסען, דיזע טרויעריגע וועזענס זיינען בעשאפען געווארען אהנע ליבע און בעזיצען דארום אויך ניט די פעהיגקייט צו ליבען. זיי קענען אלט ווערען אהנע אויך נאר צו פיהלען פאר אן אויגענבליק די אינערליכע ארמקייט פון זייער לעבען.

דער מאן פפלעגט זיין מאגען און שטודירט די וויסענשאפט פון גוטע ווייגען און סיגארען, ער מאכט זיך א גוטען נאמען און די קרייזען אין וועלכע ער פערקעהרט, ער געניסט די אכטונג פון אלע קלובס און ווען ער שטארבט עהרט מען זיין אנדענקען אויף פערשידענע וויזען.

די פרוי אויף דער אנדערע זייט, ערפינדעט וואהנזיניגע מאדען, זי טרויםט טאג און נאכט פון נייע קליידער, נאלד זאכען א. ז. וו. זי אינטריגירט און פערלוימדעט אנדערע פרויען און זי איז אימער בערייט צו צושטערען מיט טייפלישער גרויזאמקייט דאס גליק און די ליבע פון אנדערע. און ווען זי ענדליך שטארבט, לאזט זי צוריק א ברייטע שפור, פון פערניכטונג, אזוי ווי א שרעקליכע קראנקהייט.

ביידע, מאן און פרוי, פיהרען א טרויריגעס, ליכטלאזעס דאזיין, דען זייער לעבען קען ניט די סלענסטע אידעאלען. ניט פיהלענדיג קיין לוסט און ליידענשאפט, קיין ליבע און הערצליכקייט, האבען זיי פער־לארען יעדעס פערשטענדניס פאר דאס גרויסע און שעהנע און לעבען נאר אין שמוץ און קארופציאן.

דיזע דעגענערירטע אינדיווידוען געפינען מיר הויפטזעכליך אונטער דער בעזיצענדער קלאסע. זיי בילדען אין דער זעלבער צייט די פאלגען און אורזאכען פון דער געשלעכטליכער קארופציאן.

דארטען הייראט מען ניט צוליב געוויסע ניינונגען, זאנדערען איינפאך אום צו ערהאלטען די געזעלשאפטליכע שטעלונג און דאס פארמעגען. און אויף דיזע וויזע ערהאלטען זיי ווירקליך די שטעלונג אין דער געזעלשאפט און דעם רייכטהום, אבער די בעזיצער פון די ביידע מוזען געהען צו גרונד.

דער זעלבסט ערהאלטונגס אינסטינקט פון די ראסע מאני־פעסטירט זיך אין א קלארער און פערשטענדליכער וויזע. די אונטער־דריקונג דער ליבע, צוליב מאטעריעלע אינטערעסען פיהרט צום אונטער־גאנג פון דעם מין און די דעגענעראציאן פון געוויסע אריסטאקראטישע פאמיליען לאזט זיך צוריק פיהרען אויף דיזע אורזאכע.

אבער נעבען דער קלאסע פון די דעגענערירטע געפינען מיר אויך נאך שטארקע, אונפערדארבענע ארגאניזמען, לעבענסקרעפטיגע או ליבעס פעהיגע מענשען, וועלכע זיינען געווארען די שקלאפען פון דער חתונה אוים אונפערשטאנד, געדאנקען לאזיגקייט אדער פייגהייט. זיי זיינען צו פייג-צו פיהרע' אליין דעם קאמפף אום דאזיין, דארום

האבען זיי געשלאסען א זאָגענאנטע, פערנונפטס-הייראטה, וועלכע טראָגט איהר נאָמען, ווייל זי איז געגרינדעט אויף דער גרעסטער אונ־פערנינפטיגקייט. („פערנונפטס-הייראטה" רופט נאָרדוי די יעניגע פער־בינדונג, וועלכע איז געשלאָסען געוואָרען צוליב מאטעריעלע אינטערע־סען. איהר פונדאמענט איז דער קאָפּ, די בערעכנונג און ניט דאס הערץ, די צונייגונג.) אזעלכע מענשען מוזען פיהלען די ראַכע פון דער נאטור פריהער אָדער שפּעטער, און וואָס שפּעטער זיי וועלען פיהלען דיזע ראכע פון דער בעליידיגטער נאטור, דעסטאָ גרעסער וועלען זיי זייערע ליידען. דאָס בעדירפניס צו ליבען איז טיעף איינגעוואָרצעלט אין זייערע הערצער און עס קאסט זיי די גרעסטע שמערצען און אָנ־שטרענגונגען דיזעס בעדירפניס צו אונטערדריקען, וועלכעס זוכט בע־שטענדיג צו פערניכטען די פארמען פון דער געזעלשאפטליכער מא־ראל אין דער עפענטליכער מיינונג.

עס קען טרעפען, אז אזא אן אינדיווידואום קומט זיך קיינמאָהל ניט צוזאמען און לעבען מיט א פערזאָן, וועלכע זאל ערוועקען זיינע נייגונגען און ליבעס בעדירפניסע. אין דיזען פאל בעהאלט די „פער־נונפטס-הייראטה" איהרע אויסערליכע פאָרם, ד. ה. די ביידע וועזען, וועלכע טראָגען אויף זיך די חתונה קייטען, פיהרען פאר דער אַלגע־מיינער וועלט א גוטעס און „ארענטליכעס" לעבען. אָדער זייער דאזיין איז אַן אונצופרידענעס און אונפאַלקאָמענעס, דען זיי טראָגען אייביג אין זיך א געפיהל פון אונפעהיגקייט, זיי האָפען אויף עטוואָס אונבע־קאַנטעס און אונבענרייפליכעס, וואָס זאָל זיי בעפרייען אוים דעם זומפּ פון זייער לאַנגווייליגען און אונהאלטסלאָזען לעבען. זיי פיהלען אין זיך די אינערליכע ווידערשפּריכע און געגענזעצע פון זייער דאזיין, זיי פערלאַנגען נאָך עטוואָס פאַלקאָמענערם און בעסערעס, עטוואָס, וואס די פערנופטס-הייראטה, קען זיי קיינמאָל ניט געבען, און וואָס זיי קענען נאָר געפינען אין דער ליבע.

אויך דיזע מענשען-קלאסע פיהרט א ניעדריגעס און אינטערע־סענלאָזעס דאזיין, דען עס פעהלט זיי דאָס אידעאל, פונקט ווי די

„דעגענערירטע", פון וועלכע מיר האבען געשפראכען בעפאר. אבער זיי זיינען נאך אונגליקליכער ווי די לעצטערע, דען זיי האבען דאס בעדירפנים צו עטוואס העכערערס און בעסערעס און קענען עס ניט בעפרידיגען. זיי זיינען ניט קיינע בלינדע, ניין, זיי קענען זעהען, אבער זיי לעבען אין דער דונקעלהייט און קענען זיך ניט דערפרייען פון די הערליכע זונענשטראהלען.

דאס איז די לאגע פון די מענשען, וועלכע בעזיצען די פעהיגקייט צו ליבען, אבער ניט דעם מוטה צו זוכען זייערע אידעאלען. זיי האבען זיך פערשקלאפט צוליב מאטעריעלע אינטערעסען און פיהרען א טרויעריגעס, שמערצליכעס לעבען.

אזוי לאנג ווי דיזע אינדיווידוען טרעפען זיך ניט צוזאמען מיט א וועזען וואס זאל מאכען אן איינדרוק אויף זייערע ליבעס געפיהלען, זא־לאנג וועט זייער הייראטה זיין א רוהיגע און אונצושטערבארע, ווייניג־סטענס פאר די אויגען פון דער וועלט.

ווען עס זאלל אבער פאסירען, אז אזעלכע אינדיווידוען זאלען זיך בעגעגנען מיט א וועזען, וועלכעס ערוועקט אין זיי די לוסט, דאס בעדירפנים צו ליבען, דאן איז דיא קאטאסטראפע אונפערמיידליך. דער קאמפף צווישען ליבע און פפליכט, די זעהנזוכט זיך צו פעראייניגען מיט א ליעבעס־פערוואנטען וועזען ווערט אזוי שטארק, דער ווידער־שפרוך צווישען ליבע און חתונה אזוי געוואלטיג און די צורשטערונג פון איינער אדער דער אנדערער זאך, מוז זיין דאס נויטווענדיגע רע־זולטאט פון דיזען קאמפף. ענטוועדער וועט די ליבע פערניכטעט אדער דיא פוסטע פארם פון דער הייראטה ווערט צושמעטערט.

אבער עס גיעט אויך נאך א דריטען אויסוועג, און ווייל ער איז דער נידריגסטער און פיינסטער, דארום געפינט ער די מעהרסטע אנ־ווענדונג. אין דיזען פאל בלייבט די פארם פון דער חתונה אונבעשע־דיגט פאר די אויגען פון דער וועלט, אבער די ליבע זוכט און געפינט איהרע געהיימע אויסוועגען.

מיט אנדערע ווערטער הייסט דאס, ענטוועדער צוברעכט דער־

ליבענדער מענש די קייטען פון דער חתונה מיט געוואלט, אָדער ער אונטערדריקט זיינן ליבע און אָפּפערט דאדורך דאס גליק פון זיין גאנצען לעבען. געמיינע און פיינע נאטורען ווענדען דאָס דריטע מיטעל: זיי בעטריגען זייער הייראטהס-גענאָסען אָדער גענאָסין און בעדעקען זייערע האנדלונגען מיט דער מאסקע פון'ם ליגען און היפּאָקריטיזמוס.

עדעלע און שטארקע באראקטערע אָבער, זיינען צושטאָלץ אָנ־צוּווענדען דאָס פיינע מיטעל פון דעם ליגען; זיי רעוואָלטירען געגען די פאָראורטהיילע דער וועלט און מוזען דארום דורכקעמפּפען און דורכליידען דעם ביטערען קאמפּף אין דער טראגעדיע צווישען ליידענ־שאפט און פפליכט.

ווען אונזער געזעלשאפט וואָלט געווען אָרגאניזירט אויף א סאָלידארישער גרונדלאגע, ווען זי וואָלט געהאט א פערשטענדניס פאר די נאטירליכע געזעצע פון די מינים, דאן וואָלט זי זיך געשטעלט אויף די זייט פון דער ליבע און דיזען שווערען קאמפּף; זי וואָלט ערמוטהיגט דיביידע ליבענדע מענשען און זיי צוגערופען: „איהר ליבט זיך, דארום פעראייניגט זיך!"

אָבער אונזער אָפיציעלע געזעלשאפט איז באזירט אויף דעם נידריגסטען עגאאיזמוס, זי איז די פיינדין פון דער מענשליכער ראסע, דרום שטעהט זי אויף די זייט פון דער חתונה, אויף דער זייט פון דער פפליכט און זי בעפעהלט די ביידע ליבענדע מענשען, אז זיי זאלען זיך ענטזאגען.

אָבער טראָטץ איהרער אוננאטירליכקייט האט די היינטיגע געזעלשאפט דאך בעגריפען, אז עס איז א זאך דער אונמעגליכקייט זיך פאָלשטענדיג צו ענטזאגען פון דער ליבע, זי האט בעגריפען אז דאָס געבאָט דער ענטזאגונג איז פונקט אזוי גרויזאם ווי דער בעפעהל צו בעגעהען זעלבסט-מארד. און בעגרייפענדיג די מאכט פון דער ליבע רופט זי צו דעם מענשען: „ענטזאג זיך!" אָבער זי גיט איהם גלייכצייטיג א ווינק מיט די אויגען, וועלכער בעדייטעט אזוי פיעל ווי: „לאָזוּינגסטענס קיינען ניט מערקען".

אויף אזא אן ארט קומט די ליבע דאך שליסליך צו איהר רעכט, אבער נאר ביי די מענשען, וואס זיינען גענוג פיינע איינצונעהען אויף דעם היפאקריטיזמוס פון דער געזעלשאפט. אזוי וועט די ליבע, וועלכע זאל דעם מענשען פערעדלערען און פערבעסערען, די אורזאכע דער ערנידריגונג און קארופציאן פון די כאראקטערע, וועלכע צווינגט דעם היפאקריטיזמוס. שוואכען מענשען אנצואווענדען דעם ליגען, די פאלשקייט אין דעם.

פאר דער מענשליכער ראסע זיינען די ווירקונגען פון דיזען קאמפף צווישען ליבע און חתונה זעהר שלעכט. פילע שטארקע- און עהרליכע כאראקטערע, וועלכע וואלטען געבראכט א נוצען צו דער ראסע דורך זייער פארטפלאנצונג האלטען זיך פאר צו גוט צו געהען דעם וועג פון דעם ליגען, דעם איינציגען, וועלכע די געזעלשאפט ערלויבט זיי, זיי פערבאכטען עס צו שליסען היימליכע פערהעלטניסע און צו ברעכען זייער ווארט, און ווייל זיי בעזיצען ניט דעם מוטה אדער די מעגליכקייט צו צורייסען עפענטליך די קייטען פון דעם לעגיטימען קאנטראקט דער הייראט, געהען זיי ליבער צו גרונדע פון זייער ליבע און ווערען די טראסטלאזע מערטירער פון אן אידעאל, וועלכען זיי קענען קיינמאל ניט ערררייכען.

די דורכשניטס-מענשען אבער, פון וועמענס פארטפלאנצונג די מענשליכע ראסע קען נאר גאנץ ווענינ פראפיטירען, זיי זיינען צו פיינע צו האנדלען עפענטליך און צו נידריג אז זיי זאלען זיך ענטזאגען פון דער ליבע, דארום בעפרידיגען זיי די בעדירפניסע פון זייערע הערצער אויף די קאסטען פון זייער בירגערליכער מאראל.

די מאדערנע חתונה איז דארום אן אונזיטליכעס און קארומפיר־טעס פערהעלטניס און איהר עקזיסטענץ איז א געפאהר פאר די צו־קונפט פון דער מענשליכער ראסע. פריהער אדער שפעטער טרייבט זי דעם מענשען אין א קאמפף צווישען בעשווארענע פפליכטען און דעם אונאויסראטבארען בעדירפניס צו ליבען און זי לאזט איהם נאר די וואהל צווישען געמיינהייט אדער אונטערגאנג. אנשטאט צו זיין א לעבענדיגע קוועלע צו פערויגערן די ראסע, איז זי געווארען דאס בעסטע מיטעל פון א לאנגזאמען זעלבסט-מארד דער מענשהייט.

2

דאָס די הייראַט, וועלכע מען בעטראַכטעט אלס די איינציגע בערעכטיגטע פאָרם פון דער ליבע צווישען מאַן און פרוי, דאס דיזע הייראטה האט אין גאַנצען פערלאָרען איהר אינהאלט דאָס זי איז געוואָרען דער גרעסטער און שענדליכסטער ליגען פון אונזער געזעלשאפט־ליבען לעבען, דאָס מען האָט געוועהנליך חתונה צוליב די מאַטעריעלע אינטערעסען, דאָס די יונגע גענעראַציאָן בעטראַכטעט ליבע און הייראַט פאַר צוויי בעזאָנדערע זאַכען, דאָס די פערזאָנען, וועלכע שליסען מיט אייגאַנדער די אפיציעלע פערבינדונג, פיהלען אין דעם גרונד פון זייערע הערצער, אז די לעגיטימע פאָרם פון דער חתונה קען ניט בעאיינפלוסען זייערע געפיהלען און בעדירפניסע, דאָס אלעס לאָזט זיך צום גרעסטען טהייל צוריק פיהרען אויף די עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַ־ציאָן פון די מאָדערנע קולטורפעלקער.

דיזע אָרגאַניזאַציאָן איז באַזירט אויף דעם ברוטאַלסטען עגאָ־איזמוס, זי קענט נאָר דאָס אינדיווידואום, אָבער קיינמאָל די ראַסע אין אלגעמיינען און איהר צוועק איז דאָס אונמיטעלבאַרע אינטערעסע פון איינצעלנע מענשען, אויף די קאָסטען פון דער אלגעמיינהייט. די מאָדערנע ווירטשאַפליכע אָרגאַניזאַציאָן האָט געשאַפען דאָס היינטיגע רויב־סיסטעם, וועלכעס אָפּפערט די צוקונפט פאַר דער געגענוואַרט און צווישען אלע איהרע וועכטער, פּאָליציסטען און געזעץ־געבער, געפינען מיר ניט קיין איינציגען פערטיידיגער פון דער נייגעבאָרענע גענעראַציאָן.

וואָס פרעגט די מאָדערנע געזעלשאַפט דערנאָך ווען די בעדינגונ־גען פון דער מענשליכער פאָרטפלאַנצונג זיינען די אונגינסטיגסטע און שלעכטעסטע, וואָס עס קען נאָר געבען, די היינטיגע גענעראַציאָן דענקט נאָר פון זיך אליין, זי האָט ניט קיינע פפליכטען פאַר דער צוקונפט און אלע איהרע געדאַנקען קאָנצענטרירען זיך אָרום דער אייגענער בעפרידיגונג. זאָל דער קומענדער דור זאָרגען פיר זיך אליין,

ווען ער איז פיזיש און גייסטיג פערארמט און קארומפירט דורך די שולד פון די עלטערען, דאן—אום זא שלימער פאר איהם. די קינדער וועלכע זיינען בעשאפען געווארען אהנע ליבע זיינען ארעמע, עלענדע בעשעפניסע, אבער ווער פרעגט נאך זיי, די עלטערען האבען דאך געפונען זייער מאטעריעלען פארטהייל אין דער חתונה.

די קינדער דער ליבע אבער, וועלכע זיינען געבארען געווארען אויסערהאלב פון דער געזעצליכער און קירכליכער פארם זיינען פערדאמט דורך די געזעלשאפטליכע מאראל, זיי זיינען די מערטירער פון דעם אלגעמיינען פאראורטייל. אבער וואס שאדעט דאס, זייערע בעשעפער האבען יא געפונען זייער פערגניגען.

דער מאדערנער מענש האט פערלארען דאס געפיהל צו דער מענשהייט און די סאלידאריטעט. דיזער נאטירליכער אינסטינקט פון אלע העכערע טהיערע, איז פערשוואונדען געווארען, אדער ער געפינט זיך נאר, נאך אין א זעהר פערקריפעלטער פארם ביי די אייראפעאישע קולטור—פעלקער. דער מענש לאזט זיך מעהר ניט שטערען אין זיינע פערגניגונגען דורך די ליידען פון זיינע מיטמענשען און זעלבסט דער געדאנק, אז די מענשהייט וועט אמאל אויפהערען אין גאנצען צו עקזיסטירען דורך אזעלכע צושטענדע, זעלבסט דיזער געדאנק לאזט איהם קאלט און טיילנאמסלאז און ער דענקט ניט דארין צו ענדערען די גרונדלאגען פון דעם היינטיגען סיסטעם, אזוי לאנג ער געפינט נאר זיין פערזענליכען פארטהייל.

און אזוי איז אויך דער געשלעכטס-אינסטינקט געווארען א געגענשטאנד פון דער אויסבייטונג, און וויל ער איז דער מעכטיגסטער פון אלע אינסטינקטען, וועלכע בעשטימען אונזער ארגאניזמוס, דארום איינגעט ער זיך פארטרעפליך פאר די מאטעריעלע שפעקולאציאן. דארום בעטראכטען די היינטיגע מענער און פרויען דיזען הייליגען אקט פון דער געשלעכטליכער פערבינדונג, וועלכע שפילט די גרעסטע און בעדייטענסטע ראלע אין דער ענטוויקלונג און ערהאלטונג דער מענשהייט, אלס א קוועלע פאר זייער פערזענליכען פראפיט.

און זאלען מיר דען פערדאמען דעם קולטור מענשען, ווען ער בעטראכטעט די חתונה פאר א פערזארגונגס־אינסטיטוט, ווען ער פרענט צווערשט בעפאר ער פערבינדעט זיך אפיציעל: „וואר בימעט מיר אם מעהרסטען?"

ער זעהט אז די מאדערנע געזעלשאפט מעסט דעם ווערטה פון אן אינדיווידואום נאר נאך דער גרויסקייט פון זיין פערמעגען. ער זעהט ווי דער רייכער לעבט א גוטען טאג און פאר דיא טהירען פון די פאלאצען זעהט ער דאס עלענד אין זיין שרעקליכסטען געשטאלט. ער פיהלט די שוועריקייטען פון דעם קאמפף אומס דאזיין און ער ווייס בעשטימט, אז די געזעלשאפט אונטערשטיצט איהם נים אם גרינגסטען ווען זיינע אייגענע קרעפטען זיינען צו שוואך, צו קעמפפען פאר ברויט און לעבען. אויס דיזען גרונד בעטראכטעט דער מאדערנער מענש יעדען לעבענס־אקט, אלזא אויך די חתונה פונ'ם מאטעריעלען שטאנדפונקט און ער זוכט פון אלע זיינע האנדלונגען הערויסצושלאגען דעם גרעסטען נוצען.

ווארום זאל ער זיך אלזא בעאיינפלוסען לאזען פון דער ליבע, ביי א געוועהנליכען געשעפט ווי די חתונה? אפשר ווייל ער וואלט געווען א נוצען פאר דער מענשהייט? וואס טהוט דען די מענשהייט פאר איהם? נים זי איהם צו עסען, ווען ער איז הונגעריג? פערזארגט זי איהם מיט א בעשעפטיגונג ווען ער געפינט נים קיין ארבעט? ערנעהרט זי זיינע קינדער ווען זיי שרייען נאך ברויט? און ווען ער שטארבט, זארגט דען די מענשהייט פאר די עקזיסטענץ פון זיין פאמיליע?

ניין! און ווייל די מענשהייט ענטזאגט זיך פון אלע דיזע פפליכטען געגען איהם, דארום האט ער אויך קיינע פפליכטען געגען איהר און ער בעטראכטעט די חתונה איינפאך אלס א מיטעל ווי צו פערגרעסערען זיין פערמעגען.

די קאנזעקווענץ פון דיזע פערהעלטניסע איז די דעגענעראציאן דער קולטור מענשהייט, און זייער אונמיטעלבארעס אפפער איז דאס ווייב. דער מאן ליידעט לאנג נים אזוי שמערצליך פון די געגענווער־

טיגע פערהעלטניסע, ווי די פרוי. ווען דער מאן פיהלט זיך ניט גענוג שטארק, אדער ווען ער האט ניט דעם נויטיגען מוטה צו נעהמען אויף זיך די פעראנטוואָרטליכקייטען פון דעם פאמיליען־לעבען, אין א געזעלשאפט, וועלכע איז די פיינדין און אויסבייטערין פונ׳ם מענשען, שטאט איהם צו שיצען, ווען אזא מאן וויל זיך ניט פערבינדען אפיציעל, דאן בלייבט ער איינפאך אונפערהייראטה, אהנע דאס ער ברויכט דארום צו ענטזאגען זיינער געשלעכטליכע בעפרידיגונג. דער אונפערהייראטער מאן האט פון דער געזעלשאפט די שטילשוויינענדע ערלויבניס, צו געניסען די פריידען פון דעם געשלעכטליכען פערקעהר, ווי און וואו ער וועט נאר קענען און ער קען זיך זאגאר בעריהמען מיט זיינע ערפאלגען, אהנע דאס מען איז איהם דארום פעראכטעט אדער מאראליש פערפאלגט. ווען דער מאן האט געהייראטה צוליעב מאטעריעלע פארטהיילע, און ווען ער קען ניט געפינען ביי זיין פרוי די יעניגע בעפרידיגונג, וועלכע ער ווינשט זיך, דאן זוכט ער זיינע פריידען אנדערשוואו, אהנע, דאס מען בעטראכטעט איהם פאר א פערברעכער, וועלכער מוז אויסגעשלאסען ווערען אויס אנשטענדיגע געזעלשאפטען.

גאנץ אנדערש איז די לאגע פון דער פרוי. די פרוי ביי די ציווילизירטע פעלקער איז פאלשטענדיג אנגעוויזען אויף דער חתונה. זי קען נאר געפינען אין דער הייראטה די פולע בעפרידיגונג פון איהרע פיזיאלאגישע בעדירפניסע. ווען זי וויל אויסאיבען די רעכטע פון א געשלעכטס רייפען אינדיווידואום, אהנע צו פערלירען די אכטונג פון דער עפענטליכער מיינונג, דאן מוז זי חתונה האבען, דאס איז דער איינציגער וועג פאר איהר, זיך צו שיצען פאר מאטעריעלען עלענד און עפענטליכער פעראכטונג.

אין דער היינטיגער געזעלשאפט איז די פרוי אנגעוויזען פיזיש און מאטעריעל אויף דעם מאן. וואס פאר א שיקזאל האט די געזעלשאפט געשאפען פאר די אונפערהייראטע מעדכען? שוין די געוועהנליכע בעצייכנונג פאר דיזע מעדכען כאראקטעריזירט זייער שטעלונג אין דער מאדערנער געזעלשאפט, דען דער נאמען „פארזעסענע בתולה“ איז די

פערקערפערונג פון אלע שפאט, פון אלער פעראכטונג, דאס אונפערהייראטעטע מעדכען איז איינזאמער און פערלאזענער וואו דער וואנדערער אין דער וויסטע. און זעלבסט ווען זי גרינדעט זיך אן אייגענע היים, אזוי בלייבט זי דאך איינזאם און אליין דען די פריינדשאפט מיט א מאן, וועלכער זאל איהר בעזוכען וועט איהר פערביטען די עפענטליכע מיינונג און ווען זי וויל ניט פארלירען איהר „גוטען נאמען“ מוז זי האנדלען נאך די אלגעמיינע געזעלשאפטליכע מאראל בעגריפען. ווייבליכע פריינדשאפטען זיינען זעהר זעלטען און ביז צו א געוויסען גראד זיינען זיי זאגאר אננאטירליך.

א פארטגעשריטענער מענש האט נאטירליך זאפארט אן ענטווארט. ער זאגט איינפאך „וואס האט זי צו פרעגען נאך דער עפענטליכער מאראל? זאל זי לעבען און געניסען, דען עס איז לעכערליך צו אפפערען זיין פערגעניגען צוליב דער געזעלשאפטליכער מאראל“.

דיזע אנטווארט איז געוויס ניט שלעכט, אבער מיר דארפען קיינמאהל ניט פערגעסען, אז דער גרעסטער טהייל פון די מענשען און בעזאנדערס פון די פרויען, זיינען ערצויגען און פול געשטופט געווארען מיט אזעלכע פאראורטהיילען, דאס זיי וועלען ליבער ליידען זייער גאנץ לעבען, איידער צו פערלירען די „אכטונג“ פון דער עפענטליכער מיינונג.

דער אונפערהייראטעטער מאן האט טויזענט מאהל בעסערע טשאנסען, ווי זיינע ווייבליכע שיקזאלס גענאסין. ער בעזוכט אלע בעלער און קאנצערטען, ער געהט אליין אין די טהעאטערס, אין קאפפע הייזער, קורץ, ער האט טויזענד מיטלען זיך צו צערשטרייען, וועהרענד דאס דאזיין פון דעם אונפערהייראטען ווייב איז געוועהנליך ניט פיעל בעסער, ווי דאס לעבען פון א געפאנגענעם.

פאר דער פרוי ניט עס גאר גאנץ ווייניגע מיטלען צו מאכען א זעלבסשטענדיגען לעבען. דאס געוועהנליכע מעדכען אויס דעם פאלק פערקויפט איהרע ארבייטס קראפט צו די רייכע און דאס שקלאפישע דינסט־פערהעלטניס פערקריפעלט און קארומפירט איהרע כאראקטער־איינענשאפטען. דאס פאבריק־מעדכען אדער די אינדוסטריע־ארבייטע־

רין קען שטארבען פון הונגער אין דער היינטינער געזעלשאפט, דען טראָץ דעם וואָס זי האָט דיזעלבע בעדירפניסע ווי דער מאן, טראָץ דעם קען זי נאָר די עלפטע אזוי פיהל פערדינען, ווי דער מענליכער ארבייטער.

און אזוי בלייבט זי אָרעם און אָרעם און עלענד, א לאסט פאַר זיך אליין און אנדערע. זי האָט דאָס בעוואוסטזיין פון איהר אבסאָלוטען צוועק און נוצלאָזיגקייט, דאָס בעוואוסטזיין, אז זי קען זיך ניט פערדינען דאָס טעגליכע ברויט, דאָס געפיהל פון איהר גרויזאמער פערלאָזענהייט, דאָס אלעס רויבט פון איהר אוועק דעם שטאָלץ פון דער זעלבסט־שטענדיגקייט. און פון דיזען מעדכען, וואָס הונגערט און פרירט, פון דיזעם ווייב, וואָס ציטערט פאר דער צוקונפט, פון איהר פערלאַנגען מיר נאָך א מאָראלישען העלדען־מוטה. און זי איז טאקע א העלדין. זי קען ניט טהאָן קיין טריט אָהנע צו בעגעגנען דער פראָסטיטוציאָן, וועלכע זי ערוואַרטעט יעדען אייגענבליק.

טויזענדע פרויען פיהרען אזעלכען קאמפף געגען די בעדירפניסע פון זייער אייגענער נאטור, א קאמפף פאר וועלכען דער מאן האָט אבסאָלוט קיין פערשטענדניס און אונטער טויזענד מענער געפינען מיר אפשר איין איינציגען, וועלכער וואָלט זיין אין שטאנדע דורכצופיהרען אזעלכע לעבען.

און וואָס פאר א לאָהן געפינט דיא פרוי פאר אלע איהרע אנשטרענגונגען, וואָס ביטעט איהר די געזעלשאפט דערפאר, וואָס זי טרעט איהרע נאַטירליכע בעדירפניסע און אינסטינקטען מיט די פיס, צוליב דעם אונגעהייערען ליגען פון דער עפענטליכער מאָראל? גאָר ניט!

דאָס אלטע, אונפערהייראַטע מעדכען וועלכעס האָט געלעבט איהר גאנצען לעבען, ווי א היילינע, געפינט זאָגאר אין זיך אליין ניט קיין ענטשעדינונג פאַר אלע אנשטרענגונגען און ענטבעהרונגען, וועלכע זי האָט ערטראָגען אין מאַטעריעלער און געשלעכטליכער בעציהונג, און וואָס עלטער זי ווערט דעסטאָ עפטער שטעלט זי זיך די פראַגע: וואַרום האָב איך אייגענטליך געקעמפפט? ווענען האָב איך גענוצט מיט

דיזען קאמפף געגען מיר זעלבסט? פערדינט דען דיזע פיינע, ענאַאיס־טישע געזעלשאפט איבערהויפט, אז איך זאָל אכטען און אנערקענען איהרע מאָראלישע געזעצע, אויפאָפּפערענדיג דאדורך דאָס גליק פאַן מיין גאַנצען לעבען? וואָלט עס ניט געווען טויזענד מאָהל בעסער פאר מיר איבערהויפט ניט געקעמפפט צו האָבען?

די דורכשניטס־פרוי האָט בעגריפען גאַנץ גוט דאָס טרויעריגע שיקזאל פון דעם אונפערהייראַטען ווייב און זי פיהלט, אז די חתונה, ווי שלים זי זאָל ניט זיין איז אימער נאָך בעסער פאר איהר, ווי דאָס איינזאמע און זאָרגען־פולע לעבען פון דער פערזעסענער מויד. און ווער קען איהר דערפאר פערארורטהיילען, ווען זי זוכט צו געפינען אַ עקזיס־טענץ, אַ פערזאָרגונג פאַר׳ן אלטער? די געזעלשאפט, וועלכע לאָזט איהר ניט קיין אנדערע אויסוואהל איז אליין פעראנטווארטליך פאר איהרע טהאט.

אָבער די פאָלגען פון דיזע פערבינדונגען צווישען מאַן און פרוי זיינען אונפערמיידליך. די פרוי ניט זעהענדיג אין דעם מאַן דאָס אידע־אַל פון איהר ליבע, זאָנדערן נאָר דעם פערזאָרגער און ערנעהרער, פיהלט זיך אין קיינער ווייזע סאָלידאריש צו איהם. זי לעבט איינפאַך אזוי גוט ווי די אומשטענדע ערלויבען עס איהר, אויף די קאָסטען פון איהר מאַן, דען זי האָט יאָ נאָר געהייראַטה אום צו מאַכען אַ לעבען.

די היינטיגע געזעלשאפטליכע אָרגאַניזאַציאָן האָט געמאַכט דעם קאמפף אוּמ׳ס דאזיין שווערער און ביטערער ווי עס איז קיינמאָהל ניט געווען בעפאָהר און דאָס איז די אורזאכע, ווארום דער מענש זוכט און געפינט אין דער חתונה אַ מוטעל צו פערבעסערען זיינע מאַטעריעלע פערהעלטניסע. דער מאַן מאַכט יאַגד אויף רייכע מעדכען און דאָס מעדכען אָהנע אַ פערמעגען הייראַטה דעם ערשטען און בעסטען מאַן אום צו געפינען ווער איהר זאָל ערנעהרען.

נאָך דער האָכצייט פערוואַנדעלט זיך דאָס ווייב געוועהנליך אין אַ קאָסטשפּיליגעם לוקסוס־טהיער, וועלכעס האָט ניט דעם גרינגסטען נוצען פאַר זיין בעזיצער. אזוי שפּילען מאַן און פרוי אין דער חתונה די

ראַלע פון צווי פיינד. וועלכע זוכען זיך געגענזייטיג אויסצובייטען.

דער רב, דער נלח און דער בעזיצער פון דעם גרויסען מאָדע־געשעפט, זיי האָבען דעם איינציגען נוצען פון דער מאָדערנע הייראטהען די הייטיגע צושטענדע פערשאַפען זיי א גוטע קונדשאַפט.

3

עס גיט ניט קיין צווייפעל, אז די הויפּט אורזאַכען פון דעם ליגען פון דער חתונה זיינען צו געפינען אין דער היינטיגער עקאָנאָמישער אָרגאַניזאַציאָן פון דער געזעלשאַפט. אָבער עס גיט אויך נאָך אנדערע אורזאַכען. א גרויסע שולד אין דעם היינטיגען געגענזאַץ צווישען ליבע און חתונה, צווישען פאָרם און אינהאַלט, צווישען נאַטירליכע געפיהלען און אינסטינקטען און דעם געזעלשאַפטליכען צוואַנג טראָגט די מאָדערנע געשלעכטס־מאָראַל, וועלכע איז הויפּטזעכליך א קאָנזעקווענץ פון דעם קריסטענטהום.

דיזע לעבערליכע מאָראַל בעטראַכטעט דעם געשלעכטס אַקט פאַר א שרעקליכעס פערברעכען, זי האָט אויפגעדריקט אויף דיזען אַקט דעם שטעמפּעל פון דער שאַנדע און ערלויבט ניט צו רעדען איבער זאַכען, וועלכע האָבען די גרינגסטע בעצוהונגען צו דער געשלעכטס־פראַגע.

דיזע מאָראַל איז א אונגעהייערעס אַטענטאַט געגען אַלע געזעצע פון דער נאַטור, און זי וואָלט ניט עקזיסטירט פאַר א האַלבע שטונדע, ווען דער מענש וואָלט ניט אויסגעפונען טויזענדע אויסוועגען איהר הייםליך צו איבערטרעטען יעדען אייגענבליק.

די מאָדערנע געשלעכטס־מאָראַל האָט ניט די קלענסטע בעגרינדונג זי האָט ניט דעם קלענסטען אַרגומענט, וואָס זאָל איהר געבען א בערעכטיגונג.

ווארום זאָל אַן אָרגאַנישע פונקציאָן, א נאַטירליכער אַקט, וועלכער בילדעט די וויכטיגסטע האַנדלונג אין מענשליכען לעבען און וועלכער בעצוועקט די ערהאַלטונג און ענטוויקלונג פון דער מענשליכער

ראַסע, וואָרום, פרעג איך, וואָרום זאָל דיזער אקט זיין ווייניגער מאָראַליש, וואָרום זאָל ער זיין ווייניגער אנשטענדיג, ווי אלע אנדערע מענשליכע האנדלונגען וועלכע בעצוועקען נאָר די ערהאַלטונג פון דעם אינדיווידואום?

וואָרום זיינען עסען און טרינקען מאָראַלישע האנדלונגען, פון וועלכע מען קען רעדען איבעראל, און וואָרום איז דער געשלעכטס־אקט א זינד און א שאַנדע, וועלכע מען דאַרף נאָר אויספיהרען אין געהיימען און וועלכע מען מוז אַבלייקענען אין דער עפענטליכקייט? וואָרום? וואָרום? וואָרום?

איז דען די געשלעכטליכע רייפקייט ניט דער העכסטער גראַד פון אונזער אינדיווידועלער ענטוויקלונג? איז זי דען ניט דער טריאומפף און די ערהאַבענסטע מאַניפעסטאַציאָן פון דער מענשהייט?

אלע אָרגאַנישע וועזען, פלאַנצען און טהיערע, פיהלען דעם געשלעכטס־אַקט אלס דעם ערהאַבענסטען אויסדרוק פון זייער לעבענסקראַפט און מיט דעם גרעסטען שטאָלץ מאַכען זיי די גאַנצע נאַטור צום עדות פון זייער ליבע; די בלומען מיט זייער דופט און דער פראַכט פון זייערע פאַרבען, די פייגעל מיט זייער הערליכען געזאַנג און דער מענש אליין זאָל זיך שעמען פון זיין מעכטיגסטען און עדעלסטען געפיהל, ער אליין זאָל בעטראַכטען די בעפרידיגונג פון זיינע נאַטירליכסטע בעדירפניסע און אינסטינקטען פאַר א פערברעכען?

ניין, דיזע לעבערליכע מאָראַל האָט ניט אימער בעהערשט די אנשויאונגען פון די מענשען. דער היפאָקריטיזמוס איז ניט אימער געווען דער מאָראַל־לעהרער פון'ם מענשען.

איך רעד יעצט ניט פון די ווילדע פעלקער, וועלכע לעבען נאָך אין א נאַטירליכען און פרימיטיווען צושטאַנד. ניין, איך רעד נור פון גרויסע קולטור פעריאָדען, גייסטיגע און מאָראַלישע ציוויליזאַציאָנען, וועלכע זיינען געווען גרעסער ווי די מאָדערנע ציוויליזאַציאָן. איך רעד פון קולטור־פעריאָדען ווי צ. ב. די גריכישע אָדער די אינדישע, וואו דער מענש האָט בעטראַכטעט די געשלעכטליכע בעציהונגען פון א נאַ־

טירליכען שטאַנדפּונקט, וואו ער האָט נאָך נישט געקענט דעם אונ־
טערשיעד צווישען גוטע אָרגאַנען און שלעכטע, צווישען מאָראַל און
נאַטירליכע ליידענשאַפטען.

אין דיזע פּעריאָדען האָט דער מענש נאָך נישט געהאַט קיין
שאַנדע פאַר זיין נאַקעטהייט און אין דער פעראייניגונג פון צוויי גע־
שלעכטס־פערשיעדענע אינדיווידואַן האָט ער נאָר ערבליקט דעם גרוי־
סען און ערהאַבענען צוועק, די ערהאַלטונג און ענטוויקלונג דער ראַסע.
אוים דיזען גרונד האָבען די גריכען און אינדיער בעטראַכטעט דעם
געשלעכטס־אַקט אַלס די גרעסטע און וויכטיגסטע פון אַלע מענשליכע
האַנדלונגען און דיזע נאַטירליכע אַנשויאונג האָט זיי געשיצט פאַר די
ברוטאַלע און געמיינע פאַרשטעלונגען, וועלכע דער מאָדערנער מענש
פערבינדעט מיט דיזען אַקט. די גריכישע און אינדישע קולטור האָבען
די נאַטירליכע אינסטיקט פון'ם מענשען נאָך ניט אזוי פערפעלשט ווי
די מאָדערנע ציוויליזאַציאָן, זיי זיינען נאָך געווען דורכגעדרונגען פון בע־
וואונדערונג און דאַנקבאַרקייט פאַר דעם געשלעכטס־אַקט, וועלכער
בילדעט די קוועלע פון לעבען אין גאַנצען וועלט־רוים.

מען האָט פערהערט די געשלעכטס־אָרגאַנען אַלס סימבאָלען
פון דער פרוכטבאַרקייט און האָט אויפגעשטעלט בילדער פון זיי אין די
טעמפּלען און פּריוואַט וואוינונגען.

זעהענדיג דיזע בילדער, הערענדיג רעדען מיט דער גרעסטער נאַ־
טירליכקייט און אָפענהייט פון געשלעכטליכע אַנגעלעגענהייטען, האָט
די יוגענד אין גריעכלאַנד און אינדיען ניט געוואוסט פון יענער לעכער־
ליכען אונוויסענהייט אין געשלעכטליכע זאַכען, וועלכע בילדעט די
גרונדלאַגע פון דער מאָדערנער ערציהונג. ווייל אַלע ערשיינונגען פון
דעם געשלעכטליכען לעבען זיינען געווען עפענטליך און קלאָר פאַר יע־
דען איינעם, ווייל מען האָט זיי בעטראַכטעט פאַר נאַטירליכע זאַכען,
אזוי ווי עסען און טרינקען, דאַרום האָט מען נאָך ניט געוואוסט פון
יענע קראַנקהאַפטע געפיהלען און פאַרשטעלונגען, וועלכע מיר געפינען
ביי דעם היינטיגען מענשען, און וועלכע זיינען נאָר די לאָגישע קאָנ־

זעקוועגצען פון דער מאָדערנער געשלעכטס-מאָראל. און דאָס איז גע־וועזן די אורזאכע, ווארום די מענשען זיינען געוועזן פיל ריינער און עדע־לער אין זייערע דענקונקס־ווייזע איבער געשלעכטליכע זאכען ווי היינט.

די אורזאכע, וואָס דער מענש האָט פערענדערט זיינע מאָראל־בעגריפע איז די קאָנזעקווענץ פון די קריסטליכע אנשויאונגען, וועלכע בעהערשען דעם גייסט פון דער קולטור מענשהייט. די גרונד־לאַגען פון דעם קריסטענטהום, אזוי ווי מיר געפינען זיי אין די עלטע־סטע שריפטען פון דיזער רעליגיאָן, ענטהאַלטען אין זיך אַן אונגעהייע־רען ווידערשפרוך, דען זיי בערוהען אויף צוויי פּרינציפּען, וועלכע זיך אונטערשיידען ווי וואסער און פייער, און ווען די קריסטליכע רעליגיאָן וואָלט געהאַט אַ לאָגישען דענקער אלס גרינדער, אזוי וואָלט דיזער ווידערשפרוך ניט מעגליך געווען.

אויף דער איינער זייט פּרעדיגט דאָס קריסטענטהום: „ליבע דיין חבר ווי זיך זעלבסט! ליבע זאָגאר דיין פיינד!“

אויף דער אַנדערער זייט ערקלעהרט דאָס קריסטענטהום, אז די ענדע פון דער וועלט איז ניט מעהר ווייט, אז די געשלעכטליכע בע־פרידיגונג איז די שווערסטע פון אַלע חטאים און אז צניעות איז דער ווינשענס ווערטעסטער צושטאַנד פון דער מענשהייט און די יעניגע מעלה וועלכע געפעלט גאָט אם בעסטען.

פרעדיגענדיג די ליבע צו דעם חבר, האָט דאָס קריסטענטהום געמאַכט דעם נאַטירליכען אינסטינקט פון דער מענשליכער סאָלידאַרי־טעט צו אַ רעליגיעזען געבאָט און האָט דאדורך אונטערשטיצט די ערהאַלטונג און ענטוויקלונג פון דער מענשליכער ראַסע

אָבער דערמיט וואָס דיזע רעליגיאָן האָט פערדאַמט צו דער עלבער צייט די געשלעכטליכע ליבע, האָט זי צושטערט און פערניכ־טעט איהר אייגענעס ווערק; זי האָט פעראורטהיילט די מענשהייט צום אונטערגאַנג און בעקעמפפט די נאַטור מיט אַ טייפלישער גרויזאַמקייט.

דער פּרינציפּ פון דער חבר־ליבע האָט געמוזט עראָבערן דעם גייסט פון דער מענשהייט, דען ער האָט אַפּעלירט אין דעם מעכטיג־

סטען אינסטינקט, דעם אינסטינקט דער ערהאלטונג פון דער ראסע. אבער דער פרינציפ פון צניעות פערטרעט דאס דירעקטע געגענטהייל און דאס קריסטענטהום וואלט ניט געפונען די קלענסטע אויסברייטונג, ווען עס וואלט ניט ענטשטאנדען אין א צייט, ווען די געזעלשאפט איז געווען פאלשטענדיג פערפוילט. דאס געשלעכטס לעבען איז בעהערשט געווארען פון דעם נידריגסטען ענאאיזמוס און עס איז מעהר ניט געווען ווי א קוועלע פון טהירישע פערגניגונגען. אין דיזער פעריאדע איז דאס קריסטענטהום געבארען און אום צו פראטעסטירען נעגען די פערדארבענהייט פון דעם שטארבענדען רוימערטהום האט עס אנגענומען דאס פרינציפ פון דער געשלעכטליכער ריינהייט פאר א גלויבענס זאץ.

אבער די קריסטליכע קירכע איז ניט געווען אומשטאנדע דורכצופיהרען דיזעס פינסטערע און מענשען פיינדליכע פרינציפ פאר א לאנגע צייט, דארום האט זי עס נאר בעשטימט פאר די פפליכט פון ווייניגע אויסגעוועהלטע פערזאנען, ווי די פריסטערס און מאנאשקעס. יא נאך מעהר! דער נאטירליכער אינסטינקט האט זיך בעוויזען שטארקער, ווי דאס רעליגיעזע פרינציפ און די קירכע איז געווען געצוואונגען צו ערקלעהרען די חתונה פאר א הייליגען אקט. זאגאר ביי איהרע „אויסגעוועהלטע“ מענשען האט די קירכע ניט געהאט קיין גליק, דען גראדע אין מיטעל־אלטער, ווען דער קאטהאליציסמוס איז געשטאנען אויף דער העכסטער שטופע פון זיין ענטוויקלונג זיינען די מאנאסטירען ניט רהמע געווען, ווי עפענטליכע בארדעלען.

אין דער ווירקליכקייט איז דאס פרינציפ פון דער געשלעכטליכער „אונשולד“ נאר בעפאלגט געווארען פון טענשען, וואס האבען געליטען פון רעליגיעזען וואהנזין, א קראנקהייט, וועלכע איז אימער פערבינדען מיט א שטערונג פון דעם געשלעכטס־לעבען.

אבער פרינציפיעל אנערקענט דאס קריסטענטהום נאך היינט דעם גרונדזאץ פון דער געשלעכטליכער ענטהאלטזאמקייט. אין זיינע אויגען איז דער געשלעכטליכער פערקעהר א זינדע, ווען עס איז איהם אויך ערלויבט אין דער פראקסים. דיזע משוגע'נע אידעע האט אויס־

געאיבט אים פערלויף פון די יאָהר הונדערטע א מעכטיגען איינפלוס אויף די ערציהונג און ענטוויקלונג פון די מאָדערנע קולטור־פעלקער, און זי איז די אורזאכע, ווען מען בעטראכטעט היינט די געשלעכטס ליבע פאר א שאנדע און די אונטערדריקונג פון דעם גרונד אינסטינקט דער נאַטור פאר א גוטע זאַך.

עס איז זעלבסט פערשטענדליך, אז די קריסטליכע מאָראל איז ניט געווען גענוג שטארק צו פערניכטען די נאַטירליכע בעדירפניסע און ליידענשאפטען אין׳ם מענשען. אָבער עטוואס האָט זי דאָך פערטיג געבראכט. זי האָט געמאכט דעם מענשען צום ליגנער און היפאָקריט, וועלכער פיהלט און האנדעלט אנדערש, ווי ער זאָגט. דאָס קריסטענ־טהום האָט עס ניט פערטיג געבראכט צו פערהינדערען דעם געש.עכט־ליכען פערקעהר צווישען מאַן און פרוי, אָבער דער מענש בעטראַכט דיזען פערקעהר ניט מעהר אלס א גוטע און ערהאבענע זאך, זאָנדער־דען אלס א פערברעכען, וועלכעס מען דארף נאָר אויסאיבען געהיי־מערהייט. און דיזער מאָראלישער צוואַנג, דיזע היפאָקריטישע מאסקע ערנידריגט אונז, זי מאכט אונז צום ליגנער געגען אונז זעלבסט, געגען דער געזעלשאפט און דאָס וועזען וועלכעס מיר ליבען.

די קריסטליכע קירכע אנערקענט ניט די ליבע, דארום האָט זי אויסגעשלאָסען דאָס ליעבעס־געפיהל ביי אלע איהרע אינסטיטוציאָנען. די חתונה איז בעאיינפלוסט פון דער רעליגיעזער מאָראל. נאָך דער טעאָלאגישער אנשויאונג האָט די ליבע צווישען מאַן און פרוי אבסאָ־לוט ניט צו טהון מיט דער הייראטה. ווען מען האָט חתונה, זאָ איז עס ניט דערפאר, ווייל מען ליבט זיך, נאָר דערפאר, ווייל מען ערפילט א געטליכען געבאָט.

דער פריסטער, וועלכער פעראייניגט חתן און כלה פרעגט די פרוי אויב זי וויל געהאָרכען איהר מאַן; אָבער ער פרעגט קיינמאָהל ניט אויב זי ליבט איהם. פאר איהם האָט דער בונד צווישען מאַן און פרוי, זיין בעגרינדונג אין דעם פערשפרעכען, וועלכעס זיי האָבען געגעב־בען ביי דער חתונה, אָבער ניט אין דעם נאַטירליכען אינסטינקט דער

צונייגונג, וועלכע פיהרט צוזאמען צוויי ליבענדע וועזען.

דאס גאנצע אפיציעלע פערהעלטניס פון דער געזעלשאפט צום געשלעכטליכען לעבען איז בעשטימט געווארען דורך די רעליגיעזע אנשויאונג. די געזעלשאפט פערדאמט די זינדהאפטע נייגונגען פונ'ם פליישׁ, ד. ה. זי פערדאמט די איינציגע בערעכטיגטע און נאטירליכע ליבע.

די חתונה איז הייליג; מען דארף ניט איבערטרעטען דאס „געטליכע" געבאט פון דער טרייקייט, אויך ניט דאן, ווען מאן און פרוי געפינען ניט די גרינגסטע בעפרידיגונג אין זייער צוזאמען לעבען.

עס איז מעגליך, אז די פרוי, וועלכע האט געהייראטה אהנע ליבע, זאל שפעטער קענען לערנען א מאן, וועלכער ערוועקט איהרע ליידענשאפטען. אבער די מאדערנע געזעלשאפט אנערקענט ניט דיזע מעגליכקייט.

וואס, דאס ווייב זאל דארפען ליבען? ניין דאס קען ניט זיין. אזא זאך ווי ליבע, דארפען מיר ניט אנערקענען. די פרוי האט געהייראטה! דאס איז אלעס. גרעסערע אנשפריכע דארף זי ניט פאדערען. זי האט א מאן, און זי איז פערבונדען מיט דיזען מאן דורך די חתונה. זי האט די פפליכט צו לעבען מיט דיזען מאן און קיין זאך דארף זי ניט מעהר אינטערעסירען אין דער וועלט.

און ווען זי ערפיהלט ניט דיזע פפליכט, דאן מוז זי טראגען די שאנדע און די פעראכטונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. אין פילע ציוויליזירטע לענדער האט דער מאן זאגאר דאס רעכט צו טויטען זיין פרוי, ווען זי ברעכט די פפליכט פון דער טרייקייט. א מעדכען האט געמאכט א ליבע מיט א יונגענמאן, און זי האט געטהון דאס, וואס די נאטור האט געפאדערט פון איהר ווארום זאל זי ווארטען אויף די לעבערליכע צערעמאניען פון דעם פריסטער אדער אויף די שרייבערייען פון דעם בעאמטען? וועה צו דער פערברעכערין! זי ווערט אויסגעשטאסען אויס די רייען פון אלע אנשטענדיגע און מאראלישע מענשען און זאגאר דאס קינד, וואס זי האט געבוירען איז בעלאדען מיט דער שאנדע פון דער מוטער און קען זיך קיינמאל ניט רייניגען.

די געזעלשאפט פערהיטעט אויך דאס רעכט צו גנב'ענען אבער דאך קען עס מאנכעס מאל פאסירען, אז דער ריכטער פיהלט רחמנות מיט דעם גנב, וועלכער האט צוגענומען א ברויט, ווייל דער הונגער האט איהם דאצו געטריבען: און דאס געפיהל פון רחמנות קען מאנכעס מאל פערא‌ורזאכען, אז דער ריכטער זאל פריי שפרעכען א מענשען, וועלכער איז אויס הונגער געווארען א פערברעכער. ד. ה. די געזעלשאפט אנער־קענט, אז דער הונגער קען מאנכעס מאל זיין שטארקער, ווי די אב־טונג פאר איהרע געזעצע.

אבער פאר דער פרוי, וועלכע האט געליבט טראץ דער הוי־ראטה, פאר דאס מעדכען, וועלכעס האט געליבט אהנע די חתונה, פאר זיי קען די געזעלשאפט ניט קיין ענטשולדיגונג. זי בעגרייפט ניט, אז אויך די ליבע—אזוי גוט ווי דער הונגער—קען זיין גענוג שטארק, צו צורייסען די קייטען פון דעם געשריבענען געזעץ.

מוז מען ניט גלויבען, אז דיזע געזעצע, דיזע מאראל־אנשויאונ־גען זיינען ערפונדען געווארען פון אלטע, אבגעלעבטע מענער אדער פון בעדירפניסלאזע איינוכען (סריסים) ? (*) ווי איז עס מעגליך געווען, אז אזעלכע אנשויאונגען זאלען בעהערשען די געזעלשאפט זייט יאהר הונדערטע, טראצדעם די זקנים און איינוכען בילדען נאר א קליינע מינאריטעט צו דער אונגעהייערער מאסע פון יונגע און לעבענסקרעפ־טיגע מענער און פרויען?

אבער דיזע אנשויאונגען בעהערשען גאר ניט די געזעלשאפט אין דער ווירקליכקייט. עס איז נאר די פאלשע מאסקע, וועלכע מיר זעהען און נאך דיזער מאסקע בעאורטהיילען מיר דאס גאנצע געזעלשאפט־ליכע לעבען.

(*) איינוכען זיינען געשלעכטלאזע מענער. אין דער טערקיי, פערסיען און אנדערע אריענטאלישע לענדער געברויכט מען זיי אלס וועכטער אין די הארעמס פון פאהרנעהמע מאהעמעדאנער. דורך אן אפעראציאן אין די גע־שלעכטס טהיילע רויבט מען פון זיי אוועק דאס בעדירפניס און די פעהיגקייט צו קענען געברויכען א פרוי.

דער איבערזעצער.

עס איז וואהר, די געזעלשאפט אנערקענט די אונמענשליכע גע־זעצע, זי אנערקענט די הערצלאָזע מאָראל, אָבער זי אנערקענט איהר נאָר פאר דער עפענטליכקייט, דען אין געהיימען האנדעלט יעדער איינער געגען די מאָדערנע מאָראל אנשויאונגען. ווען די געזעלשאפט אנערקענט ניט די בערעכטיגונג פון דער ליבע, דאן בעגעהט זי א הי־פאָקריטישע האנדלונג.

אויף דער איינער זייט בוקט זי זיך פאר דעם ריכטער, וועלכער פעראורטהיילט די אשת־איש'ניצע, זי האָט די גרעסטע אכטונג פאר דער פאָרנעהמער דאמע, וועלכע יאָגט אוועק איהר דינסט מעדכען, ווען זי בעמערקט ביי איהר די פאָלגען פון דער ליבע; אָבער אויף דער אנדערער זייט קלאָפט זי בייפאל צו דעם דיכטער, וועלכער זינגט פון דער ליבע, ניט רעדענדיג פון דער חתונה קיין וואָרט. יעדער איינער זאָגט, אז צו געהאָרכען די נאטירליכע געפיהלען איז אונמאָראליש, אָבער אין געהיימען בעפרידיגט ער זעלבסט דיזע געפיהלען אָהנע זיך דארום צו בעטראכטען פאר א שלעכטען מענש. די טהעאָריע פון דער רעליגיעזער מאָראל עקזיסטירט נאָר דארום, ווייל קיינער פאָלגט איהר ניט אין דער פראקסיס.

די גאנצע קולטור־מענשהייט קען מען פערגלייכען מיט א גרוי־סער קאָנספיראטאָרישער געזעלשאפט. אין דער גאס בוקען זיך אלע פאר די טהעאָלאָגישע געבאָט, אָבער אין דער היים לאכען זיך אלע אויס דאפון.

אום צו קענען ריכטיג בעאורטהיילען די חתונה, מוזען מיר זיך בעפרייען פון אלע פאָראורטהיילען, מיט וועלכע מיר זיינען ערצויגען געוואָרען. מיר מוזען אוועק מאכען מיט די אלטע געוואָהנהייטען און זיך פאָלשטענדיג עמאנציפירען פון דער טהעאָלאָגישער מאָראל.

מיר מוזען בעטראכטען דעם מענשען אלס א נאטירליכעס בע־שעפניס, מיר מוזען איהם בעטראכטען אין צוזאמענהאנג מיט דער גאנצער נאטור. ווען מיר ווילען פריווען די בערעכטיגונג פון אירגענד אן אינסטיטוציאָן, דאן מוזען מיר צוערשט פרעגען, אויב איהר עקזיס־

טענץ בעפרידיגט די אינטערעסען און גרונד־אינסטינקטען פון דער גאנצער ראסע. ווען מען בעטראכטעט די חתונה פון דיזען שטאנד־פונקט, דאן איז עס געווים א גרויסע פראגע, אויב זי קען אויסהאל־טען די קריטיק, דען עס איז שווער צו בעווייזען, אויב זי איז דער נא־טירליכסטער צושטאנד פון אונזער געשלעכטליכען לעבען.

מיר האבען געזעהן, אז די עקאנאמישע ארגאניזאציאן דער גע־זעלשאפט האט געמאכט פון דער חתונה א געוועהנליכעס געשעפט. מיר האבען אויך געזעהן, אז די טהעאלאגישע וועלט אנשויאונג אנער־קענט ניט די בערעכטיגונג פון דער ליבע. יעצט קומט די לעצטע וויכ־טיגע פראגע: „איז די חתונה נאר דארום א ליגען, ווייל איהר גרונד־לאגע איז ניט די ליעבע, זאנדערן די מאטעריעלע פערזארגונג? איז זי נאר דארום א ליגען, ווייל די רעליגיעזע מאראל אנערקענט ניט אזא זאך ווי ליבע? אדער איז די חתונה אפשר אין גאנצען א ליגען; איז זי אפשר איבערהויפט ניט אן אונטאטירליכע פארם פון דעם געשלעכט־ליכען פערהעלטניס צווישען מאן און פרוי? איז די הייראטה ניט אויך א ליגען, ווען זי ווערט געשלאסען אום ליבע? מוז זי ניט אימער בלייבען א ליגען, ווען מען אנערקענט די נאטירליכע בערעכטיגונג פון די ליר־רענשאפטען?

אונזערע גאנצע געשלעכטליכע בעציהונגען זיינען אזוי פיל קאר־רומפירט און פערדארבען, דאס מיר קענען זיך גאר זעהר שווער מאכען א פארשטעלונג פון דעם אמאליגען נאטור צושטאנד און עס איז גאר גאנץ שווער אויסצוגעפינען, וועלכע פארם אין דעם געשלעכטס־לעבען איז פיזיאלאגיש אם מעהרסטען בערעכטיגט. מיר קענען זאגאר ניט אונטערשיידען, דאס, וואס עס איז געפעלשט. די יאהרהונדערט לאנגע געוואהנהייט, לאזט אונז בעטראכטען פיעלע זאכען פאר גאנץ נאטיר־ליך און זאלען זיי אויך זיין די אוננאטירליכסטע, וואס עס קען נאר געבען.

אבער די קריטישע בעאבאכטונגען פון דער מענשליכער פסיכא־לאגיע און די נייעסטע פארשונגען איבער די געשלעכטליכע פערהעלט־ניסע ביי די העברעע טהיערען האבען געשאפען רעזולטאטען, מיט

וועלכע די אנהענגער פון דער בעשטעהענדער „ארדנונג" האבען אב־סאלוט ניט קיין אורזאכע צו זיין צופרידען.

די הייראטה, אזוי ווי זי האט זיך היסטאריש ענטוויקעלט ביי די קולטור־פעלקער בעריהרט אויף דער אלגעמיינער אנערקענונג דער מאנאגאמיע. (צוזאמענלעבען פון א בעשטימטען מאן מיט א בעשטימ־טער פרוי). עס שיינט אבער, אז די מאנאגאמיע איז ניט קיין נאטיר־ליכער צושטאנד פון'ם מענשען דען אין דער ווירקליכקייט בעשטעהט א גרויסער ווידערשפרוך צווישען דעם אינדיווידועלען אינסטינקט און די געזעלשאפטליכע פארמען פון דעם געשלעכטס־לעבען, און דיזער ווי־דערשפרוך איז די אורזאכע פון א בעשטענדיגען קאמפף צווישען אונ־זערע געפיהלען און די געזעלשאפטליכע מאראל, צווישען פארם און אינהאלט, וועלכער מאכט די חתונה צו אן אייביגען ליגען.

די איינריכטונג פון דער הייראטה בערוהט אויף דער אינסטינק־טיווער ערקענטניס, אז די אינטערעסע פון דער ראסע ערפאדערט א געוויסע קאנטראלע פון דער געזעלשאפט איבער די געשלעכטליכע בע־צוהונגען צווישען מאן און פרוי. אבער דאס דיזע איינריכטונג האט אנגענומען דעם כאראקטער פון א לעבענס־לענגליכען בונד צווישען א בעשטימטען מאן מיט א בעשטימטע פרוי, דאס האט אבסאלוט ניט צו טהאן מיט דער אינטערעסע דער ראסע, עס איז אויך ניט קיין נויטווענדיגע לעבענס בעדינגונג פאר דעם מין, וועלכע האט זיינע ווארצלען אין דעם זעלבסט־ערהאלטונגס־אינסטינקט, ניין, דיזע איינ־ריכטונג איז נאר א קאנזעקווענץ פון דער ווירטשאפטליכער ארגאניזא־ציאן דער געזעלשאפט און זי וועט פערשווינדען אין דעם אויגענבליק, ווען עס וועט פערשווינדען דיזע ארגאניזאציאן.

די אנשויאונג, אז די חתונה מוז טראגען דעם כאראקטער פון דער מאנאגאמיע, דיזע אנשויאונג געפינט איהר בעגרינדונג אין דעם היינטיגען סיסטעם. אין א געזעלשאפט, וועלכע אנערקענט ניט קיין ווירטשאפטליכע סאלידאריטעט, אין א געזעלשאפט אין וועלכער יעדער איינער זארגט נאר פאר זיך אליין, ניט קוקענדיג, ווען דער אנ־

דערער געהט צו גרונד, אין אזא געזעלשאפט מוזען די קינדער שטאר־בען פון הונגער ווען די עלטערען ערהאלטען זיי ניט און גרויסציהען. די מוטער קען אליין ניט טראגען די לאסט פון דער קינדער ערהאלטונג דען אין אונזער ענאאיסטישער געזעלשאפט בעצאהלט מען די ארבייט פון דער פרוי אזוי שלעכט אז זי קען זיך ניט ערנעהרען, ווי אזוי זאל זי דאן נאך ערנעהרען איהרע קינדער, מען מיז אלזא צווינגען דעם פאטער מיט צו העלפען די קינדער צו ערנעהרען, אבער דיעזער צווינג איז נאר אויספיהרבאר, ווען מען שמידעט א קייט, וועלכע פערבינדעט דעם מאן לעבענסלענגליך מיט דער פרוי, וועלכע ער מאכט צור מוטער און דיעזען קייט איז די חתונה.

דאמיט עס זאל אבער ניט ענטשטעהען קיין געפאהר דאמיט איין מאן זאל ניט פעראנטווארטליך געמאכט ווערען פאר דעם צווייטען האט מען בעשטימט, אז א מאן זאל נאר געשלעכטליך פארקעהרען מיט איין פרוי און א פרוי מיט איין מאן, דאס איז די חתונה אויף דער גרונדלאגע פון דער מאנאגאמיע.

אויף אזא אן ארט איז אלעס אין דער בעסטער ארדנונג.

די ווילסט א פרוי ?

זעהר גוט ! אבער די מוזט זיך פערפליכטען צו זארגען פאר דיין גאנצען לעבען פאר איהרע קינדער.

אפשר וועסט פערליערען די סימפאטיע צו איהר, זעהר שלים אבער די האסט איהר יעצט און מוזט איהר בעהאלטען.

דו געפונסט שפעטער אויס אז די וואהל איז געוועהן א פאלשע לעבערליכע אויסרעדע ! ווארום האסטו ניט בעסער געוועהלט ?

דו ליעבסט שפעטער אן אנדערע ! וואס פרעגט די געזעלשאפט נאך דיינער ליעבע. דו האסט א פרוי און קינדער און עס איז דיין פליכט צו זארגען פאר זיי.

ווען מיר בעטראכטען די זאך פונ׳ם שטאנדפונקט דער עקאא־סטישער געזעלשאפטס־ארגאניזאציאן, דאן איז דיעזע אנשויאונג גאנץ לאגיש, אבער פונ׳ם פסיכאלאגישען און פהיזאלאגישען שטאנדפונקט

אוים בעטראכטעט רופט זי ארויס די שלימסטע קאָנ.עקווענצען.

די חתונה ווערט געשלאָסען פאר'ן גאנצען לעבען. זאָלען מיר זאָגאר אָננעמען, אז די צוויי מענשען, וועלכע פאראייניגען זיך אָפיציעל, פיהלען ווירקליך אַ גרויסע ליעבע איינער צום צווייטען. אָבער יעצט קומט אַ שווערע פראגע. וועט די ליעבע געדויערען דעם גאנצען לעבען? קען זי איבערהויפט געדויערען אזוי לאנג?

זענען צוויי מענשען איבערהויפט בערעכטיגט זיך צו פערפליכטען פאר אַ לעבענסלענגליכע טרייקייט?

בעגייהען זיי ניט אַן אונגעהיירען לייכטזין צו שווערען אויף די אונפערענדערליכקייט פון אַ מאָמענטאנען געפיהל.

די פאָעטען, וועלכע האָבען דאָס צווייפעלהאפטע פערדיענסט די פראגע פון דער ליעבע פערדונקעלט צו האָבען דאָס מען קען איהר מעהר ניט ערקענען. די פאָעטען האָבען שנעל אַן אנטוואָרט אויף די פראגע זיי זאָגען איינפאך אז די ווירקליכע ליעבע ענדיגט זיך קיין מאל ניט.

און ווען צוויי ליעבענדע מענשען שיידען זיך שפעטער וויל זייער ליעבע איז קעלטער געוואָרען דאן זאגען אונזערע דיכטער איינפאך „דאָס איז ניט געוועהן די ריכטיגע ליעבע".

דיעזע אנטוואָרט איז געוויס ניט קיין שווערע און יעדער איינער וואָס בעטראכט דאָס לעבען פון זיין ריכטיגער זייט קען דעם גוטען פאָעט טויזענדע ביישפיעלע געבען פון ליעבע־פערהעלטניסע, וועלכע האבען זיך אנגעפאנגען מיט דער גרעסטער ליידענשאפט אבער טראצדעם זיינען זיך די ליעבענדע אויסאנאנדער געגאנגען.

און ווען דער דיכטער וויל אונז ענטפערען מיט זיין געוועהנליכער פראזע, אז די ליעבע פון די צוויי מענשען איז ניט געוועהן די ריכטיגע, אזוי קען מען איהם זאפארט ענטפערען מיט דער פראגע, וואו עס געפינט זיך איינענטליך דער אונטערשיעד צווישען דער „ריכטיגער" ליבע און דער אונריכטיגער. ווי אזוי זאָל מען זיי ביידע אונטערשיידען, דען בייביידע געפונען מיר די זעלבע האנדלונגען די זעלבע צערטליכקייט די זעלבע אייפערזוכט. די זע‌לבע ראָמאַנטיק.

געווים עס גיבט פעלע, וואו די ליעבע ענדיגט זיך נאר מיט דעם לעבען. אָבער אויך ביי דיזע פעלע האנדעלט עס זיך נאָר אום די מאכט דער געוואָנהייט, און דעם מאנגעל אין איינפלוס פון אנדערע זייטען. טראָץ דעם קען מען ניט אָבלייקנען, אז אזעלכע פעלע זיינען מעגליך. פאר דיזע אויסנאהמס־פעלע איז די מאָנאגאמיע א נאטירליכער און בערעכטיגטער צושטאנד, דען ביי זיי איז די אויסערע פאָרם די ריינע אָבשפיעגלונג פון דעם אינערליכען פערהעלטניס פון צוויי מענשען.

אָבער ווען מען קען אויך נישט אבשטרייטען די מעגליכקייט פון אזעלכע ליעבעס־פערהעלטניסע, אזוי מוזען מיר דאָך צו געבען אז זיי בילדען נאָר אקליינע פאסט אונזיכטבארע מינאריטעט פון די אלגעמיינע געשלעכטליכע פערבינדונגען און זאגאר אונזערע פאעטען גיעבען דאָס צו.

ווי אבער זאלען האנדלען די צאהללאָזע אינדיווידוען, וועלכע פערבינדען זיך אין א בעשטימטען אויגענבליק, גלויבענדיג אז זייער ליעבע איז אן אייביגע, און וועלכער נאך מאָנאטען אָדער יאהרען פלוצלונג איינזעהען, אז זיי האבען בעגאנגען א גרויסען אירטהום?

זאלען זיך דיזע א נדיווידוען פערבינדען אזוי שנעל ווי מעגליך?

אבער באלד ענדיגט זיך זייער ליעבע און די לעבענסלענגליכע פעראייניגונג פון אזעלכע פערזאָנען, איז דאן פונקט אזוי, אונערטרעגליך, ווי די חתונה וועלכע עס ווערט געשלאָסען צוליעב מאטעריעלע אינטערעסען.

אדער זאלען זיי זיך אפשר ניט פעראייניגען איידער זיי האָבען די פעסטע איבערציינגונג אז זייער ליעבע וועט געדויערען ביז צום טויט?

לוידער וואָלט דיזע־ וועג געווען עטוואָס צו שווער, די וואהרע נאטור פון די געפיהלען לאָסט זיך ערשט שפעטער בעשטימען אבער קיינמאָהל ניט בעפאָר. אויף אזא אן ארט מוזען די צוויי ליעבענדע מענשען ווארטען ביז צור גסיסה, איידער זיי קענען זיך זאָגען מיט א גוטען געוויסען די ווערטער:

„אונזער ליעבע איז געוועהן די ריכטיגע, דען זי האָט געדויערט

אזוי לאנג ווי דאס לעבען און יעצט קענען מיר זיך מיט דער גרעסטער בערוהיגונג בעגראבען לאזען"

ווען די מענשהייט וואלט פאדערן אזא א זיבערע איבערציינונג אלס די פארבעדינגונג צו דער חתונה, דאן וואלטען מיר איבערהויפט ניט מעהר זעהן קיין חתן כלה אין דער וועלט.

עס איז געוועהן א גרויסער גליק, וואס שעקספיר'ס „אמעא און יוליא" זיינען געשטארבען יונגערהייט. ווען די טראגעדיע וואלט זיך ניט געענדיגט מיט דעם פינפטען אקט ווארהאפטיג איך בין ניט זיכער אויב די סימפאטיע פון דיביידע הערליכע יונגע לייט, וואלט זיך ניט האבען אבגעקיהלט, איך האב זאגאר שרעקליך מורא, אז ראמעא וואלט זיך גע־נומען נאך איינגע מאנאטען א ליובאווניצע און יוליא וואלט זיך געט־רייסט מיט אן עדעלמאן פון ווראנא. און עס וואלט דאך געוועהן אן ענטזעצליכע זאך, ווען דער ערפאלג פון דער „באלקאן־סצענע" זאל זיין א שיידונגס־פראצעס א גט צווישען ראמעא און יוליא.

איך געה אבער נאך ווייטער אזוי ווי איך קען ראמעא און יוליא, וואלט זיך זייער ליעבע גאנץ געוויס געענדיגט אויף אזא אן ארט. זיי זיינען ביידע געוועהן זעהר יונג, זעהר ליידענשאפטליך און זעהר אונ־פערנינפטיג און עס איז אן אלטע ערפאהרונג, אז א ליעבע וואס ווערט געשלאסען אויף א באלל, און וועלכע ענטשטעהט דורך דעם ערשטען איינדרוק פון א שעהנער קערפערליכער ערשיינונג, קען ניט נעדויערען פיעלע נעכט אין וועלכע מען „פערוועקסעלט דעם געזאנג פון דער נאכטי־גאל מיט דעם מארגען־גרוס פון דער לערכע."1)

קען מען אבער דארום בעהויפטען אז ראמעא און יוליא האבען זיך ניט געליעבט?

איך וויל זעהען דעם יעניגען וועלכער זאל אויפשטעלען אזא בעהויפטונג, און ווען די יונגע לייט וואלטען חתונה געהאט און זייער הייראט

1) די לערכע איז א פויגעל די גאנצע שטעלע בעציהט זיך אויף בעשטימ־טע סצענע פון שעקספירס טראגעדיע ראמעא און יוליא.

וואלט געקומען א שלעכטע ענדע, דאן וואלט דאס נאר געווען א בעווייז געגען די פיזישע און מאָראלישע בערעכטיגונג פון דער חתונה.

און דער ווירקליכקייט געפינען מיר אונטער 10000 מענער און פרויען אפשר איין איינציגעס פאר ביי וועלכען די ליעבע זאל זיך ערהאל־טען פאר'ן גאנצען לעבען אהנע דאס די בעטרעפענדע פערזאנען זאלען פיהלען א בעדירפניס צו אנדערע. אבער עס איז גאנץ זיכער אז די איבריגע 9999 מענשען האבען בעשטימטע פעריאדען אין זייער לעבען, וואו זיי האבען געפיהלט א שטארקען בעדירפניס צו פערקערען מיט אן אנדערען אינדיווידואום, זיי האבען געליטען, ווען זייער וואונש האט ניט געפונען קיין בעפריעדיגונג, און זיי זענען געוועהן גליקליך ווען זייער וואונש האט זיך ערפילט.

אָבער טראצדעם וואס זייער צונייגונג איז געוועהן די ליידענ־שאפטליכסטע וואס עס קען נאר געבען אין זייער ליעבע שפעטער קעל־טער געווארען ווען זיי האבען געפונען די בעפריעדיגונג, וועלכע זיי האבען געזוכט.

האבען אזעלע מענשען אפשר קיין רעכט זיך צו פעראייניגען? גאנץ געוויס! זייער פעראייניגונג מוז זאגאר געפאָדערט ווערען אום אינטע־רעסע דער מענשליכער ראסע. אבער יעצט קומט די צווייטע פראגע, קען דו חתונה, דיעזע לעבענס־לענגליכע קייט בעפריעדיגען די בעדירפ־ניסע פון דיעזע מענשען?

איז זי פערטרעגליך מיט זייער גליק?

קיין עהרליכער בעאבאכטער פון דעם לעבען קען דיעזע פראגע ענטפערען מיט יאָ.

דער מענש איז טהאטזעכליך קיין מאנאגאמישעס טהיער און אלע מענשליכע איינריכטונגען וואס גרינדען זיך אויף דער מאָנאָגאמיע זיינען מעהר אָדער ווניגער אוננאטירליך דען זיי זענען נאָר א לאסט פאר'ן מענשען. אלטע געוואָנהייטען און פאָראורטהיילע בעווייזען גאָר ניט געגען דיעזע ביאָלאָגישע טהאטזאכע.

לאָמיר נאָר בעאָבאכטען די געהיימניסטע און צארטעסטע

געפיהלען אין די הערצער פון צוויי ליעבענדע מענשען. איז עס מעגליך, אַ דאָס געליעבטע וועזען זאָל אויספולען אין גאנצען דעם פּלאַץ אין דעם הערצען פון דעם ליעבענדען וועזען אַזוי אַז עס בלייבט ניט מעהר קיין געפיהל, קיין וואונש, קיין בעדירפנים פאַר איין אַנדערעם וועזען.

איך לייקען דאָס גאַנץ ענטשיעדען. ווער עס איז אויפריכטיג דער מח צו געבען, אַז מאַן און פרוי האָבען זאָגאר אין דער העכסטער ליידענשאַפט פון אַ יונגער ליעבע נאָך אַ דונקעלע עקע אין זייערע הערצער וואו עס געפונען זיך די קיימע פון אַנדערע סימפּאַטיען און בעדירפניסע.

מען קען דיעזע געהיימע געפיהלען אונטערדריקען, מען קען אפשר פערהינדערען, דאָס זיי זאָלען זיך ענטוויקלען אָבער מען פיהלט זייער עקזיסטענץ און יעדער ווייסט אַז זיי וועלען גרעסער און מעכטיגער ווערען, ווען מען לאָזט עס צו. ווי שלעכט עס זאָל נישט קלינגען פאַר אונזערע היפּאָקריטישע וועלט, אַזוי מיז איך עס דאָך אָפען זאָגען:

מען קען ליעבען מעהרער פּערזאָנען אין דער זעלבער צייט, מיט דער זעלבער צערטליכקייט, און מען ברויכט אבסאָלוט ניט ריידען קיין ליגען, ווען מען פערזיכערט יעדע פון די פערשיעדענע פּערזאָנען אויפריכטיג צו ליעבען.

ווי גרויס עס זאָל ניט זיין אונזער ליעבע צו אַ בעשטימטען וועזען, אַזוי פיהלען מיר דאָך אימער דעם איינפלוס פון דעם גאַנצען אַנדערען געשלעכט. דאָס ריינסטע, ליעבענדע ווייב בלייבט אימער אַ טהייל פון דער אַלגעמיינער ווירקליכקייט. און דער עהרליכסטער, ליבענדער מאַן בלייבט אימער נאָר אַ טהייל פון דער אַלגעמיינער מענליכקייט מיר פיהלען אימער די נאַטירליכע אַנציהונג פון דעם אַנדערען געשלעכט און אונטער געוויסע גינסטיגע אומשטענדען, קען זיך ענטוויקלען אויס דיעזער אַלגעמיינען אנציהונג, אַ צונייגונג צו אַ בעשטימטען אינדיווידואום. אַזוי איז געוועהנליך די ערשטע ליעבע ניט אַנדערש, אַן איבערטראָגונג פון דער אַלגעמיינער געשלעכטס־אנציהונג אויף אַ בעשטימטע פערקערפערונג פון דעם אַנדערען געשלעכט און אין דער רעגעל איז עס דאָס ערשטע וועזען מיט וועלכען מען ווערט נעהנטער בעקאַנט.

איך וויל דא אויסדריקליך ווידערהאלען אז איך רעד יעצט נאר פון דעם בעסערען און כאראקטער-פעסטען טהייל פון דער מענשהייט, דען פון דעם דורכשניטס מענשען לאהנט זיך איבערהויפט ניט צו ריידען.

די אונבעדינגטע טרייקייט ליעגט ניט אין דער מענשליכער נאטור; זי איז ניט קיין פיזיאלאגישע ערשיינונג פון דער ליבע, און טראצדעם מען פאדערט זי, אזוי איז דאס נאר דער אויסדרוק פון דעם ענגאאיסטישען געפיהל אין מענשען, אבער קיינמאהל ניט א בעגרינדעטע נויטווענדיגקייט פון דער מענשליכער ראסע.

דער בעסטער בעווייז, אז די טרייקייט האט ניט וואס צו טהאן, מיט דעם נאטירליכען צוועק דער ליבע, דער בעסטער בעווייז, אז זי איז ניט מעהר, ווי א קינסטליכע זאך, אן אויסדרוק פון זעלבסט-זוכט און געוועהנליכער עגאאיזמוס. איז דער אונטערשיד צווישען די פערפליכטונגען, וועלכע די געזעלשאפט פאדערט פונ'ם מאן, און וועלכע זי פאדערט פון דער פרוי, ווען די געשלעכטליכע טרייקייט וואלט געווען אן ארגאנישע נויטווענדיגקייט פונ'ם מענשען, דאן האט דער מאן פונקט די זעלבע מאראלישע פפליכטען, ווי די פרוי, אבער דאס איז ניט דער פאל, די פאדערונג דער טרייקייט אין דער ליבע, איז נאר א מאניפעסטאציאן פון דעם מענשליכען עגאאיזמוס; ווייל דער מאן איז געווען שטארקער ווי די פרוי, דארום האט ער אויסגעבילדעט די עפענטליכע מיינונג צו זיין פארטהייל און צום נאכטהייל פון דער פרוי.

דער מאן פאדערט פון דער פרוי אונבעדינגטע טרייקייט, אבער ער גיט איהר ניט קיין רעכט דאס זעלבע צו פאדערען פון איהם. ווען די פרוי איבערטרעט דאס געבאט פון דער טרייקייט, דאן האט זי בעגאנגען א טויט-זינד און די אלגעמיינע פעראכטונג איז איהר שטראף. ווען אבער דער מאן טהוט דאס זעלבע, דאן בעטראכטעט מען עס פאר א קליינעם פעהלער, מען שמייכעלט זאגאר איבער די צאלרייכע ליבעס-עפיזאדען אין לעבען פונ'ם מאן. און דאביי דארפען מיר ניט פערגעסען, דאס דער מאן איז די מעהרסטע פעלע דער איניציאטאר-

די אקטיווע פערזאן, וועלכער ברעכט די פפליכט פון דער טרייקייט מיט געשטימטע אבזיכטען און פולען בעוואוסטזיין, וועהרענד די פרוי שפילט געוועהנליך נאר א פאסיווע ראלע און דער פאל פון יוסף און פיטיפר'ס ווייב, געהערט צו די גרעסטע זעלטענהייטען.

אין אינדיען האט דער עגאאיזמוס פונ'ם מאן עררייכט זיין העכסטען גראד. דער אינדיער בעטראכטעט דאס ווייב אלס זיין אבסאלוטעט אייגענטהום און די פאדערונג פון דער ווייבליכער טרייקייט האט דארטען אנגענומען אזא גרויזאמע פארם, אז מען צווינגט זאגאר די אלמנה נאכצופאלגען איהר מאן אין דעם טויט, מען צווינגט די כלה צו בעשטייגען דעם שייטערהויפען און זיך לאזען פערברענען לעבעדיגערהייט ווען איהר חתן איז געשטארבען. דער מאן אבער האט ניט די גרינגסטע פערפפליכטונגען, ווען זיין פרוי איז געשטארבען און די עפענטליכע מיינונג האלט עס פאר א זעלבסט פערשטענדליכע זאך, ווען ער זאל נעמען זאפארט א צווייטע פרוי.

אין אייראפא האט דער עגאאיזמוס פונם מאן ניט עררייכט אזא שרעקליכע פארם. נאר איינגע פאעטען רעדען פון א טרייקייט זאגאר נאך דעם טויט, אבער זאגאר דיזע מענשעלאך זיינען וויניגסטענס אויף אזוי פיל גערעכט, וואס זיי פאדערען דיזע טרייקייט פון ביידע געשלעכטער. מענשען מיט א געזונטען פערשטאנד, גלויבען נאטירליך ניט אין אזעלכע נארישקייטען; די אייראפעאישע מאראל גיבט זאגאר צו—פראקטיש, ווי אויך טעארעטיש—אז די ליבע קען זיך ענדיגען, זי גיבט צו אז מענשען קענען ליעבען מעהרערע מאל אין לעבען און אז די טרייקייט ענדיגט זיך מיט דער ליבע. מען בעטראכט עס פאר גאנץ מאראליש, ווען א מאן אדער א פרוי, וועלכע האבען זיך נע'גט פערהייראטהען זיך צום צווייטען מאהל אדער ווען אן אלמנה זאל זיך פערבינדען מיט א נייען מאן.

ווען די פרוי וואלט געווען שטארקער פאר דעם מאן, דאן וואלטען אויך אונזערע בעגריעפע איבער די טרייקייט האבען א גאנץ אנדער פארם. דאן וואלט די פרוי געהאט דאס עפענטליכע פריוועלעגיום, צו

פערקעהרען מיט אנדערע מענער און דער מאן וואלט געווען דאס אָפּ־
פער פון דער עפענטליכער מיינונג.

עס איז זעהר שווער צו בעשטימען די נאטירליכע דויער פון דער
ליעבע, בעזאנדערס אין דער היינטיגער געזעלשאפט, מיט אונזערע לע־
בערליכע מאראל־אנשויאונגען. דיא וויסענשאפטליכע בעאבאכטונגען
פון די העכער ענטוויקעלטע טהיר קלאַסען בעווייזען אונז, אז די ליי־
דענשאפט פון א בעשטימטען מענליכען טהיער צו א בעשטימטען וויי־
ליכען געדויערט נאר זעהר א קורצע צייט און זאגאר ביי די וויניגע
טהיר־קלאַסען, וויא עס הערשט געוויסע טרייקייט, עקזיסטירט דיזע
טרייקייט נאר אַזוי לאַנג ביז צו דער געבורט פון דעם ערשטען קינד.
ווי שטאלץ מיר זאלען נים זיין אויף אונזער אייגענשאפט אלס מענ־
שען, אַזוי איז עס דאך אַן אונבעשרייטבארע טהאטזאכע, דאס אום
אוים צו געפינען דעם אונטערשיעד צווישען נאטירליך און אוננאטיר־
ליך ביי׳ן מענשען, מוזען מיר אונטערזוכען די צושטענדע און בעדינ־
גונגען אינ׳ם טהיר רייך, דען די מענשליכע ראסע ווערט רעגירט פון
די זעלבע לעבענס געזעצע, ווי די טהיר וועלט. דיזע פערגלייכונגס
מעטהאָדע פיהרט אונז צום שלוס, אז די ליבע ענדיגט זיך דאַן, ווען
זי האט ערדייכט איהר ציעל און ערפיהלט איהר אויפגאבע, פונקט ווי
דער הונגער ענדיגט זיך, ווען מיר האָבען בעפרידיגט דאָס בעדירפניסע
צו עסען. ווען דאס איז דער פאל, דאַן האָט דיא התונה פערלאָרען
איהר אָרגאַנישע בערעכטיגונג און זי מוז ווערען פריהער אָדער שפּע־
טער א ליגען, זעלבסט דאַן, ווען זי איז געשלאָסען געוואָרען אויס ליבע.

נעווים, מען קען אָנפיהרען פילע ארגומענטען געגען דיזע אַנזיכט,
וועלכע מוז אונז לאָג שער ווייזע פיהרען צור אָבשאפונג דער הייראטה.
דאָס הויפּט ארגומענט איז פאָלגענדעס: עס איז מעגליך, אז דער
נאַטירליכער אינסטינקט פונ׳ם מענשען איז פּאָליגאַמיש; (פּאָליגאַמיע
איז דער געשלעכטליכער פערקעהר מיט פערשידענע מענער און פער־
שידענע פרויען) עס איז מעגליך, אז ער האָט דאָס בעדירפנים צו
פערקעהרען מיט פערשידענע וועזען פון דעם אַנדערען געשלעכט. אָבער

דער מענש האָט אויך נאָך אַנדערע אינסטיקטען. עס איז גראָדע זיינע אויפגאַבע אַלס מענש, צו בעקעמפּפען זיינע אינסטינקטען און בעדירפ־ניסע, ווען ער ערקענט, אַז זיי זיינען שלעכט און שעדליך.

דיזעס אַרגומענט האָט ליידער קיין פעסטען באָדען, פאַר אַלעס איז עס לעכערליך צו בעצייכנען דעם פּאָלינאַמישען אינסטינקט אין מענשען אַלס שלעכט. וואָס פאַר אַ בעווייזע קענען מיר ברייגנען פאַר זיין שלעכט זיין? עס איז ביז יעצט נאָך ניט בעוויזען געוואָרען, דאָס די פּאָלינאַמיע זאָל זיין שעדליך פאַר די ענטוויקלונג דער מענשהייט. און אַזוי לאַנג מיר האָבען ניט אַזעלכע בעווייזע, קענען מיר איהר קיינמאָהל ניט בעטראַכטען פאַר אַ שלעכטע זאַך. אים גענענטהייל! מען האָט שוין געמאַכט די גרעסטע אַנשטרענגונגען דעם פּאָלינאַ־מישען אינסטינקט צו אונטערדריקען, אַבער אַלעס איז געווען אומזיסט.

די רעליגיאָן האָט די פּאָליגאַמיע פערפלוכט; דאָס געזעץ האָט איהר פערדאַמט; די עפענטליכע מיינונג ערקלעהרט איהר פאַר אונ־מאָראַליש, טראָצדעם עקזיסטירט זי ביז אויפ׳ן היינטיגען טאָג אין אַלע קולטור לענדער, טראָץ מאָראַל און הייראַטה.

אונטער הונדערט טויזענד מענער געפינען מיר אפשר איין אויס־ציגען, וועלכער קען זאָגען מיט אַ גוטען געוויסען, אַז ער האָט נאָר פאַרקעהרט מיט איין ווייב אין זיין גאַנצען לעבען. ווען די פרוי בע־פאָלגט שטרענגער דאָס פּרינציפּ פון דער געשלעכטליכער טרייקייט, וויא דער מאַן, אַזוי איז עס ניט דערפאַר, ווייל זי האָט ניט קיין בע־דירפניס צו פערקעהרען מיט מעהרערע מענער, זאָנדערען נאָר דערפאַר, ווייל די אָפּיציעלע מאָראַל בעוואַכט שאַרפער דאָס ווייב און בעשטראָפט זי הארטער ווי דעם מאַן.

עס איז קלאָר און אונבעשטרייטבאַר, דאָס דער פּאָלינאַמישער אינסטינקט, וועלכער האָט זיך ערהאַלטען צום טראָץ פון אַלע שטראָ־פען און מאָראַל אַנשויאונגען, מוז זעהר טיעף בעגרינדעט זיין אין דער מענשליכער נאַטור, דען אונזע־ע גאַנצע ציוויליזאַציאָן איז ניט געווען אין שטאַנד איהם צו אונטערדריקען.

אן אנדערער ארגומענט פאר די בערעכטיגונג און נויטווענדיגקייט דער מאנאגאמיע איז פאלגענדער:

עס איז וואהר, דער קווינט עסענץ פון דער מענשליכער ליבע איז ניט אנדערש, ווי דאס נאטירליכע באדירפניס געשלעכטליך צו פארקערען מיט א בעשטימטען אינדיווידואום. אבער מיר געפינען נאך א צווייטען עלעמענט אין דער ליבע, די גייסטיגע געמיינשאפט פון דעם געליבטען וועזען, די פריינדשאפט. און דיזער עלעמענט איז שטארקער און דויערהאפטער, ווי דער פילאזאפישער עלעמענט. עס איז גאנץ געוויס, דאס די געפיהלען, וועלכע פערבינדען אונז מיט א געליבטען וועזען, זיינען ניט מעהר די זעלבע, ווען מיר האבען ערייכט אונזער ציעל, דעם בעזיץ פון דיזען וועזען. אבער אויך אונזערע שפעטערע גע־פיהלען זיינען נאך גענוג שטארק, גענוג מעכטיג, אום דעם וואונש און די נויטווענדיגקייט פון א לעבענסלענגליכען צוזאמענלעבען צו באגרינדען.

לאמיר אלזא דיזען ארגומענט עטוואס נעהער בעטראכטען און אונטערזוכען זיין לאגישע בערעכטיגונג.

עס איז מעגליך, דאס ביי צוויי גייסטיג העכער שטעהענדע וועזען, וועלכע זיינען פערבונדען, דורך אן אידעאלע פריינדשאפט, עס איז מעגליך, דאס ביי דיזע מענשען האט די מאנאגאמיע א פעסטע־רען באדען, ווי געוועהנליך.

אבער זאגאר ביי די טרייעסטע און אידעאלסטע כאראקטערע, ווי מעכטיג עס זאל ניט זיין זייער ליידענשאפט, אויך ביי זיי געפינען מיר א פערענדערונג אין זייער ליבע, נאך דער ערשטער צייט פון דער חתונה אדער נאך דעם געבורט פון'ם ערשטען קינד. אפשר פיהלען זיי ניט אזוי שטארק דעם יאך פון דער הייראטה, ווי אנדערע, אבער אויך זיי האבען נישט קיין שוץ געגען א נייע ליידענשאפט, א נייע ליעבע, וועלכע זאל אויפוועקען זייער בעדירפניס צו אן אנדער וועזען.

נאטירליך האט די מאנאגאמיע א מעכטיגע אונטערשטיצערין, די געוואהנהייט.

די געוואָנהייט איז אַ שוץ, ווען אויך אַ זעהר שוואַכער שוץ, נעגען דעם פּאַליגאַמישען אינסטינקט אין מענשען. ווען דאס צוזאַמענלעבען פון צוויי מענשען, וועלכע האָבען זיך געליבט פאַר אַ קורצע צייט, און וועלכע האָבען דאַדורך בעוויזען אַ האַרמאָנישען געפיהל צווישען זיך, ווען אַזאַ צוזאַמענלעבען געדויערט לענגער, ווי די ליבע דאַן איז עס פיעל פאַך צוריקצופיהרען אויף די געוואָהנהייט. די געוואָנהייט איז אין דיזען פאַל די מוטער פון דער טרייקייט.

אפשר פיהלען אַזעלכע פּערזאָנען ניט מעהר קיין שפור פון ליעבע צו איינאַנדער, ווען זיי האָבען צוזאַמען געלעבט אַ קורצע צייט; אפשר עקזיסטירט מעהר זאָגאַר קיין אינערליכע פריינדשאַפט צווישען זיי, אָבער די געוואָהנהייט האַלט זיי צוזאַמען.

ווען די וואָרצעל פון אַ בוים ווערט פערשטיינערט, דאַן פערליערט זי נאָך און נאָך אַלע איהרע פריהערדיגע אינערליכע בעשטאַנד טהיילע, וועלכע מוזען פּלאַץ מאַכען פאַר פרעמדע שטאָפען. דיזער פּראָצעס געדויערט אַ לאַנגע צייט. די אויסערליכע פאָרם פון דעם וואָרצעל בלייבט די זעלבע, אָבער איהרע אַמאָליגע אָרגאַנישע צוזאַמענזעצונג איז געוואָרען אַן אַנדערע. די אויסערליכע געשטאַלט פון דעם וואָרצעל איז געבליבען די אַלטע אָבער דער אינהאַלט האָט זיך פערענדערט.

די זעלבע ערשיינונגס-פאָרם געפינען מיר אויך אין דעם צוזאַמענלעבען פון געוויסע מענשען. ביי זיי איז די ליבע פערשוואונדען געוואָרען, ניט מיט אַ מאָהל, נאָר לאַנגזאַם, נאָך און נאָך, ביז זייערע געפיהלען זיינען אינגאַנצען פערשטיינערט געוואָרען. צו לעצט בלייבט נאָך נאָר די אויסערליכע פאָרם פון'ם צוזאַמענלעבען, אָבער דער אינהאַלט איז פערשוואונדען געוואָרען אין גאַנצען.

און דיזע אויסערליכע, קאַלטע און לעבענסלאָזע פאָרם איז טראָץ איהר טויטקייט שטאַרק און ווידערשטאַנד-פעהיג, דען זי איז בעגרינדעט אויף דער געוואָהנהייט.

ווען עס זיינען דאָ קינדער, דאַן איבערטראָגט זיך די צערטליכקייט פון די עלטערען אויף די קינדער און עס ענטשטעהט אַ נייע ליבע,

*

װעלכע פערבינדעט די עלטערען פעסט צוזאמען, טראַצדעם, װאָס די ליעבע איז שוין לאנג פערשװאונדען געװאָרען.

אויסערדעם װערט דער ליעבעס־אינסטינקט זעהר פיהל אָבגעשװאכט דורך דאָס באַנד פון דער חתונה און װען דיזעס באַנד איז אויך ניט גענוג שטארק צו דערשטיקען יעדע אַנדערע נייגונג, אזוי זיינען זיי דאָך לייכטער צו אונטערדריקען, דען די חתונה האָט געמאכט אויס דעם צוזאמענלעבען א געװאָהנהייט. צולעצט בלייבט נאָר נאָך איבער א טיעפע און זיסע ערינערונג פון די פערגאַנגענע ליעבעס־צייט און דיזע ערינערונג שאַפט א געװיסע דאנקבארקייט צו דעם װעזען, װעלכעס מען האָט א מאָהל געליבט. דיזע דאנקבארקייט איז אויך נאָך א געװיסע שטיצע פון דער מאָנאָגאמיע.

אָבער טראָץ אלע דיזע גרינדע, גיעבט עס דאָך טויזענדע פעלע, װאו קיין זאך איז אין שטאַנדע צו אונטערדריקען א נייע ליידענשאַפט, װעדער די געװאָהנהייט נאָך קינדער, װעדער דאנקבארקייט נאָך ערינערונגען.

טהעאָרעטיש אַנערקענט די געזעלשאַפט אויך די בערעכטיגונג פון דיעזע פעלע און אין פערשידענע, פאָרטגעשריטענע לענדער האָט זי איינגעפיהרט דיא שיידונג.

אָבער אין דער פראַקטיק בעפעסטיגט מען נאָך דאָס פאָראורטהייל פון דער מאָנאָגאמישער טהעאָריע און די יעניגע פערזאָנען, װעלכע האנדלען נאָך זייערע נייגונגען, מוזען פיהלען דעם דרוק פון דער עפענטליכער מיינונג.

דיזעס פאָראורטהייל און די פורכט פאַר דער עפענטליכער מיינונג זיינען די אורזאכען, װארום פיעלע שװאכע כאראַקטערע ציהען פאָר דעם ליגען פון דער װארהייט. זיי ציהען פאַר זיך נעגענזייטיג צו בעטריגען, אַנשטאַט עהרליך און פריי פונאַנדער צו געהן.

אזוי לאַנג די געזעלשאַפט װעט ניט אַנערקענען די בערעכטיגונג פון פריי צו האַנדלען אין דיעזע פעלע, זאָ לאַנג די עפענטליכע מאָראַל, װעט ניט אַכטען יענע מענשען, װעלכע זיינען ענטשלאָסען צו צובּרע־

כען די פאָרם, ווען דער אינהאַלט איז פערלאָרען געגאַנגען, מענשען, וועלכע ווילען ניט פראָסטיטואירען זייערע נאַטירליכע געפיהלען, אזוי לאַנג וועט אונזער געשלעכטס-לעבען בלייבען א קוועלע פון קארופציאָן און היפּאָקריטיזמוס.

ערשט ווען די אַלגעמיינע אנשויאונגס-ווייזע, וועט אנערקענען די נאַטירליכע ליידענשאַפטען און בעדירפניסע, ערשט דאַן, וועט אונזער געשלעכטס-לעבען ערהאַלטען זיין נאַטירליכען און בערעכטיגטען כאַראַקטער.

— ענדע —

The Arbeiter Ring Library
Secy.
Treas.

פערלאג „ארבייטער פריינד“.

דער
עקאנאמישער ליגען

פון

דר. מאקס נארדוי.

איבערזעצט פון ר. ראקער.

(דריטע אויפלאגע.)

(ארויסגעגעבען מיט דער הילף פון אנארכיסטישען פערבאנד.)

פרייז:—

אין ענגלאנד 3 פענס, — אמעריקא 10 סענט.

„ארבייטער פריינד“ דרוקעריי, 163 דזשובילי סטריט, א.

רייכטהום און ארמוטה.

קיינער פֿון די סאָציאַלע איבלען, וועלכע אונזער צוויליזאַציאָן האָט פֿערורזאַכט, ווערט ניט געפֿיהלט פֿון דער גרויסער מאַיאָריטעט מענשען אַזוי שטאַרק און פֿאָרטוועהרענד, ווי דער עקאָנאָמישער איבעל. עס גיט מענשען, וועלכע בעשעפֿטיגען זיך קיינמאָל ניט מיט איבער נאַטירליכע און מעטאַפֿיזישע פֿראַגען, פֿאַר זיי איז גאַנץ גלייכגילטיג, צו גאָט עקזיסטירט אָדער די מאַטעריע; די ענציקליקאַ* פֿון'ם פּאַפּסט האָט פֿאַר זיי דעמזעלבען ווערטה ווי די דעסצענדענץ-טהעאָרי** און די בעגריפֿע גלויבען אָדער וויסען שפּילען ביי זיי קיין ראָלע ניט. אויך די פּאָליטיק לאָזט פֿילע מענשען פֿאָלשטענדיג קאַלט און די צאָהל פֿון פּערזאָנען, וועלכע קימערען זיך גאַנץ וויניג, צו מע רעגירט זיי אים נאָמען פֿון אַ פּערזענליכען הערשער, אָדער אים נאָמען פֿון אַן אונפּערזענליכער רעפּובליק, אַזוי לאַנג ווי דער שטאַט מאַניפֿעסטירט זיך פֿאַר זיי אויסשליסליך אין דער געשטאַלט פֿון אַ פּאָליציסט, אַ שטייער-איינעהמער אָדער אַ דיאַדקאָ, איז פֿיל גרעסער, ווי פֿילע גלויבען. עס גיט אָבער ניט קיין קולטור-מענש, וועלכער בעשעפֿטיגט זיך ניט יעדען טאָג מיט דער פֿראַגע פֿון זיין פֿערדינסט און זיינע אויסגאַבען. זאָגאַר דער דומסטער און צוריקגעבליבענסטער מענש ווערט בעאיינפֿלוסט דורך די טעגליכע ערשיינונגען פֿון'ם עקאָנאָמישען לעבען. ווער עס האָט נאָר אין זיך אַ שפּור פֿון בעוואוסטזיין, פֿיהלט געוויסע מאַטעריעלע בעדירפֿניסע, ער איז אונצופֿרידען מיט די שוויריג-קייטען, וועלכע שטעלען זיך איהם ענטגעגען און עמפּעהרט זיך, ווען ער געפֿינט ניט די מעגליכקייט זיי צו בעפֿרידיגען. מיט אַ ביטערען געפֿיהל פֿערגלייכט ער די אַנשטריינגונגען פֿון זיין אַרבייט מיט דעם גענוס, וועלכען זי פֿערשאַפֿט איהם און ער בעטראַכט די נאַטור פֿאַר אַ שטיפֿמוטער, וועלכע גיט צו אַנדערע אַלעס און צו איהם אַליין גאָרנישט.

---

*) ענציקליקאַ איז אַן עפֿענטליכע ערקלעהרונג פֿון'ם פּאַפּסט, אין וועלכע די קאַטוילישע קירכע נעהמט שטעלונג צו אירגענד וועלכע פֿראַגען פֿון בעזאָנדערער וויכטיגקייט. די ענציקליקאַ גילט פֿאַר אונפֿעהלבאַר.

**) דעסצענדענץ-טהעאָרי, מיינט די לעהרע פֿון ענטוויקלונג, וועלכע אַנער-קענט קיינע צופֿעליגקייטען און אַבגעשלאָסענהייטען אין דער נאַטור, זאָנדערען אַ נאַטירליכען ענטוויקלונגס-פּראָצעס פֿון נידריגע פֿאָרמען צו איכער פֿאָלקאָמענערע.

הונגעריג פיהלט מען זיך אַלע פּאַר שטונדען, מיד איז מען אַם ענדע פון יעדען אַרבייטס-טאָג; יעדעס מאָל, ווען אונזערע אויגען זעהען אַ אַך, וועלכע געפעלט אונז, פיהלען מיר דאָס בעדערפניס, איהר צו בעזיצען, דען דיזער נאַטירליבער אינסטינקט איז ניט מעהר ווי די מאַני־פעסטאַציאָן פון אונזער אינדיווידואַליטעט, און אַזוי זיינען מיר געצוואונגען דורך אונזער גאַנצען קערפּערליכען צושטאַנד זיך פאָרטוועהרענד צו בעשעפטיגען מיט דער עקאָנאָמישער פראַגע און צו פערגלייכען אונזער פערזענליכע שטעלונג אין דעם אַלגעמיינעם פּראָצעס פון פּראָדוקציאָן און קאָנסומציאָן. עס גיט ניט קיין געזעלשאַפטליכעס פּראָבלעם, וועלכעס איז אומשטאַנדע די מאַסען אויף אַזוי פיל אויפצורעגען, ווי די עקאָנאָמישע פראַגע. אין מיטעלאַלטער האָט מען בעוועגט מיליאָנען, ווען מע האָט גערעדט פון דער רעליגיאָן; אַם ענדע פון דעם 18טען יאָהרהונדערט און זאָגאַר נאָך ביז אין מיטען פון דעם 19טען יאָהרהונדערט האָבען די פעלקער זיך בעגייסטערט פאַר די אידעאַלע בעדירפניסע דער אויפקלעהרונג און פאַר די פּאָליטישע פרייהייט. היינט הערט מען נאָר דעם געשריי פאַר ברויט, וועלכער דריקט אוים די בעדירפניסע פון די מאַסען. דיזער געשריי איז דער גאַנצער אינהאַלט פון אונזער פּאָליטיק, וועלכע פערזוכט פילע מאָל אָבצוציהען די אויפמערקזאַמקייט פון די פעלקער דורך סענזאַציאָנעלע קאָמעדיאַנטען־שפּילע, דורך מלחמות און קאָלאָניזאַציאָן, דורך דינאַסטישע פורים־שפּילעריי און פּאַרלאַמענטאַרישע פּלוידערייען, דורך העצערייען געגען איינצעלנע געזעלשאַפטס־קלאַסען און זאָגענאַנטע רעפאָרמען, אָבער שטענדיג האָט דער דרוק פון דער עפענטליכער מיינונג די רעגירונגען געצוואונגען, זיך ווידער צו בעשעפטיגען מיט דער גרויסער וועלט־פּראַגע, מיט דעם עקאָנאָמישען פּראָבלעם.

קרייץ־ציגע, אום צו בעפרייען דעם היילגען קבר, זיינען היינט אַ זאַך דער אונמעגליכקייט, מע שלאָגט זיך היינט פאַר אַ גאָלדענע פליס*, פאַר אַ געזעלשאַפטליכען וואָהלשטאַנד; מע מאַכט מעהר קיינע רעוואָלוציאָנען פאַר אַ פּאַפּירענע קאָנסטיטוציאָן און דעמאָקראַטישע שלאַגווערטער, נאָר פאַר וויינינגער אַרבייט און בעסערע עסענס.

אין קיין צייט איז דער געזעלשאַפטליכער געגענזאַץ צווישען רייכע און אָרעמע ניט געווען אַזוי שטאַרק און געוואַלדיג, ווי היינט צו טאָג. דיאיעניגע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, וועלכע פאַנגען אָן זייערע ווישענשאַפטליכע ווערק מיט דער אַלטער בעהויפּטונג, אַז דער פּאָפּעריזמוס, די אַרמוטה איז שוין אַזוי אַלט, ווי די מענשהייט זעלבסט, שפּילען לייכטזיניג אָדער בעטריגעריש מיט פוסטע ווערטער. עס גיט אַן אַבסאָלוטע אַרמוטה און אַ רעלאַטיווע

*) דאָס גאָלדענע פליס מיינט אַ גאָלדענע שעפסען-פעל, וועלכע שפּילט אין דער גריכישער מיטהאָלאָגי אַ בעדייטענדע ראָלע. אום די גאָלדענע פעל צו עראָבערען, האָבען זיך די גרעסטע העלדען פון גריכענלאַנד פעראייניגט אין אַ קריגס-צוג, וועלכער איז בעקאַנט אין דער געשיכטע אונטער דעם נאָמען דער אַרגאָנאַוטען-ציג.

ארמוטה. אבסאלוטע ארמוטה איז אזא צושטאנד, וואו דער מענש איז ניט אימשטאנדע צו בעפרידיגען זיינע ווירקליכע בעדירפניסע, ד. ה. די יעניגע בעדירפניסע, וועלכע ווערען דירעקט פעראורזאכט דורך זיין ארגאנישע לעבענס-טהעטיגקייט. ווען א מענש האט ניט גענוג נאהרונג, אדער ווען ער קען נאר בעקומען זיין טעגליכע נאהרונג דורך אזעלכע אנשטריינגונגען, וואס רויבען פון איהם אוועק די נויטהיגע רוה, וועלכע זיין ארגאניזמוס פאדערט, אום ער זאל ניט אבשטארבען און לאנגזאם צו גרונדע געהן, דאן לעבט ער אין אבסאלוטער ארמוטה. רעלאטיווע ארמוטה מיינט די ניטבעפרידיגונג פון אזעלכע בעדירפניסע, צו וועלכע דער מענש איז קינסטליך צוגעוואוינט געווארען, וועלכע זיינען אבער ניט אונבעדינגט נויטוועדיג צו ערהאלטען זיין לעבען און געזונדהייט. געוועהנליך קומט דער אינדיווידואום ערשט צום בעוואוסטזיין פון אזעלכע בעדירפניסע, ווען ער פערגלייכט זיין אייגענע לעבענס-אויפפיהרונג מיט דער לעבענס אויפפיהרונג פון אנדערע.

דער ארבייטער פיהלט זיך ארעם, ווען ער האט ניט וואס צו רויכערען אדער ווען ער קען ניט טרינקען א גלעזעל בראנפען; די קרעמערקע פיהלט זיך ארעם, ווען זי קען זיך ניט קויפען א זיידענע קלייד און אויספוצען איהר וואוינונג מיט איבערפליסיגע מעבעל; דער מאן פון א בעסערע פראפעסיאן פיהלט זיך ארעם, ווען ער קען ניט אבשפארען א קליינעם קאפיטאל פאר די עלטערע יאהרען אדער צו פערזיכערען די צוקונפט פון זיינע קינדער. דיזע זארט ארמוטה איז ניט נאר א רעלאטיווע, דען פאר דעם ארבייטער איז די קרעמערקע שוין א רייכע און א רייכער אריסטאקראט, וועלכער איז אויפגעוואקסען אין איבערפלוס, וואלט דארטען געזעהן ארעמקייט, וואו א קליינער בעאמטער אדער א בוכהאלטער וואלט געזעהן דעם גרעסטען לוקסוס; זי איז אויך א סוביעקטיווע ארמוטה, דע זי עקזיסטירט נאר אין די איינבילדונגס-קראפט פון דעם בעטרעפענדען אינדיווידואום און די ניטבעפרידיגונג פון אזעלכע בעדירפניסע קען ניט ברייגען קיין שאדען פאר זיין ארגאניזמוס. מיט איין ווארט, דיזע זארט ארמוטה איז קיין פיזיאלאגישע ארמוטה און שוין דער אלטער ד י א ג ע נ ע ס האט געצייגט, אז די רעלאטיווע ארמוטה איז נאר דער גרענעץ פון דעם סוביעקטיווען גליקס-געפיהל, און דאס מע קען זיך געפינען גאנץ גוט, אזוי לאנג ווי מע קען בעפרידיגען די נויטוועדיגע בעדירפניסע פון דעם קערפער.

פאר דעם קולטור-מענש פון אונזער צייט, וועלכער איז א שקלאף פון אלע געוואוינהייטען און בעדירפניסע דער צוויליזאציאן, שיינט עס, דאס די גרויסע מאיאריטעט דער מענשהייט האט שטענדיג געלעבט אין רעלא-טיווער ארמוטה און וואס ווייטער מע בליקט צוריק אין דער פערגאנגענ-הייט אלס גרעסער איז געוועזן די רעלאטיווע ארמוטה. די קליידער פון די מענשען זיינען געוועזן ניט אזוי פיין ווי היינט און ניט אזוי אפט

געזוועקסעלט געוואָרען ווי היינט; זייערע וואוינונגען זיינען געווען שלעכטער ייער נאַהרונג איינפאַכער, זייערע געצייג ניט אַזוי אויסגעפיינערט; זיי האָבען ניט געהאַט אַזוי פיל געלט און זייער היים איז געווען וויינינער צייסגעצירט. אָבער דיזע רעלאַטיווע אַרמוטה איז ניט געווען אַזוי שרעקליך נאָר אַ געדאַנקענלאָזע ליאַלקע געפינט עס טראַגיש, ווען די פרוי פון אַ עקסקימאָס קליידעט זיך אָן מיט די פעל פון אַ ים־הונד, אום זיך צו בעשיצען געגען די קעלט, אַנשטאָט אַ זיידענע קלייד, און איך צוויי־פעל זעהר שטאַרק, דאָס דער וואונש פון העגריך דעם 4טען, אַז יעדער בויער זאָל האָבען פאַר זונטאָג אַ הון אין טאָפּ, האָט ווירקליך בעגייסטערט די בויערען, אַזוי לאַנג ווי זיי האָבען געהאַט די מעגליכקייט זיך צו זעטיגען מיט רינד־פלייש. אָבער די אַבסאָלוטע, די פיזיאָלאָגישע אַרמוטה איז נאָר די פאָלגע פון אַן אונגעזונטער צוויליזאַציאָן. אים נאַטור־צושטאַנד דער מענשהייט און זאָגאַר נאָך אין די ערשטע פעריאָדען דער קולטור איז אַזאַ צושטאַנד אונמעגליך. די ערשטע און וויכטיגסטע לעבענס־טהעטיגקייט פון יעדען אָרגאַנישען וועזען, פון דער מאָנאַדע* ביז צום העלפאַנט, פון דער באַקטעריע** ביז צום אייכענבוים איז דאָס בעדערפניס צו זוכען גענוג נאַהרונג פאַר דער עקזיסטענץ. ווען עס געפינט ניט גענוג נאַהרונג שטאַרבט עס אָב און געהט צו גרונדע. אָבער קיין אָרגאַנישעם וועזען פאַסט זיך פרייוויליג צו צו אַ שטענדיגען מאַנגעל אין די עקזיסטענץ־מיטלען. דאָס איז אַ ביאָלאָגישעס געזעץ, וועלכעס בעהערשט אויך דעם מענשען. דער פרימיטיווער מענש אונטערוואַרפט זיך ניט רוהיג און שטילשווייגענד דער נויט; ער בעקעמפט און בעזיגט איהר אָדער ער ווערט זעהר שנעל בעזיגט פון איהר. איז ער אַ יעגער און די טהירע פון וואַלד פערלאָזען די געגענד, אין וועלכע ער וואוינט, וועט ער אויפזוכען אַ בעסערע שטיק לאַנד. איז ער אַן אַקערבויער און די ערד, וועלכע ער בעאַרבייט איז ניט גענוג פרוכטבאַר, וועט ער פערלאָזען דאָס לאַנד, אויף וועלכע ער לעבט, אין דעם אויגענבליק, וואָס ער בעקומט די נאַבריכט פון בעסערע און פרוכטבאַרערע געגענדען. ווען עס געפינען זיך אַנדערע מענשען, וועלכע פערהינדערען איהם אין זוכען זיין נאַהרונג, גרייפט ער זיי אָן; ער הרג'עט אָדער ווערט גע'הרג'עט. דער איבערפלוס איז דאַן דער פרייז פאַר זיין קראַפט, דער לוין פאַר זיין ענטשלאָסענהייט.

אַזוי האָט זיך אָנגעפאַנגען דער שטראָם פון דער פעלקערוואַנדערונג. די מענשען פון אונפרוכטבאַרע געגענדען האָבען פערלאָזען זייער הייממאַטה, אום צו עראָבערען די לענדער, וועלכע די נאַטור האָט געבענשט. דער אורשפרונג פון דעם העלדענמוטה פון אַ גייסעריך*, אַן אַטילאַ**,

*) מאָנאַדע איז די קלענסטע לעבענספאָרם און דער איינפאַכסטער לעבענס־אָרגאַניזמוס.
**) באַקטעריען זיינען די קלענסטע געוויקסע אין דער פלאַנצען־וועלט.
*) גייסעריך איז געווען אַ קעניג פון די וואַנדאַלען, אַ האַלבווילדער דייטשער פאָלקס־שטאַם, וועלכער האָט געגרינדעט אַ בעזונדערע קעניגרייך אין נאָרד־אַפריקאַ.

אַ דזשינגיס־כאַן*** אָדער אַ ווילהעלם פֿון נאָרמאַנדי**** איז דער מאָגען, און אויף די בלוטיגסטע און בעריהמטעסטע שלאַכט־פֿעלדער, פֿון וועלכע די פּאָעטען זינגען, ווערט ענטשידען מיט פֿייער און אייזען די פֿראַגע פֿון אַ מאָהלצייט. מיט איין וואָרט, דער פּרימיטיווער מענש דולדעט ניט די ווירקליכע אַרמוטה, ד.ה. דעם הונגער. ער קעמפּט געגען דאָס שטילע עלענד און עראָבערט זיך דעם איבערפֿלוס אָדער ער פֿאַלט דורך דעם שווערד פֿון זיינע פֿיינדע, איידער די נויט האָט איהם לאַנגזאַם געטויטעט. אויך אין אַ צוויליזירטען צושטאַנד, וועלכער גרינדעט זיך נאָך אויף די פֿהיזיאָקראַטי*, איז די ווירקליכע אַרמוטה אונמעגליך. אַזוי לאַנג ווי א פֿאָלק קען נאָר דעם אַקער־בוי, די פֿיה־צוכט און די הויז־אינדוסטרי, קען עס אָרעם זיין אין עדעלע מעטאַלען און אין לוקסוס געגענשטענדע, אָבער זיינע מיטגלידער האָבען אימער גענוג צו עסען. ערשט דאַן, ווען דער מענש פֿערלירט די פֿערבינדונג מיט דער מוטער ערד, ווען ער רייסט זיך אָב פֿון דעם טרייען אַקער און פֿערלאָזט די גרויסע פֿרייע נאַטור, וועלכע פֿערזאָרגט איהם מיט ברויט און פֿרוכט, מילך און בהמות, פֿיש און יאַגד־טהירע, ערשט דאַן ווען ער בעהאַלט זיך הינטער די מויערען פֿון דער שטאָט און גיט אָפּ זיין אַנטהייל פֿון דער ערד, ווען ער קען ניט מעהר אַרויסנעהמען מיט זיינע אייגענע הענד די פּראָדוקטע פֿון דער טהיר־און פֿלאַנצען־וועלט אוים דעם גרויסען מאַגאַזין דער נאַטור, אום צו בעפֿרידיגען זיינע נויטוועגדיגע בעדירפֿניסע, ערשט דאַן, ווען ער איז געצוואונגען אויסצוטוישען די פּראָדוקטען פֿון זיין אינדוסטריעלער אַרבייט געגען די נאַטור־פּראָדוקטען, וועלכע זיינען מאָנאָפּאָליזירט געוואָרען פֿון אַנדערע, ערשט דאַן גיט עס אַ מעגליכקייט, דאָס אַ קליינע מינאָריטעט זאָל קאָנצענטרירען אַלע רייכטהימער אין איהרע הענד און די גרויסע מאַסע זאָל לעבען אין אַ צושטאַנד פֿון אַבסאָלוטער אַרמוטה און פֿיזיאָלאָגישען עלענד.

אַ נאַציאָן, וועלכע בעשטעהט פֿון פֿרייע בויערען איז קיינמאָל ניט אָרעם. זי קען ערשט דאַן אָרעם ווערען, ווען איהרע מיטגלידער שמאַכטען

אין 455 האָט גייסעריך עראָבערט רוים און זיינע ווילדע קריגער האָבען צושטערט פֿילע קאָסטבאַרע קונסטווערק.

**) אַטילאַ איז געוועזן דער קעניג פֿון די הונען, וועלכע זיינען געקומען פֿון אַזיען און זיינען איבערפֿאַלען אייראָפּאַ. ער איז געוועזן דער פֿעראורזאַכער פֿון דער זאָגענאַנטער פֿעלקער־וואַנדערונג, דען איבעראַל זיינען די פֿעלקער ענטלאָפֿען פֿאַר איהם. אין 451 איז ער בעזיגט געוואָרען פֿון די פֿעראייניגטע דייטשען און רוימער אין דער בלוטיגער שלאַכט פֿון שאַלאָן. נאָך זיין טויט איז זיין קעניגרייך זעהר גיך צופֿאַלען געוואָרען.

***) דזשענגיס-כאַן איז געוועזן אַן אַזיאַטישער דעספּאָט און עראָבערער.

****) ווילהעלם פֿון נאָרמאַנדי איז איבערפֿאַלען ענגלאַנד מיט אַ אַרמיע, האָט די ענגלענדער בעזיגט אין דער בלוטיגער שלאַכט ביי הייסטינגס אין 1066 און איז געוואָרען קעניג פֿון ענגלאַנד.

*) פֿהיזיאָקראַטי איז אַ געזעלשאַפֿטליכער צושטאַנד, אין וועלכען די מענשליכע פּראָדוקציאָן בעשעפֿטיגט זיך אויסשליסליך מיט אַקער-בוי.

אונטער דעם יאָך פֿון פֿעאָדאַליזמוס, ווען די באַראָנען רויבען אַוועק פֿון זיי די פּראָדוקטען פֿון זייערע אַקערס, ווען זיי צווינגען זיי דורך אַנדערע אַרבייטען צו פֿערנאַכלעסיגען די ערד, אָדער ווען די שטעט ווערען אַזוי צאָהלרייך, דאָס זיי ציהען אַוועק אַ גרויסען טהייל דער נאַציאָן פֿון׳ם לאַנד. די מאָדערנע צוויליזאַציאָן פֿעראורטהיילט אַ גרויסען טהייל פֿון פֿאָלק, וועלכע פֿערגרעסערט זיך מיט יעדען טאָג, צו אַבסאָלוטער אַרמוטה, מיט דעם וואָס זי פֿערגרעסערט די שטעט אויף די קאָסטען פֿון דער לאַנד־בעפֿעלקערונג, מיט דעם וואָס זי בעגינסטיגט די ענטוויקלונג פֿון דער גרויס־אינדוסטרי אויף די קאָסטען פֿון דער טהיר־און פֿלאַנצען־פּראָדוקציאָן; אַזוי ענטוויקעלט זיך אַ צאָהלרייכע פּראָלעטאַריער־קלאַסע, וועלכע בעזיצט ניט קיין שטיקעל ערד, וואו דעם קאָפּ אַוועקצולייגען, אַ קלאַסע, וועלכע איז אַרויסגעריסען געוואָרען אויס די געוועהנליכע און נאָרמאַלע בעדינגונגען פֿון׳ם מענשליכען דאַזיין, און וועלכע מוז שטאַרבען פֿון הונגער אין דעם אויגענבליק, ווען עס פֿערמאַכען זיך די פֿאַבריקען און וואָרקשאָפּס, און ווען קיינער וויל מעהר ניט קויפֿ׳ען זייער אַרבייטס־קראַפֿט.

אין אַזאַ צושטאַנד לעבען געגענווערטיג אַלע פֿעלקער אין מעריב־איראָפּאַ, וועלכע מע בעטראַכט געוועהנליך פֿאַר די רייכסטע און צוויליזירטעסטע. זיי טהיילען זיך אָפּ אין אַ קליינע מינאָריטעט, וועלכע לעבט אין גרעסטען לוקסוס און איבערפֿלוס, און וועלכע ליידעט טהיילווייז פֿון אַ ריכטיגען פֿערשווענדונגס־וואַהנזין — און אַ גרויסע מאַסע, וועלכע קען נאָר עקזיס־טירען אונטער די שרעקליכסטע אַנשטריינגונגען, און וועלכע קען טראָץ די שווערע אַרבייט ניט מאַכען קיין אַנשטענדיגען לעבען.

די מינאָריטעט ווערט מיט יעדען טאָג רייכער, דער געגענזאַץ פֿון איהרע מיטגלידער און דאָס פֿאָלק ווערט אימער גרעסער און געוואַלדיגער און זייער איינפֿלוס אין דער געזעלשאַפֿט וואַקסט פֿון טאָג צו טאָג. ווען מע רעט היינט וועגען דער וואַהנזיניגער פֿערשווענדונג פֿון אונזערע מיליאָנערען און מיליאַרדערען, געפֿינען זיך געוויסע קולטור־היסטאָריקער, וועלכע הויבען אָן מיטליידיג צו שמייכלען איבער אונזער אונוויסענהייט און בעווייזען אונז מיט אירגענד אַ לאַטיינישער שמאַטע, דאָס אין דער צייט פֿון׳ם רוימישען קייזעררייך און זאָגאַר אין מיטעלאַלטער איז דער אונטערשיד צווישען רייכע און אָרעמע פֿיל גרעסער געווען ווי היינט צו טאָג. אַזעלכע בעהויפּטונגען זיינען ניט מעהר ווי אַ לעכערליכער געלעהרטער שווינדעל. רייכטהימער ווי די פֿון אַ וואַנדערבילד, אַ באַראָן הירש, אַ ראָטשילד אָדער אַ קרופּ, רייכטהימער פֿון הונטערטער מיליאָנען מאַרק, האָבען אין מיטעלאַלטער ניט עקזיסטירט. אין אַלטערטהום האָט פֿיליכט אַ סאַטראַפּ* אָדער אַ פּראָקאָנסול**, נאָכדעם ווי ער האָט

*) סאַטראַפּ איז געווען דער נאָמען פֿון יעדען שטאַטהאַלטער אין אַלטען פּערזיען.

**) פּראָקאָנסול איז אַ רוימישער שטאַטהאַלטער, פֿערוואַלטער פֿון אַ געוויסע פּראָווינץ אָדער לאַנד.

אויסגערויבט אַ גאַנצע פּראָווינץ אָדער אַ גאַנצען וועלט־טהייל, געהאַט פּונקט אַזעלכע רייכטהימער, אָבער אַזאַ פערמעגען האָט נאָר עקזיסטירט פאַר אַ קורצע צייט. אַזעלכע רייכטהימער זיינען געווען ווי די אוצרות אין אַ צויבער־געשיכטע, מע האָט זיי היינט געוואונען און מאָרגען פערלאָרען. זייער בעזיצער האָט געטרוימט אַ קורצען טרוים, פון וועלכען די וואַפּע פון אַ מערדער, די פערפאָלגונגען פון אַ הערשער און דער צונעהמען פון זיין פערמעגען האָט איהם באַלד אויפגעוועקט. דאָס אַזעלכע פערמעגענס זאָלען זיך האָבען איבערגעטראָגען בירושה פון פאָטער צום זון נאָר דורך דריי גענעראַציאָנען און דאָס זייערע בעזיצער זאָלען האָבען געקענט געניסען אין צופרידענהייט זייערע רייכטהימער, פאַר דעם געפינט זיך ניט אין דער גאַנצער געשיכטע פון׳ם רוימישען קייזעררייך און אויך אין דער אָריענטאַלישער געשיכטע קיין איינציגער ביישפּיל. אויך זיינען די מיליאָנערען און מיליאַרדערען דאַן פיל זעלטענער געווען ווי היינט, דען אין ענגלאַנד אַליין גיט עס 800 ביז 1000 פּריוואַט־מענשען, וועלכע בעזיצען אַריבער פינף מיליאָן מאַרק פערמעגען און די צאָהל פון די מיליאָנערען אין גאַנץ איירָאפּאַ — ניט רעכענענדיג אַמעריקאַ און די איבריגע וועלטטהיילען — בעטרעפט וויינינגסטענס הונדערט־טויזענד, אויב ניט מעהר. אָבער אין קיין צייט האָט עס אויך ניט געגעבען אַזאַ געוואַלדיגע מאַסע פון בעזיצלאָזע אינדיווידוען, אַבסאָלוטע אָרעמע אין דעם זין ווי איך האָב עס פריהער דעפינירט, מענשען, וועלכע הויבען זיך אויף אין דער פריה פון זייער געלעגער, ניטוויסענדיג, וואו זיי וועלען געפינען עטוואָס צו עסען וועהרענד דעם גאַנצען טאָג און אַ געלעגער פאַר דער קומענדער נאַכט. עס איז וואַהר, דער שקלאַף אין אַלטערטהום אָדער דער לייב־איינענער אין מיטעלאַלטער זיינען אויך געווען בעזיצלאָזע מענשען, דען זיי אַליין זיינען געווען אַ שטיק איינענטהום פון זייערע הערען, אָבער זיי האָבען געהאַט די מעגליכקייט צו בעפרידיגען זייערע נויטווענדיגע בעדירפניסע, דען זייערע הערען האָבען זיי פערזאָרגט מיט קליידונג, נאַהרונג און וואוינונג. אין מיטעלאַלטער זיינען נאָר די וואַגאַבונדען, שוואַרץ־קינסטלער און ציגיינער געווען ריכטיגע פּראָלעטאַריער. קיין זאַך אויף דער וועלט איז ניט געווען זייער איינענטהום, אין ערגעץ איז ניט געווען קיין טיש געדעקט פאַר זיי, די מיטעלאַלטערליכע רעכטס־אַנשויאונג האָט זיי אפילו ניט געגעבען די טהעאָרעטישע בערעכטיגונג צו דיינקען, אַז די פריכטע דער נאַטור עקזיסטירט אויך פאַר זיי. אָבער אום אַרויס צו קומען פון דעם עלענד, צו וועלכען די אַלטע געזעלשאַפט האָט זיי גרונדזעצליך פערורטהיילט, האָבען זיי זיך געהאָלפען דורך בעטעלריי, גניבה און רויב, און אָבוואָהל די מעהרסטע פון זיי זיינען געשטאָרבען אויף׳ן גאַלגאַז אָנשטאָט פון אַלטערס שוואַכקייט, זיינען זיי דאָך געוועהנליך זאַט און פרעהליך געווען ביז צום עשאַפאָט.

דאָס מאָדערנע פּראָלעטאַריאַט אין די גרויסע שטעט האָט קיינע

פאָרגענגער אין דער געשיכטע; עס איז אַ קינד פון אונזער צייט. דער מאָדערנער פראָלעטאַריער איז עלענדער און אָרעמער פון דעם שקלאַף אין אַלטערטהום, דען ער האָט ניט קיין הער, וועלכער זאָל איהם געבען צו עסען און זיך זאָרגען פאַר זיין עקזיסטענץ, און אָבוואָהל ער איז פרייער ווי דער שקלאַף, בעשטעהט דאָך דער גרעסטער טהייל פון זיין פרייהייט אין דעם, וואָס ער קען פריי שטאַרבען פון הונגער. ער לעבט נאָך צום מאָל ניט אַזוי גוט ווי דער "אונעהרליכער מאַן(:)" אין מיטעלאַלטער, דען ער בעזיצט ניט די פרייע אונאַבהיינגיגקייט פון דעם אויסגעשטויסענעם וואַגאַבונד, ער רעוואָלטירט זעהר זעלטען געגען דער געזעלשאַפט און ער האָט ניט דעם מוטה צוצונעהמען דורך גניבה און רויב, דאָס וואָס די געזעלשאַפטליכע אָרדנונג גיט איהם ניט.

דער רייכער בעזיצט אַלזאָ היינט מעהר און דער אָרעמער וויניגער, ווי אין די אַמאָליגע צייטען. אויך דער פערשווענדונגס וואַהנזין פון די רייכע איז היינט גרעסער ווי אַמאָל געוועז. מע דערצעהלט אונז שטענדיג פון די מאָהלצייטען פון לוקולוס*, וועלכע בעשעפטיגען נאָך היינט אַ געוויסע סאָרט היסטאָריקער און אַרכעאָלאָגען**. אָבער וואו איז דער מענש, וועלכער קען אונז בעווייזען, דאָס אין אַלטען רוים האָט מען פעסטע אַראַנזשירט, וועלכע האָבען געקאָסט אַריבער 400,000 מאַרק, ווי דער באַל פון אַ נויאָרקער קרעסוס***, פון וועלכען די צייטונגען האָבען אונז קירצליך בעריכטעט? אַ פריוואַט-מאַן, וועלכער האָט זיינע געסט געגעבען נאַכטיגאַלען-צונגען-פאַסטעטען צו עסען אָדער אַ גריכישע העטערע****, וועלכע האָט פערשיינקט אין רוים עטליכע הונדערט-טויזענד סעסטערצען האָבען ארויסגערופען אַזאַ סענזאַציאָן, דאָס אַלע דאַמאָלדיגע און שפעטערע סאַטיריקער און היסטאָריקער האָבען זיך בעשעפטיגט מיט דעם. היינט רעט קיין מענש ניט פון די טויזענדער געלד-אַריסטאָקראַטען, וועלכע גיבען אויס 200,000 מאַרק פאַר אַן אַלטע קונסטווערק אָדער 600,000 מאַרק פאַר אַ פערד, קיינער רעט ניט פון די, וועלכע גיבען אַ פערקויפטע פראָסטיטוטקע די געלעגענהייט צו פערשווענדען אַ מיליאָן מאַרק אַ יאָהר.

(:) אין מיטעלאַלטער האָט מען גערופען אַלע בעטלערס, וואַגאַבונדען, ציגיינער א.ז.וו. „אונעהרליכע מענשען"; זיי זיינען אויסגעשטויסען געוואָרען פון דער געזעלשאַפט און קיינער האָט ניט געהאַט קיינע בעציהונגען מיט זיי.

*) לוקולוס איז געוועזן אַ רייכער רוימישער אַריסטאָקראַט, וועלכער האָט זיך אויסגעצייכענט דורך זיינע וואַהנזיניגע פערשווענדונגען און בעזאָנדערס דורך די רייכע מאָהלצייטען, וועלכע ער האָט פעראַנשטאַלט פאַר זיינע פריינדע.

**) אַרכעאָלאָג מיינט אַלטערטהומס-פאָרשער.

***) קרעסוס דער קעניג פון לידיען איז בעקאַנט געוועזן צוליב זיינע געוואַלדיגע רייכטהימער. זיין קעניגרייך איז צושטערט געוואָרען 500 יאָהר בעפאָר דער קריסטליכער צייטרעכנונג דורך דעם פערזישען קעניג צירוס.

****) העטערען זיינען געוועזן גייסטרייכע און אָפטמאָל פילאָזאָפיש-געבילדעטע פראָסטיטוטקעס אין אַלטען גריכענלאַנד. זייער פראָפעסיאָן איז פערהייליגט געוואָרען דורך אַ ספעציעלען רעליגיעזען קולטוס.

דער פֿערשווענדערישער לוקסוס און אַלטערטהום און מיטעלאַלטער איז געווען אַ זעהר זעלטענע ערשיינונג, דערפֿאַר האָט ער אַרויסגערופֿען די אויפֿמערקזאַמקייט פֿון אַלעמען. אין די אַלטע צייטען האָט זיך דער לוקסוס נאָר מאַניפֿעסטירט אין אָבגעשלאָסענע געזעלשאַפֿטס־קרייזען. די בעזיצלאָזע מאַסע האָט זעלטען געהאַט די געלעגענהייט איהם צו זעהן. היינט צייגט זיך די פֿערשווענדונג פֿון די רייכע איבעראַל אין דער עפֿענטליכקייט, אויף די פּראָמענאַדען פֿון די גרויסע שטעט, אין די טהעאַטערע און קאָנצערט־הייזער, אויף די ספּאָרט־פּלעצער און אין די באַדע־ערטער. זייערע עקיפּאַזשען בעשפּריצען די הונגעריגע פּראָלעטאַריער מיט דעם שמוץ פֿון זייערע רעדער און זייערע דימאַנטען גלאַנצען דאָרט אַם פֿייערינסטען, וואו זיי פֿאַלען אין די אויגען פֿון די עלענדע און היימלאָזע. זיי מאַכען די זשורנאַליסטען אַלס צושויער פֿון זייערע פֿערשווענדונגען און בענוצען די פּרעסע, צו פֿערעפֿענטליכען זייערע פֿעסטע און פֿייערטעג.

דער מאָדערנער פּראָלעטאַריער האָט אַלזאָ די געלעגענהייט צו פֿערגלייכען זיין פּערזענליכע לאַגע מיט דער לאַגע פֿון דעם קאַפּיטאַליסט; אַזאַ פֿערגלייך איז אין אַלטערטהום געווען אונמעגליך. די וואַהנזיניגע פֿערשווענדונגען פֿון אונזערע מיליאָנערען, וועלכע ער זעהט יעדען טאָג מיט זיינע אייגענע אויגען, ווערען פֿאַר איהם אַ גענויער מאַסשטאַב פֿאַר זיין אייגענעם עלענד, וועלכעס קומט איהם דורך דיזען פֿערגלייך ערשט צום בעוואוסטזיין. די אָרעמקייט איז זעלבסטפֿערשטענדליך ערשט דאַן אַן איבעל, ווען מיר פֿיהלען איהר סוביעקטיוו. אויס דיזען גרונד פֿערגרעסערען די מיליאָנערען די ליידען פֿון די פּראָלעטאַריער, דורך די עפֿענטליכע מאַניפֿעסטאַציאָן פֿון זייער לוקסוס. זייער לעבען איז אַן עפֿענטליכעס שוישפּיל פֿון גענוס און ליידיגגעהן, וועלכעס מוז לאָגישער ווייזע אַרויסרופֿען די אונצופֿרידענהייט און דעם האַס פֿון די אָרעמע; און דיזעס מאָראַלישע גיפֿט ווירקט שטאַרקער אויף זייערע געדאַנקען ווי די מאַטעריעלע נויט.

אָבער אָנדייטענדיג דיזע מאָראַלישע שמערצען פֿון דעם מאָדערנעם פּראָלעטאַריער, וויל איך געווים ניט בעהויפּטען, אַז זיין מאַטעריעלע נויט שפּילט אַ וויניגער וויכטיגע ראָלע. די גרויסע מאַסע פֿון די בעזיצלאָזע אין אונזערע זאָגענאַנטע קולטור־לענדער מאַכט איהר לעבען אונטער אַזעלכע קלעגליכע בעדינגונגען, ווי מיר געפֿינען זיי ניט ביי קיין איינציגעם פֿרייעם טהיר אין דערווילדערניס. די וואוינונג פֿון דעם פּראָלעטאַריער אין די גרויסע שטעט איז פֿיל שמוציגער און אונגעזונטער, ווי די וואוינונג פֿון אַ גרויסען רויב־טהיר. ער איז פֿיל וויניגער געשיצט געגען די קעלט ווי זיי. זיין נאַהרונג איז גראַדע גענוג, ער זאָל ניט אויסגעהן פֿון הונגער מיט אַמאָל, אָבוואָהל אויך דער טהאַטזעכליכער הונגער־טויט איז אין אונזערע גרויסע שטעט אַ טעגליכע פּאַסירונג. אום צו בערוהיגען דאָס שלעכטע געוויסען פֿון די בעזיצענדע, האָבען די נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען ערפֿונדען אַ פּוסטע פֿראַזע, וועלכע זיי רופֿען מיט דעם שטאָלצען נאָמען „דאָס

אייזערנע לוין־געזעץ". לויט דיזען געזעץ קומט אויס, דאָס דער אַרבייטער פֿערדינט איבעראַל אַזוי פֿיל, אום אויף דעם בעטרעפֿענדען פּלאַץ, וואו ער געפֿינט זיך, צו קענען מאַכען אַ לעבען. מיט אַנדערע ווערטער הייסט דאָס, אַז דער אַרבייטער איז שטענדיג זיכער אַזוי פֿיל צו פֿערדינען, וויפֿיל ער געברויכט, אום צו בעפֿרידיגען זיינע נויטווענדיגסטע בעדירפֿניסע. דאָס וואָלטווירקליך ניט שלעכט געווען, ווען עס וואָלט אמת געווען. דאַן וואָלט דער רייכער געקענט רוהיג שלאָפֿען מיט דעם זיסען געדאַנק, דאָס אַלעס איז איינגעריכטעט ווי אַם בעסטען אין דיזער בעסטער פֿון אַלע וועלטען, און דאָס קיינער האָט ניט דאָס רעכט, איהם צו שטערען אין זיין פֿערדויאונג.

דאָס גאַנצע אונגליק איז נאָר, וואָס דאָס זאָגענאַנטע „אייזערנע לוין־געזעץ" איז ניט מעהר און ניט ווייניגער ווי אַ יעזואיטישער שפּיל מיט ווערטער. פֿאַר דיאיעניגע, וועלכע זיינען ניט אימשטאַנדע זיך אַרבייט צו פֿערשאַפֿען, קען עס אין גאַנצען ניט אָנגעווענדעט ווערען. און וועהרענד דער צייט, ווען דער פּראָלעטאַריער אַרבייטעט, קען ער זיך אין ערגעץ ניט אַזוי פֿיל אָבשפּאָרען פֿון זיין פֿערדינסט פֿאַר די שלעכטע צייטען, ווען ער געהט ארום אָהן אַרבייט. עס גיט אַלזאָ אַ געוויסע צייט אין יאָהר, ווען עס גיט נאָר פֿאַר איהם צוויי וועגען צו ערהאַלטען זיין עק־זיסטענץ: אָדער ער מוז געהן בעטלען אָדער ער מוז לאַנגזאַם אָרגאַניש אָבשטאַרבען. אָבער דאָס „אייזערנע לוין־געזעץ" קען זאָגאַר ניט אָנגעווענדעט ווערען אויף דיאיעניגע, וואָס אַרבייטען שוין יאָ פֿאַר אַ געוויסען טעגליכען לוין. וואָס איז דער מינימום פֿון דעם וואָס אַ מענש געברויכט, אום צו ערהאַלטען זיין לעבען? אָהנע צווייפֿעל אַזוי פֿיל, ווי ער דאַרף צו בעפֿרידיגען די בעדירפֿניסע פֿון זיין אָרגאַניזמוס און זיך פֿאָלשטענדיג צו ענטוויקלען קערפּערליך, אום צו ערגרייכען די נאַטירליכע גרענעצען פֿון זיין לעבען. וויבאַלד אַ מענש שטריינגט זיך מעהר אָן, ווי זיין אָרגאַניזמוס קען פֿערטראָגען, וויבאַלד עס פֿעהלט איהם גענוגענד נאַהרונג, וואַרעמקייט און שלאָף, מוז ער צוגרונדע געהן דורך פֿיזיאָלאָגישעם עלענד. צופֿיל אַרבייט איז פֿאַר די אָרגאַנישע ענטוויקלונג פּונקט אַזוי שעדליך ווי צו ווייניג עסען און צו ווייניג עסען מיינט ניט אַנדערש ווי לאַנגזאַם שטאַרבען פֿון הונגער.

ווען דאָס „אייזערנע לוין־געזעץ" וואָלט ווירקליך געווען דאָס, וואָס עס פּרעטענדירט צו זיין, וואָלט דער אַרבייטער אימער אימשטאַנדע געווען צו ענטוויקלען און צו ערהאַלטען זיין אָרגאַניזמוס לויט זיינע נאַטירליכע בעדינגונגען. עס גיט אָבער קיין ווינקעל ניט אין גאַנץ אייראָפּאַ, וואו דער אַרבייטער איז אימשטאַנדע עס צו טהאָן. דער אָפּטימיסטישער נאַציאָנאַל־אַרבייטער עקאָנאָם, זעהענדיג, דאָס דער אַרבייטער פֿאַלט ניט באַלד טויט פֿון הונגער אַם ענדע פֿון יעדען אַרבייטסטאָג, און וויסענדיג, דאָס פֿילע פּראָלעטאַריער ריידען זיך איין, אַז זיי זיינען זאַט, ווען זיי האָבען זיך

אַנגעפּילט דעם מאַגען מיט קאַרטאָפעל, פעררויבערען אַ פּיפקע אָדער טרינקען אַ גלעזעל שנאַפּס, טריאומפירט מיט דער ריכטיגקייט פון זיין „אייזערנעם לוין-געזעץ". אָבער פּלוצלונג קומט די סטאַטיסטיק און צייגט אונז, אַז דער דורכשניטליכער לעבענס-אַלטער פון אַן ארבייטער איז מיט אַ דריטעל און מאַנכעסמאָל זאָגאַר מיט אַ העלפט קירצער, ווי דער לעבענס-אַלטער פון די רייכע אינדיווידוען פון דערזעלבער נאַציאָן, וועלכע לעבען אויף דעמזעלבען באָדען און אונטער דיזעלבע קלימאַטישע בעדינגונגען. ווער רויבט אַוועק די לעבענס-יאָהרען פון די פּראָלעטאַריער, אויף וועלכע זיי אַלס קינדער פון אַ געוויסע ראַסע און אַלס בעוואוינער פון אַ געוויסען לאַנד האָבען דאָסזעלבע רעכט, ווי אַלע אַנדערע? ווער אַנדערש, אויב ניט דער הונגער, דאָס עלענד, די נויט, וועלכע צושטערען לאַנגזאַם זייער געזונדהייט און שוואַכען אָפּ די לעבענסקראַפט פון זייער אָרגאַניזמוס! דער טעגליכער אַרבייטס-לוין פון דעם פּראָלעטאַריער איז נאָר גענוגענד, אום ער זאָל ניט אַוועקשטאַרבען מיט אַמאָל פון הונגער און קעלט, ער קען איהם אָבער ניט שיצען געגען דעם לאַנגזאַמען הונגער-טויט און געגען די סיסטעמאַטישע פערקירצונג פון זיינע לעבענס-יאָהרען; די אַלגעמיינע סטאַטיסטיק וועגען די קראַנקהייטען און טויטעס-פעלע אונטער דער אַרבייטער קלאַסע איז דער בעסטער בעוויז, אַז דאָס זאָגענאַנטע „אייזערנע לוין-געזעץ" איז ניט מעהר ווי אַ געמיינער און פערעבער ליגען.

דאָס בילד פון דער ווירטשאַפטליכער אָרגאַניזאַציאָן דער געזעלשאַפט וואָלט ניט פאָלשטענדיג געווען, ווען איך זאָל ניט דערמאָנען נעבען דעם פערשווינדערישען מיליאָנער און דעם צו קראַנקהייט און פריהצייטיגען טויט פעראורטהיילטען פּראָלעטאַריער נאָך אַן אַנדער קלאַסע פון בעזיצלאָזע, וועלכע ווערען אינערהאַלב דער היינטיגער געזעלשאַפטס-אָרדנונג פּונקט אַזוי שטיפמוטערליך בעהאַנדעלט, ווי די אינדוסטרי-שקלאַפען פון די גרויסע שטעט. איך רייד יעצט פון די געבילדעטע, פון דער אינטעליגענץ אָהנע פערמעגען, וועלכע מוזען פערדינען זייער לעבען דורך גייסטיגע אַרבייט. גראַדע אויף דיזען געביט איז דער אָנבאָט פון אַרבייטס-קרעפטען פיל גרעסער ווי דער פערלאַנג. די זאָגענאַנטע ליבעראַלע קאַריערען זיינען אַזוי איבערפילט, דאָס די יעניגע, וועלכע ווילען מאַכען זייער גליק אויף דיזען באָדען, דערשטיקען זיך געגענזייטיג און דער קאַמף אום דאַזיין צייגט זיך גראַדע היר אין זיין גרוילאַמסטער און העסליכסטער פאָרם. דיזע אונגליקליכע, וועלכע שטרעבען אַלע נאָך אַן עפענטליכער אָדער פּריוואַטער אַנשטעלונג און זוכען אַן ערפאָלג אַלס לעהרער, קינסטלער, שריפטשטעלער, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, אַרכיטעקטען א.ז.וו. פּיהלען זייער עלענד פיל טיפער, ווי אַלע אַנדערע, צוליב זייער העכערע גייסטיגע ענטוויקלונג און זייערע אויסגעפיינערטע עמפּפינדונגען. זייער אינטימער פערקעהר מיט די רייכע גיט זיי מעהר געלעגענהייט פערזענליך צו פערגלייכען זייער אָרעמקייט מיט דעם רייכטהום און לוקסוס פון זייערע

הערען. דורך די געזעלשאַפּטליכע פּאַראורטהיילע זיינען זיי געצוואונגען צו אַ בעשטימטע לעבענס־אויפפיהרונג, וועלכע איז היגיעניש ניט פּיל בעסער ווי די פון דעם געוועהנליכען פּראָלעטאַריער, נאָר עס קאָסט זיי פּיל מעהר אָפּפער און שוויריגקייטען, און ווען עס געלינגט ווירקליך איינעם אָדער דעם אַנדערען פון זיי, זיך צו ערגאָבערען בעסערע לעבענס בעדינגונגען, איז עס אויף די קאָסטען פון זייער כאַראַקטער און די אונטערדריקונג פון זייער אייגענעם איך. פּאַר שטאַרקע נאַטורען איז דאָס פּיל שמערצליכער ווי די מאַטעריעלע אָרעמקייט. אַזעלכע אינדיווידועןלײדען סוביעקטיוו פּיל שטאַרקער און דערפּאַר טראָגען זיי דעם צוואַנג פון אונזער עקאָנאָמישער אָרדנונג ניט אַזוי געדולדיג ווי די פּראָלעטאַריער די בעזיצענדע רופען די יעניגע פון זיי, וועלכע האָבען געקעמפּט אָהנע ערפּאָלג, דעקלאַסירטע* און ריידען פון זיי מיט פּעראַכטונג. אָבער גראַדע די דעקלאַסירטע זיינען די מוטהיגסטע פּאָרקעמפּער פון דער גרויסער אָרמעע, וועלכע בעלאַגערט די שטאָלצע פּעסטונג פון דער מאָדערנער געזעלשאַפּט, און וועלכע וועט איהר פריהער אָדער שפּעטער צושמעטערען.

די קוועלען פון רייכטהום.

לאָמיר יעצט אַנאַליזירען די איינצעלנע עלעמענטען פון דעם בילד, וועלכען מיר האָבען פּאָרגעשטעלט אין ערשטען קאַפּיטעל. מיר האָבען אַלזאָ דעם רייכען, וועלכער לעבט אין לוקסוס און איבערפלוס, אָהנע אַריינצוטהאָן אַ פינגער אין קאַלטע וואַסער, דעם צו אָרגאַנישער אָבשטאַרבונג פּעראורטהיילטען פּראָלעטאַריער און דעם גייסטיגען אַרבייטער, וועלכער געהט צו גרונדע אונטער דעם דרוק פון אַ מערדערישער קאָנקורענץ. לאָמיר זיך צוערשט עטוואָס נעהנטער צוקוקען צו דער רייכער מינאָריטעט.

וואָס זיינען אייגענטליך די קוועלען פון דעם רייכטהום, וועלכען דיזע מינאָריטעט בעזיצט? אָדער זיי האָבען געקראָגען זייער פּערמעגען בירושה און פערזוכען עס נאָר צו ערהאַלטען — אָדער זיי האָבען אַליין געשאַפען זייער רייכטהום און זוכען איהם שטענדיג צו פערגרעסען. וועגען דער ירושה וועלען מיר שפּעטער נאָך ריידען. פּאָרלויפיג ווילען מיר נאָר בעמערקען, אַז דער מענש איז דאָס איינציגע לעבעדיגע בעשעפעניש,

*) דעקלאַסירטע זיינען אַזעלכע מענשען, וועלכע בעלאַנגען לויט זייער געבורט און ערציהונג צו דער בעזיצענדער קלאַסע, נאָר דורך די מאַטעריעלע נויט זיינען זיי אַריינגעשליידערט געוואָרען אין דאָס פּראָלעטאַרישע לאַגער.

וועלכער איבערטרייבט די נאַטירליכע פֿע־וֹאָרגונג פֿון זיינע קינדער אויף אַזוי וויט, דאָס ער שטעלט זיך ניט צופֿרידען מיט דעם פֿערזאָרגען די נעכסטע גענעראַציאָן, ניין, ער וויל אויך אַלע פֿאָלגענדע גענעראַציאָנען געבען די געלעגענהייט צו לעבען, אָהנע זיך צו דאַרפֿען זאָרגען און קוועלען.

די גרויסע פֿערמעגענס, וואָס האָבען זיך איבערגעטראָגען בירושה, פֿערמעהרען זיך געוועהנליך, אָהנע דאָס זייערע בעזיצער זאָלען עפּעס טהאָן צו דיזען פֿערמעהרונגס פּראָצעס. די גרויסע און אַלטע פֿערמעגענס בעשטעהען צום גרעסטען טהייל פֿון גרויסע לאַנד־בעזיצונגען אָדער הייזער און שטעט. דער ווערטה פֿון דער ערד און די הייזער שטייגט איבעראַל פֿון יאָהר צו יאָהר און וואָס מעהר די מאָדערנע ציוויליזאַציאָן ענטוויקעלט זיך, אַלס רייכער און גרעסער ווערען די איינקינפֿטע פֿון די בעזיצער. די פּראָדוקציאָן ווערט ביליגער מיט יעדען טאָג און דער פּרייז פֿון די לעבענסמיטלען און וואוינונגען וואַקסט העכער און העכער.

עס גיט נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, וועלכע לייקענען אָב די פֿערטהייערונג פֿון די לעבענסמיטלען; אָבער זיי קענען זייערע אַנזיכטען נאָר פֿערטהיידיגען מיט סאָפֿיסטישע אַרגומענטען. עס איז וואַהר, אין די אַלטע צייטען, ווען די געגענזייטיגע פֿערבינדונגען און דער אַלגעמיינער פֿערקעהר זיינען נאָך ניט אַזוי ענטוויקעלט געווען ווי היינט, איז אַ הונגערס־נויט געווען אַן אָפֿטערע ערשיינונג און ווען עס האָט זיך געמאַכט אַ יאָהר, ווען די פֿרוכט איז שלעכט געראָטהען, איז דער פּרייז פֿאַר ווייץ און קאָרן אין איינצעלנע ערטער אַזוי טהייער געוואָרען, ווי עס וואָלט היינט קיינמאָל ניט געקענט טרעפֿען. דיזע מאָמענטאַלע פֿערטהייערונג פֿון די לעבענס־מיטלען און די שטענדיגע אונזיכערהייט פֿון די פּרייז־בעשטימונגען, וועלכע האָבען עקזיסטירט אין דער פֿערגאַנגענהייט, זיינען היינט ניט מעהר מעגליך, אָבער דער דורכשניטס־פּרייז פֿון פֿלייש און ברויט שטייגט אימער העכער און נאָר די אונפֿאָרזיכטיגע אויסבייטונג פֿון די וויטע געגענדען אין אַמעריקאַ און אויסטראַליען האָט דיזען פֿערטהייערונגס־פּראָצעס אָבגעשוואַכט. אָבער אין דעם טאָג, ווען דאָס מאָדערנע רויב־סיסטעם וועט האָבען אויסגעפרעסט די פֿרוכטבאַרקייט פֿון די נייע קאָנטינענטען און ווען דער פלוג וועט מעהר ניט געפֿינען קיין הערען־לאָזע לענדער צו בעאַרבייטען, אין דיזען טאָג מוז דער ווערטה פֿון די לעבענסמיטלען וואַקסען, וועהרענד דורך די שטענדיגע פֿערפֿאָלקאָמנונג פֿון די מאַשינען און גרויסאַרטיגע אויסבייטונג פֿון די נאַטורקרעפֿטע מוז דער פּרייז פֿון די אינדוסטרי פּראָדוקטען אַראָבפֿאַלען אַלס טיפֿער און טיפֿער. דורך דיזע צוויי טענדענצען אין אונזער עקאָנאָ־מישען לעבען — דער שטייגען פֿון די לעבענסמיטעל־פּרייזען און דער פֿאַלען פֿון די פּרייזען פֿאַר אינדוסטרי־פּראָדוקטען — ווערט דער פּראָלעטאַריער אַלס אָרעמער און עלענדער און דער גרונדבעזיצער אַלס רייכער און פֿעטער. דער פּראָלעטאַריער מוז שאַפֿען אַלס גרעסערע

מאַסען אינדוסטרי־פּראָדוקטען, אום צו קריגען די נויטווענדיגע נאַטור־פּראָדוקטען — דער גרונדבעזיצער קען אויסטוישען פֿון יאָהר צו יאָהר אַלס קלענערע מאַסען לעבענסמיטלען געגען גרעסערע מאַסען אינדוסטרי־פּראָדוקטען. דעם פּראָלעטאַריער ווערט פֿון טאָג צו טאָג שווערערער זיך צו זעטיגען און פֿאַר דעם גרונדבעזיצער ווערט אימער לייכטער צו פֿערשווענדען די אַרבייטס־פּראָדוקטען פֿון דעם פּראָלעטאַריער. עס איז אַלזאָ ניט קיין פערזענליכער פֿערדינסט, וועלכער מאַכט דעם יורש פֿון גרויסע גרונדבעזיצונגען אָדער הייזער אימער רייכער, ניין, עס איז די פֿערפֿוילטע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציאָן פֿון אונזער געזעלשאַפֿט, וועלכע גיט איינצעלנע מענשען די מעגליכקייט צו מאָנאָפּאָליזירען די ערד, דאָס נאַטירליכע אַרבייטס־אינסטרומענט פֿון דער מענשהייט, און וועלכע צווינגט דעם בערויבטען פּראָלעטאַריער צו איבערפֿילען די גרויסע שטעט, ווייל דאָרטען איז דער איינציגער פּלאַץ פֿאַר איהם צו פֿערדינען זיין לעבען.

נייע פֿערמעגענס ווערען בעשאַפֿען דורך האַנדעל, ספּעקולאַציאָן און גרויס־אינדוסטרי. פֿון אַזעלכע פֿעלע, וואו איינצעלנע אינדיווידוען געווינען דורך אַ צופֿאַל גרויסע רייכטהימער, ווי צ.ב.ש. דורך די ענטדעקונג פֿון גאָלד־מינען, דימאַנטען־פֿעלדער אָדער פּעטראָליום־קוואַלען, וועלכע זיי קענען אויסאַרבייטען פֿאַר זייער פּערזענליכען פֿאָרטהייל, דען לויט אונזערע מאָדערנע אייגענטהומס־בעגריפֿע איז דאָס גאַנץ גערעכט, פֿון אַזעלכע פֿעלע ווילען מיר גאָר ניט ריידען, דען זיי טרעפֿען זעהר זעלטען און זיינען ניט מעהר ווי אויסנאַהמען. אָבער טראָץ דעם האָבען דיזע אויסנאַהמען אַ טהעאָרעטישען ווערטה געגען אַן אַנדער זאָגענאַנטע וויסענשאַפֿטליכע טהעזע, פֿון דער פּאָליטישער עקאָנאָמי, וועלכע בעהויפּטעט, דאָס קאַפּיטאַל איז אין יעדען פֿאַל ניט אַנדערש ווי קאָנצענטרירטע אַרבייט. וואָס פֿאַר אַן אַרבייט רעפּרעזענטירט צ.ב.ש. אַ דימאַנט אַזוי גרויס ווי דער קאָפּ־אי־נאָאָר*, וועלכען אירגענד אַ מענש האָט געפֿונען אויף דעם באָדען פֿון זיד־אַפֿריקאַ און פֿערקויפֿט פֿאַר איינינגע מיליאָן? אַ פּראָפֿעסאָר דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמי האָט נאַטירליך זאָפֿאָרט אַן ענטפֿער אויף דיזער פֿראַגע: ער וועט אונז ערקלעהרען, אַז דער עדעלשטיין איז ניט מעהר ווי דער לאָהן פֿאַר אַ געוויסע אַרבייט. דער געפֿינער פֿון דעם שטיין האָט זיך נעמליך געדאַרפֿט איינבויגען, אום איהם אויפֿצוהויבען, פֿאָלגליך האָט ער געטהאָן אַן אַרבייט. די אָפֿיציעלע וויסענשאַפֿט איז נאַטירליך זעהר צופֿרידען מיט אַזאַ ערקלעהרונג און פֿרעהט זיך, וואָס די טהאָרי איז גערעטעט געוואָרען. דער געזונטער מענשען־פֿערשטאַנד אָבער שפּייט אויף אַזעלכע פֿאַלשע וויסענשאַפֿטען, וועלכע זיינען ערפֿונדען געוואָרען פֿון דומקעפּ און פֿאַר דומקעפּ, און וועלכע

*) קאָפּ־אי־נאָאָר איז דער נאָמען פֿון דעם ווערטהפֿאָלסטען דימאַנט פֿון די ענגלישע קרוין־יואוועלען. דער נאָמען איז אַן אינדישער און הייסט „באַרג פֿון ליכט".

האָבען דעם ספּעציעלען צוועק צו ענטשולדיגען און רעכטפּערטיגען דורך סאָפיסטישע ריידענסאַרטען די אונגערעכטיגקייטען פון אונזער עקאָנאָמישען ליגען.

האנדעל און ספעקולאציאָ.

דער געזעצליכער האַנדעל, ד. ה. דער האַנדעל, וועלכער פּערמיטעלט דעם פּערקעהר צווישען דעם קאָנסומירער און פּראָדוצירער, און וועלכער לאָזט זיך בעצאָהלען פאַר זיין פּערמיטלונג דורך אַ געוויסען שטייער, וועלכען ער לייגט אַרויף אויף דעם לעצטען קויפער דורך אַ מעהר אָדער וועניגער שטאַרקע פּערגרעסערונג פון'ם פּרייז, איז אין אונזער צייט נאָר זעלטען די קוועלע פון גרויסע רייכטהימער. עס גיט צו פילע מענשען, וועלכע ווילען ניט מעהר, ווי מאַכען אַ לעבען און די קאָנקורענץ צו בעקומען דעם קויפער אויף זיין זייט, איז אַזוי גרויס, דאָס דער קויפמאַן קען ניט האָבען קיין גרויסען געווין פון דעם. די אַלגעמיינע טענדענץ פון דעם גרויסען און דעם קליינעם האַנדעל איז צו אונטערדריקען דעם איבערפליסיגען פּערמיטלער און דעם פּראָדוצירער דירעקט צו פּערבינדען מיט דעם קויפער און דעם פּערקויפס־פּרייז פון דעם פּערמיטלער אַזוי טיף אַראָבצודריקען, דאָס ער איז ניט פיל העכער ווי די הערשטעלונגס־קאָסטען פון די פּראָדוקטען. עס איז לייכט צו בעגרייפען, דאָס אונטער אַזעלכע בעדינגונגען קען דער פּערמיטלער ניט מאַכען קיין גרויסע גליקען.

אָבער דער געווין פון דעם קויפמאַן קען ווערען פיל גרעסער, רויבעריש גרויס, ווען עס געלינגט איהם צו פּערניכטען די פרייע קאָנקורענץ אָדער איהר אַם וועניגסטענס אָבצושוואַכען. ווען עס געלינגט אימיצען צו בעקומען געוויסע פּראָדוקטען אונטער שווערע אומשטענדען, צ.ב.ש. אויס די אינערע טהיילען פון אַפריקאַ אָדער פון די ווילדע פעלקער אין אַזיען, קען ער זיי פּערקויפען מיט אַ גרויסען געווין, דען די צאָהל פון אַזעלכע מענשען, וועלכע זיינען בערייט אַוועקצוגעבען זייער לעבען און געזונדהייט פאַר די עראָבערונג פון רייכטהימער איז דאָך נאָך צו קליין און אויף אַ געוויסע צייט וועט ער האָבען די געלעגענהייט צו פּערקויפען אָהנע קאָנקורענטען. אָבער אַזאַ מין אויסבייטונג אָהנע קאָנקורענץ קען זיך לאַנג ניט האַלטען, דען וואָס לייגער אַזעלכע האַנדעלס־בעציהונגען האַלטען אָן אַלס מעהר פּערשווינדען די געפאַהרען און דורך דאָס געזעץ פון דער אַלגעמיינער קאָנקורענץ ווערען די אונבעקאַנטע לענדער אַלס

צוגענגליכער פֿאַר אונז. אין צוואַנציג אָדער דרייסיג יאָהר אַרום וועט מען אויף דיזע אַרט און וויזע מעהר ניט מאַכען קיינע גרויסע רייכטהימער. עס וועט פּונקט אַזוי לייכט זיין צו רייזען נאָך צענטראַל־אַפֿריקאַ, צענטראַל־אַזיען אָדער כינאַ, ווי אין אירגענד וועלכע שטאָט אין אייראָפּאַ אָדער אַמעריקאַ און דורך די קאָנקורענץ וועט דער איינקויפֿס־פּרייז פֿון די פּראָדוקטען ווערען אַלס גרעסער און דער פֿערקויפֿס־פּרייז אַלס קלענער און צו לעצט וועט אַ הענדלער, וועלכער האַנדעלט מיט העלפֿאַנטען ציינער אין אַפֿריקאַ אויך נאָר מאַכען אַ לעבען, פּונקט ווי אַ קרעמער אין אַ קליינע שטעטעל, וואָס פֿערקויפֿט שמעק־טאַבאַק.

עס גיט נאָך אַ וועג צו מאַכען אונגעהייערע פּראָפֿיטען: ווען עס געלינגט איינעם אָדער מעהרערע קויפֿלייטע צו מאָנאָפּאָליזירען אַ נויטווענדיגען אַרטיקעל, דאָס קיינער קען איהם ניט בעקומען, ווי נאָר דורך זיי און אויב ער וויל ניט בעצאָהלען דעם פּרייז, וועלכען די רויבערס פֿאָדערען פֿון איהם, קען ער איהם אין גאַנצען ניט בעקומען. נאָר אַזאַ מין געשעפֿט בעלאַנגט שוין ניט מעהר צו דעם געזעצליכען האַנדעל, געוויסע רעגירונגען, ווי צ.ב.ש. די פֿראַנצויזישע בעטראַכטעט עס פֿאַר אַ פֿערברעכען און עס בילדעט אייגענטליך די בריק צו דער צווייטער גרויסער קוועלע פֿון רייכטהום, צו דער ספּעקולאַציאָן.

די ספּעקולאַציאָן איז איינע פֿון די שרעקליכסטע קראַנקהייטען פֿון אונזער עקאָנאָמישען אָרגאַניזמוס. עס גיט חכמים, וועלכע געפֿינען שטענדיג אויס, דאָס אַלעס איז גוט און שעהן און זיי האָבען אויך געזוכט צו פֿערטהיידיגען די ספּעקולאַציאָן, זיי האָבען איהר בערעכטיגט, געפֿונען פֿאַר נויטווענדיג און גערעט פֿון איהר מיט בעגייסטערונג. אָבער איך וועל דיזע אונפֿאָרזיכטיגע לויב־רעדנער באַלד בעווייזען, וואָס זיי פֿערטהיידיגען. דער ספּעקולאַנט שפּילט אין ווירטשאַפֿטליכען לעבען די ראָלע פֿון אַ פּאַראַזיט. ער פּראָדוצירט קיין זאַך ניט, ער טהוט נאָך צום מאָהל ניט דעם צוויפֿעלהאַפֿטען דינסט פֿון אַ פֿערמיטלער, ווי דער קויפֿמאַן, זיין גאַנצע טהעטיגקייט בעשטעהט אין דעם, אַוועקצורויבען פֿון די פּראָדוצירער סיי דורך שווינדעל, סיי דורך גוואַלד דעם גרעסטען טהייל פֿון זייער פֿערדינסט. דער ספּעקולאַנט איז אַ רויבער, אַ באַנדיט, וועלכער רויבט אַוועק דעם פּראָדוצירער זיינע פּראָדוקטען פֿאַר אַ שפּאָט־פּרייז און צווינגט דעם קאָנסומענט זיי פֿיל טהייערער אָבצוקויפֿען פֿון איהם. די וואַפֿע מיט וועלכע ער איבערפֿאַלט דעם פּראָדוצירער און קויפֿער איז אַ דאָפּעלטע און רופֿט זיך: „שטייגען און פֿאַלען". ער בענוצט זיך מיט זיין מאָרד־געוועהר אויף די פֿאָלגענדע אַרט און וויזע: אויב ער האָט זיך פֿאָרגענומען אויסצופּלינדערען די פּראָדוצירער, פֿערקויפֿט ער אין אַ שעהנעם טאָג פּראָדוקטען, וועלכע ער בעזיצט ניט, פֿאַר אַ ביליגערען פּרייז ווי זייער מאָמענטאַנער מאַרקטפּרייז און פֿערשפּרעכט דעם קויפֿער, אַז ער וועט זיי איהם שיקען אין 14 טעג, אַ מאָנאַט אָדער דריי מאָנאַט.

דער קויפער איז נאַטירליך צופרידען פון דעם געשעפט און קויפט בעסער ביי דעם ספּעקולאַנט ווי ביי דעם פּראָדוצירער. דער פּראָדוצירער האַלט זיך יעצט מיט זיינע פּראָדוקטען, דען דער קויפער וויל זיי ניט קויפען, דערפאַר ווייל דער ספּעקולאַנט האָט זיי איהם שוין פערקויפט פאַר אַ ביליגערען פרייז. ווען ער איז רייך און האָט צייט צו וואַרטען, איז דער ספּעקולאַנט געצוואונגען צו בעצאָהלען דעם פרייז, וועלכען ער פאָדערט, דען ער מוז אָבליפערען די פּראָדוקטע אין דער בעשטימטער צייט — אַזוי איז מעגליך, אַז פון דעם רויבער זאָל ווערען אַ בערויבטער. אָבער דאָס קומט זעלטען פאָר, דען געוועהנליך איז דער פּראָדוצירער געצוואונגען זיינע פּראָדוקטען דירעקט צו פערקויפען און דאַן מוז ער אַזוי לאַנג אַראָבלאָזען פון׳ם פרייז, ביז ער געפינט ענדליך אַ קויפער. יעדענפאַלס איז ער געצוואונגען צו פערקויפען ביליגער ווי דער ספּעקולאַנט, וועלכער ווערט דאַן געוועהנליך דער קויפער, ווייל דער אייגענטליכער קאָנסומענט האָט שוין פריהער געמאַכט ביי איהם זיינע בעשטעלונגען. דער פּראָדוצירער געהט פיליכט דאַדורך צו גרונדע ביי דיזען געשעפט, אָבער וואָס מאַכט עס, אַזוי לאַנג ווי דער ספּעקולאַנט האָט פון איהם אַרויסגעשניטען זיין פונט פלייש.

איז דער פּלאַן פון דעם ספּעקולאַנט געריכטעט געגען דעם קויפער, זאָ קויפט ער פון דעם פּראָדוצירער אַלע פּראָדוקטען, וועלכע ער קען נאָר בעקומען צו דעם פרייז, וועלכען מע פאָדערט פון איהם. ער קען דאָס זעהר לייכט מאַכען, דען ער דאַרף ניט אויסלייגען קיין פעני, ער גיט נאָר זיין פערשפּרעכען, דאָס איז אַלעס און דאָס געלד דאַרף ער ערשט בעצאָהלען אין וואָכען אָדער מאָנאַטען אַרום. אַזוי איז דער ספּעקולאַנט געוואָרען דער אייגענטהימער פון פּראָדוקטען, אָהנע צו בעצאָהלען אַ הייפּעני און דער קויפער איז געצוואונגען צו קויפען די פּראָדוקטען ביי׳ן ספּעקולאַנט און מוז בעצאָהלען דעם פרייז, וועלכען ער פאָדערט. דער ספּעקולאַנט נעהמט מיט איין האַנד דאָס געלד פון דעם קויפער, לאָזט אַראָפּ אַ מעגליך גרויסען טהייל אין זיינע קעשענעס און דעם רעשט גיט ער מיט דער אַנדער האַנד דעם פּראָדוצירער. אויף אַזאַ מין אַרט ווערט דער ספּעקולאַנט רייך און מעכטיג אָהן אַרבייט און אָהנע נוצען פאַר דער געזעלשאַפט. דאָס קאַפּיטאַל גיט איהם די בעסטע געלעגענהייטען, מיט דעם וואָס ער גיט איהם אונבעגרענעצטען קרעדיט. ווען אירגענד אַן אָרעמער אַרבייטער וויל זיך מאַכען זעלבסטשטענדיג, האָט ער די גרעסטע שוויריגקייטען, יעמאַנד זאָל איהם אויסבאָרגען אַזוי פיל געלד, אום ער זאָל קענען קויפען זיינע נויטווענדיגע געצייג און קענען לעבען ביז ער האָט פערקויפט די ערשטע שטיק אַרבייט; אָבער ווען אירגענד אַ פרעמדער פּאַראַזיט, וועלכער האָט בעשלאָסען צו לעבען אויף די קאָסטען פון אַנדערע, וויל אויספיהרען ספּעקולאַטיווע געשעפטען, געפינט ער שטענדיג פּראָדוצירער און קויפער, וועלכע גיבען איהם מיט

פֿערגניגען קרעדיט, דען יעדער איינער זאָגט זיך, אַז ער האָט ניט וואָס צו ריזיקירען, דען דער קרעדיט איז נאָר אַ טהעאָרעטישער. דער פּראָדוצירער גיט ניט אַרויס די פּראָדוקטען פֿון זיין האַנד, ער גיט נאָר דעם פֿערשפּרעכען, אַז זיי וועלען זיין פֿאַרטיג אין אַ בעשטימטען טאָג און פֿאַר אַ בשעטימטען פּרייז מיט דער בעדינגונג נאַטירליך, דאָס ער קריגט בעצאָהלט דאַפֿיר באַארעס געלד. דער קויפֿער דאַרף אויך ניט איינצאָהלען דעם קויפֿס־פּרייז אין פֿאָראויס, ער דאַרף נאָר געבען דעם פֿערשפּרעכען, צו בעצאָהלען אין דעם טאָג, ווען ער בעקומט די וואַרע. דיזער טהעאָרעטישער קרעדיט איז אָבער פֿאַלשטענדיג גענוג, אום דער ספּעקולאַנט זאָל קענען אָנזאַמלען אונעהייערע רייכטהימער פֿון גאָרנישט.

יעדער אַרבייטער, אָהן אַן אויסנאַהמע, איז דער שקלאַף פֿון דער ספּעקולאַציאָן. דער ספּעקולאַנט בערעכענט שוין אין פֿאָראויס אַלע אונזערע בעדירפֿניסע, ער קויפֿט אַלע געגענשטענדע, וועלכע מיר בעדאַרפֿען — און ער געברויכט צו דעם קיין קאַפּיטאַל, דען זיין נאָמען אַליין פֿערשאַפֿט איהם קרעדיט איבעראַל — אום זיי אונז שפּעטער ווידער צו פֿערקויפֿען פֿאַר אַ הויכען פּרייז און פֿאַר באַארעס געלד. מיר קענען ניט עסען קיין שטיקעל ברויט, מיר געפֿינען ניט דעם קלענסטען פּלאַץ, אום אָבצורוהען אונזערע מידע גלידער, אָהנע צו בעצאָהלען דעם געטריידע־ אָדער הייזער־ספּעקולאַנט זיינע בלוטיגע פּראָצענטען.

די שטייער, וועלכע דער שטאַט לייגט אַרויף אויף אונז איז שווער און דריקענד, אָבער נאָך פֿיל שווערער און דריקענדער איז די שטייער, וועלכע דער ספּעקולאַנט פֿאָדערט פֿון אונז.

מענשען האָבען געהאַט דעם מוטה צו פֿערטהיידיגען די בערזע אַלס אַ נויטווענדיגע און ניצליכע איינריכטונג. זיינען דען דיזע מענשען, וועלכע האָבען אויפֿגעשטעלע אַזאַ אונפֿערשעמטע בעהויפּטונג ניט דערשטיקט געוואָרען פֿון זייערע ווערטער? די בערזע איז נויטווענדיג און ניצליך! איהר הערט אַ געשיכטע! האָט די בערזע דען קיינמאָל ניט איבערגעטראָטען די גרענעצען פֿון איהר טהעאָרעטישער אויפֿגאַבע? איז זי דען אימער נאָר געווען אַ מאַרק, וואו עהרליכע קויפֿערס זיינען זיך צוזאַמענגעקומען מיט עהרליכע פֿערקויפֿערס, אַ מאַרק, וואו „אָנבאָט און פֿערלאַנג" האָבען זיך געגענזייטיג אויסגעגליכען?

איך האָב אַמאָל געזעהן אַ בילד, וואו די בערזע איז פֿאָרגעשטעלט געוואָרען אַלס אַ גיפֿט־בוים; אָבער דיזע פֿאָרשטעלונג איז געווען צו שוואַך און אונפֿאָלקאָמען, דען זי האָט נאָר כאַראַקטעריזירט איין זייט פֿון דעם בערזען־שווינדעל — זיין מאָראַלישע ווירקונג אויף די בעגריפֿע פֿון'ם פֿאָלק. די בערזע איז אַ מין רויבער־הייל, אין וועלכע עס וואוינען די מאָדערנע יורשים פֿון די רויב־ריטער אין מיטעל־אַלטער און שניידען איבער יעדען פֿערבייגעהער דעם גאָרגעל. פּונקט ווי די רויב־ריטער בילדען אויך די

בערזען־ספעקולאנטען א מין אריסטאקראטי, וועלכע לעבט א גוטען טאג אויף די קאסטען פון דער גרויסער מאסע; פונקט ווי די רויב־ריטער פאדערען אויך די בערזען־רויבער זייער אבגאבע פון דעם קויפמאן און ארבייטער; אבער זייער געשעפט איז לאנג ניט אזוי געפערליך, דען זיי ברויכען ניט ריזיקירען זייער לעבען, ווי די רויב־ריטער האבען עס געטהאן, וועלכע זיינען איינפאך אויפגעהאנגען געווארען, ווען זיי האבען אנגעטראפען א שטארקערען פון זיי.

עס גיט מענשען, וועלכע וועלען ענטשולדיגען דעם רויב פון דער ספעקולאציאן דורך די טהאטזאכע, דאס דער ספעקולאנט קען מאנכעס מאל פערלירען אלעס אין איין אויגענבליק, צ.ב.ש. אין דער צייט פון א קריזיס, וואס ער האט צוזאמענגע׳גנב׳עט אין פילע יאהרען. אבער דיזע בעהויפטונג איז ניט מעהר ווי א לעבערליכער וואהנזין, מיט וועלכען מע זוכט צו בערוהיגען די פאפען־מאראל, וועלכע בעטראכטעט די שטראף אלס דעם נאטירליכען שלום־אקט פון יעדען פערברעכען. ווען עס זאל זיך זאגאר טרעפען, דאס א קריזיס זאל צווינגען דעם ספעקולאנט ווידער ארויסצוגעבען זיין רויב, דאן איז עס נאך לאנג קיין ענטשולדיגונג פאר די פאראזיטישע עקזיסטענץ, וועלכע ער האט געפיהרט די לאנגע יאהרען, איידער דער קריזיס איז געקומען. דער ספעקולאנט קען פערלירען זיין פערמעגען, אבער דעם שאמפאניער, וועלכען ער האט געטרונקען מיט זיינע פריינדע, די פיינע עסענס, וואס ער האט פערשלונגען, די גאלד־שטיקער, וועלכע ער האט פערשפילט ביים גרינעם טיש, די זיסע שטונדען, וועלכע ער האט פערבראכט אין די ארעמס פון זיינע מעטרעסען, דאס אלעס קען א׳הם קיין מאכט אין דער וועלט מעהר ניט אוועקנעהמען.

אבער אין דער ווירקליכקייט קען א קריזיס נאר שאדען איינצעלנע ספעקולאנטען, אבער ער קען ניט פערניכטען די ספעקולאציאן אין אלגעמיין. אין געגענטהייל! דער קריזיס איז א יום טוב פאר די ספעקולאציאן, דען ער גיט איהר די געלעגענהייט פאר אן אלגעמיינע מאסען־אויסבייטונג פון גאנצע לענדער און וועלטטהיילען. אין דיזע פעריאדען עפענט דאס גרויס־קאפיטאל זיין ריזען־מויל און פערשלינגט ניט נאר דעם וואהלשטאנד פון אלגעמיינעם פובליקום, נאר ער פערכאפט אויך אלע די קליינע פיאוקעס און בלוטזויגער, מיט וועלכע ער שפילט אין רוהיגע צייטען ווי די קאץ מיט דער מויז.

א גרויסער קריזיס ווערט געוועהנליך פון׳ם גרויס־קאפיטאל פעראורזאכט און אויסגענוצט: די גרויסע קאפיטאליסטען פערקויפען זייערע אקציען און ווערטה־פאפירען צו הויכע פרייזען; פלוצלונג דריקען זיי ארונטער דעם ווערטה און פעראורזאכען אן אלגעמיינעם בערזען־קריזיס. די בעזיצער פון די אקציען און ווערטה־פאפירען זיינען דורך דעם געצוואונגען צו פערקויפען זייערע פאפירען צו די ביליגסטע פרייזען. די גרויסע בערזען־גנבים קויפען דאן צוריק זייערע פאפירען צו שפאט־פרייזען און שפעטער

ווען דער קינסטליכער קריזיס איז שוין פֿערביי, פֿערקויפֿען זיי די אַקציען מיט אַ געוואַלדיגען פּראָפֿיט צוריק צו זייערע פֿריהערדיגע בעזיצער. דיזער גרויזאַמער שפּיל ווידערהאָלט זיך רעגעלמעסיג אַלע פֿאָר יאָהר און יעדעס מאָל, ווען די קעשענעס פֿון די פּראָדוצירער האָבען זיך ווידער עטוואָס אָנגעפֿילט, פֿאַנגט דער ספּעקולאַנט ווידער אָן זיין געוועהנליכען געשעפֿט. דער פֿינאַנציעלער קריזיס איז די רעגעלמעסיגע מעכאַנישע בעוועגונג, וועלכע פּומפּט אַרויס די געלדער פֿון אַ גאַנצען פֿאָלק אין דעם ריזיגען זאַק פֿון דעם גרויס־קאַפּיטאַליסט.

די פֿערטהיידיגער פֿון דער ספּעקולאַציאָן בעהויפּטען, אַז די ראָלע פֿון דעם ספּעקולאַנט אין דער עקאָנאָמישער דראַמאַ איז אַ בערעכטיגטע, און דאָס זיין געווין איז ניט מעהר ווי דער לוין, פֿאַר זיין קלוגהייט, פֿאַר זיין שנעלע בעאורטהיילונג פֿון דער עקאָנאָמישער לאַגע און דעם מוטה צו ספּעקולירען. דיזער אַרגומענט געפֿעלט מיר; איך בין גאַנץ צופֿרידען מיט איהם. אַלזאָ דערפֿאַר וואָס דער ספּעקולאַנט האָט געהאַט די נויטיגע מיטלען זיך צו בילדען, וועלכע דאָס גרויסע פּובליקום בעזיצט ניט, ווייל ער האָט קיין מורא ניט פֿאַר פֿערלוסטען און ווייל ער פֿערשטעהט בעסער צו בעאורטהיילען די אומשטענדען, דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט אַוועקצורייבען פֿון די פּראָדוצירער די פֿרוכט פֿון זייער אַרבייט; דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט צו לעבען אַ גוטען טאָג, ניט אַרבייטענדיג קיין שום זאַך; דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט צו לעבען אַלס פּאַראַזיט אין דער מענשליכער געזעלשאַפֿט. זיין רעכט גרינדעט זיך אַלזאָ אויף די טהאַטזאַכע, דאָס ער בעזיצט בעסערע וואַפֿען פֿון די אַנדערע, מעהר קראַפֿט און ענערגי, מעהר מוטה צו ספּעקולירען מיט דעם קאַפּיטאַל פֿון אַנדערע.

זאָלען מיר אָבער אָננעהמען פֿאַר אַ ווײלע, דאָס עס וועט קומען אַ צייט, ווען די פּראָלעטאַריער וועלען בעזיצען נאָך בעסערע וואַפֿען ווי דער ספּעקולאַנט: ביקסען, שווערדען אָדער דינאַמיט־באָמבעס, זאָלען מיר אָננעהמען אויף אַ ווײלע, דאָס זיי וועלען בעזיצען נאָך מעהר מוטה — דעם מוטה צו ריזיקירען זייער לעבען, זאָלען מיר אָננעהמען, דאָס זייער קראַפֿט וועט זיין נאָך מעכטיגער — די קראַפֿט פֿון זייערע מוסקולען און ביינער; אין דיזען פֿאַל מוזען די פֿערטהיידיגער פֿון דער ספּעקולאַציאָן אַנערקענען דאָס רעכט פֿון די פּראָלעטאַריער, אַוועקצונעהמען פֿון דעם ספּעקולאַנט אַלע רייכטהימער, דען זייערע וואַפֿען זיינען בעסערע; אויב זיי וועלען ניט אַנערקענען דיזעס רעכט, דאַן איז די גאַנצע טהעאָריע פֿון דער בערעכטיגונג דער ספּעקולאַציאָן ניט מעהר ווי אַ געמיינער ליגען.

די גרויס־אינדוסטרי.

די דריטע קוועלע פֿון גרויסע רייכטהימער איז די גרויס־אינדוסטרי. די אַרבייטער, וועלכע זיינען געצוואונגען צו פֿערקויפֿען זייער אַרבייטס־קראַפֿט, ווערען אויסגעבייטעט דורך אַ בעזיצער פֿון קאַפּיטאַל; דער אונטערשייד צווישען דעם ווירקליכען ווערטה פֿון זייער אַרבייטס־קראַפֿט, וועלכער ווערט רעפּרעזענטירט דורך דעם פֿערקויפֿס־פּרייז פֿון זייערע פּראָדוקטען, און דעם אייגענטליכען לוין, וועלכען מע בעצאָהלט זיי פֿאַר זייער טהעטיגקייט, דיזער אונטערשייד בילדעט דעם געווין פֿון דעם גרויס־פֿאַבריקאַנט און אין די מעהרסטע פֿעלע איז דיזער געווין וואוכעריש. עס גיט מענשען, וועלכע בעהויפּטען, אַז דיזער געווין איז דער לוין פֿאַר די גייסטיגע אַרבייט פֿון דעם פֿאַבריקאַנט; אָבער די גייסטיגע אַרבייט, וועלכע עס פֿאָדערט די טעכנישע און קאָמערציעלע לייטונג פֿון אַ גרויסע פֿאַבריק, קען גאָר ניט פֿערגליכען ווערען מיט די גייסטיגע אַנשטריינגונגען, וועלכע ווערען פֿערברויכט דורך די וויסענ־שאַפֿטליכע פֿאָרשונג אָדער די ליטעראַרישע פּראָדוקציאָן, מע קען איהר העכסטענס צוגלייכען צו דער אַרבייט פֿון אַ העכערען שטאַטס־בעאַמטען אָדער אַ גוטס־פֿערוואַלטער און דאָך זעהען מיר, דאָס אין דער היינטיגער ווירטשאַפֿטליכער אָרגאַניזאַציאָן קומט דער פֿערדינסט פֿון אַ בעאַמטען, אַ וויסענשאַפֿטס־מאַן אָדער אַ פֿערוואַלטער לאַנג ניט צו דעם יעהרליכען איינקונפֿט פֿון אַ פֿאַבריקאַנט. די זאָגענאַנטע גייסטיגע אַרבייט פֿון אַ פֿאַבריקאַנט צאָהלט זיך אַלזאָ פֿיל בעסער, ווי יעדע אַנדערע גייסטיגע אַרבייט.

אָבער דער געווין פֿון דעם פֿאַבריקאַנט קען אויך ניט בעטראַכט ווערען אַלס ריינע קאַפּיטאַל־רענט, ד.ה. זיין געווין ווערט ניט בעשאַפֿען דורך די יעהרליכע פּראָצענטען, וועלכע זיין קאַפּיטאַל בריינגט איהם אַריין; דען דער פֿאַבריקאַנט שטעלט ניט דעם פּרייז פֿון זיינע פּראָדוקטען גראַדע אַזוי הויך, דאָס נאָך דעם אַראָפּנעהמען די פּראָדוקציאָנס־קאָסטען, צו וועלכע איך וויל אויך אַריינרעכענען זיין אייגענע גייסטיגע אַרבייט, זאָל איהם ניט מעהר איבריג בלייבען ווי פֿינף אָדער זעקס פּראָצענט פּראָפֿיט פֿון זיין קאַפּיטאַל. ניין, דער פּרייז פֿון די פּראָדוקטען ווערט בעשטימט לויט דער קאָנקורענץ פֿון די איבריגע פֿאַבריקאַנטען און לויט דעם גרעסערען אָדער קלענערען אָנבאָט פֿון אַרבייטס־קרעפֿטע; מיט איין וואָרט, דער פֿאַבריקאַנט וועט שטענדיג פֿערזוכען צו בעצאָהלען דעם אַרבייטער אַזוי ווייניג ווי נאָר מעגליך פֿאַר זיין אַרבייט און צו פֿערקויפֿען

זיינע פּראָדוקטען צו דעם קויפער אַזוי טהייער ווי ער קען נאָר. ווען דער אָנבאָט פון אַרבייטס-קרעפטע איז זעהר שטאַרק און עס געלינגט דעם פאַבריקאַנט צו בעקומען אַרבייטער פאַר אַ הונגער-לוין און ווען ער האָט ניט צו פירכטען קיין קאָנקורענץ אָדער ווען אַנדערע אומשטענדען גיבען איהם די מעגליכקייט טהייער צו פערקויפען זיינע פּראָדוקטען, קלעהרט ער קיין מאָמענט ניט און נעהמט אַ פּראָפיט, וועלכער איז ניט נאָר פינף אָדער זעקס פּראָצענט, זאָנדערען הונדערט פּראָצענט און נאָך מעהר פון דעם קאַפּיטאַל, וועלכען ער האָט אַריינגעלייגט.

די פערטהיידיגער פון דער קאַפּיטאַליסטישער אויסבייטונג זאָגען, דאָס ווען דער פאַבריקאַנט וואָלט פערטהיילט זיין פערדינסט אונטער זיינע אַרבייטער, וואָלט ער אַליין אָרעם געוואָרען, אָבער די אַרבייטער וואָלטען ניט רייכער ווערען דורך דעם, אַלעס וואָס זיי וואָלטען פּראָפיטירט איז אַ פּאָר גראָשען מעהר אַ טאָג. דיזער אַרגומענט איז ווירקליך אַ נאָבעלער, אַ מאָראַלישער אַרגומענט! די פראַגע איז ניט, אויב דער אַרבייטער וואָלט פיל אָדער ווייניג געוואונען דורך דעם, ניין, די פראַגע איז: מיט וואָס פאַר אַ רעכט רויבט מען אוועק פון דעם אַרבייטער אַ טהייל פון זיין פערדינסט צוגונסטען פון אַ קאַפּיטאַליסט? עס איז מעגליך, אַז דער אַרבייטער וואָלט נאָר עטליכע גראָשען מעהר פערדינט אַ טאָג, ווען מע וואָלט איהם געגעבען דעם פולען ווערטה פון זיין אַרבייט, אָבער מיט וואָס פאַר אַ רעכט צווינגט מען איהם אַוועקצוגעבען זאָגאַר דעם קלענסטען טהייל פון זיין אַרבייטס-ווערטה צו אַ פאַבריקאַנט, וועלכער האָט שוין אַרויסגענומען זיינע פּראָצענטען און אַ פיל צו רייכען לוין פאַר זיין פּראָבלעמאַטישע אַרבייט?

לאָמיר אָננעהמען פאַר אַ מאָמענט, דאָס אַ געזעץ זאָל צווינגען יעדען איינוואוינער פון דייטשלאַנד, צו צאָהלען יעהרליך אַ פעניג צו אירגענד אַ שמיט אָדער מייער, ניט דערפאַר ווייל דער בעטרעפענדער האָט געטהאָן עטוואָס גוטעס פאַר דער אַלגעמיינהייט, נאָר איינפאַך אַלס מתנה פאַר גאָרנישט. אַזאַ מאַן וואָלט אַלזאָ אַריינגעקראָגען יעהרליך כמעט אַ האַלבען מיליאָן מאַרק און קיינער וואָלט ניט געפיהלט דעם פערזענליכען פערלוסט, דען וואָס איז קלענער פון אַ פעניג?

און דאָך וואָלט אַזאַ געזעץ אַרויסגערופען די אויפרעגונג פון דער גאַנצער נאַציאָן און יעדער בירגער וואָלט פּראָטעסטירט מיט אַלע קרעפטען געגען דעם. אָבער דאָס עקאָנאָמישע געזעץ, וועלכעס לייגט אַרויף אויף דעם אָרעמסטען טהייל פון דער בעפעלקערונג, די פּראָלעטאַריער אַ שטייער ניט נאָר פון אַ פעניג, זאָנדערען אין בעסטען פאַל פון 30 ביז 40 און פילע מאָל פון 200 ביז 300 מאַרק אַ יאָהר צוגונסטען דעמזעלבען שמיט אָדער מייער, דיזעס געזעץ געפינען אַלע פאַר גאַנץ נאַטירליך און זעלבסט פערשטענדליך. די אונגערעכטיגקייט איז אין ביידע פעלע דיזעלבע, אָבער מיר פיהלען גאָר ניט מעהר דאָס גרויסע אונרעכט, וועלכעס עס ווערט

בעגאַנגען געגען דאָס פּראָלעטאַריאַט, דערפאַר ווייל עס עקזיסטירט שוין פון יאָהרהונדערטע, מיר האָבען זיך שוין צוגעוואוינט צו דעם און געוועהנליך מוז די וואַהרהייט אָננעהמען אַן אויסערגעוועהנליכע פאָרם, אום אַריינצודרינגען אין די פערשלאָפענע גייסטער און הערצער.

מיר האָבען אַלזאָ געזעהן, דאָס דורך אייגענע אַרבייט קען מען ניט אָנזאַמלען קיין גרויסע רייכטהימער, זאָנדערען נאָר דורך די אויסבייטונג פון פרעמדע אַרבייט. די אייגענע אַרבייט קען אונז געבען די מעגליכקייט צו מאַכען אַ לעבען, פיליכט קענען מיר אויך אַ פּאָר גראָשען אַוועקלייגען אָן אַ זייט, אום אונז צו פערזיכערען פאַר די עלטערע יאָהרען אָדער פאַר די צייט פון אַ קראַנקהייט, אָבער זעהר זעלטען איז די פּערזענליכע אַרבייט אימשטאַנדע צו שאַפען אַ קליינעם וואָהלשטאַנד.

עס גיט איינצעלנע דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, שריפטשטעלער, מאַהלער און שוישפּילער, וועלכע פערדינען דורך זייער פּערזענליכע אַרבייט אַ מיליאָן מאַרק אַ יאָהר, און ווען אַזעלכע מענשען שטאַרבען קענען זיי איבערלאָזען אַ פערמעגען פון 20 מיליאָן מאַרק, וועלכער איז ניט ענטשטאַנען דורך די ספּעקולאַציאָן און ניט דורך די אויסבייטונג פון דער גרויס-אינדוסטרי. אָבער אַזעלכע פּערזאָנען זיינען ניט צאָהלרייך. אפשר גיט עס אַ 200 פון זיי, אפשר נאָך קיין 100 ניט. אויך זייער רייכטהום האָט שוין אַ פּאַראַזיטישען כאַראַקטער און דער איינציגער, וועלכער מאַכט פיליכט אַן אויסנאַהמע, איז דער שריפטשטעלער. ווען אַ שרייבער פערדינט אַ מיליאָן מאַרק, ווייל ער איז געוועזען אימשטאַנדע צו שרייבען אַ בוך, וואָס האָט זיך פערקויפט אין איין אָדער צוויי מיליאָן עקזעמפּלאַרען, דאַן איז דיזע מיליאָן מאַרק ניט מעהר ווי דער לאָהן פאַר אַ גייסטיגע אַרבייט, וועלכע די גאַנצע מענשהייט האָט פרייוויליג און מיט פערגניגען בעצאָהלט. ווען אָבער אַ מאַהלער פערקויפט אַ בילד פאַר אַ האַלב מיליאָן מאַרק, ווען אַן אַרצט נעהמט 50,000 מאַרק פאַר אַן אָפּעראַציאָן אָדער אַן אַדוואָקאַט נעהמט דיזעלבע סומע פאַר אַ פּראָצעס, ווען אַ בעריהמטע זינגערין בעקומט 20,000 מאַרק פאַר איין פאָרשטעלונג, דאַן שטעלען דיזע סומען ניט פאַר דעם פרייוויליגען לוין פאַר אינדיווידועלע ייסטונגען, וועלכער איז פון דער מאַסע אַליין פעסטגעשטעלט געוואָרען, ניין, דיזע סומען זיינען דער אַריטהמעטישער בעווייז, דאָס עס גיט אין אונזער קולטור-וועלט אַ קליינע מינאָריטעט פון מיליאָנערען, וועלכע האָבען ניט דעם קלענסטען מאַסשטאַב פאַר דעם ווערטה פון געוויסע לייסטונגען, דערפאַר ווייל זיי האָבען ניט ערהאַלטען זייערע רייכטהימער דורך אייגענע אַרבייט — און אום צו בעפרידיגען זייערע פּערזענליכע קאַפּריזען, וואַרפען זיי אַרוים אונגעהייערע סומען פאַר דעם גענאַנג פון אַ בעשטימטער קינסטלערין אָדער פאַר די טהעטיגקייט פון אַ בעשטימטען אַרצט אָדער אַדוואָקאַט.

אָבער אויסער דיזע ווייניגע אויסנאַהמען, צייגט אונז די אַלגעמיינע

רעגעל, דאָס גרויסע רייכטהימער ענטשטעהען אימער דורך די אויסביטונג פֿון פֿרעמדע אַרבייטס־קראַפֿט, זייער איינציגער אורשפּרונג איז די אויס־ביטונג פֿון איין מענשען דורך דעם צווייטען. ווען דאָס שטיק לאַנד, וועלכעס דער גרונד־בעזיצער האָט בעקומען בירושה, האָט געקראָגען אַ גרעסערען ווערטה, איז עס דערפֿאַר, ווייל די צאָהל פֿון די אַרבייטער, וואָס זיינען אַוועקגעריסען געוואָרען פֿון דעם אַקער, וואַקסט פֿון טאָג צו טאָג, די אינדוסטרי ענטוויקעלט זיך אַלס מעהר, די גרויסע שטעט ווערען אימער צאַהלרייכער, דער פּרייז פֿון די לעבענסמיטלען ווערט העכע־ אין דעמזעלבען גראַד, ווי דער פּרייז פֿון די אינדוסטרי־פּראָדוקטען פֿאַלט, מיט איין וואָרט, דער ווערטה פֿון אַ שטיק לאַנד ווערט גרעסער, ניט דערפֿאַר, ווייל דער גרונדבעזיצער האָט זעלבסט געאַרבייט פֿאַר דעם, נאָר דערפֿאַר, וואָס אַנדערע אינדיווידוען האָבען געאַרבייט.

ווען דער ספּעקולאַנט קלייבט צוזאַמען מיליאָנען, קען ער עס נאָר טהאָן דורך דירעקטע שווינדלערייען, און די מיטלען, מיט וועלכע ער גנב'עט אַוועק די אָבגעשפּאָרטע גראָשען פֿון זיינע מיטמענשען, זיינען פּונקט דיזעלבע, ווי די מיטלען פֿון אַ געוועהנליכען באַנדיט. ווען דער פֿאַבריק־בעזיצער ווערט מיט דער צייט אַ מיליאָנער, איז עס נאָר מעגליך דורך די סיסטעמאַטישע אויסביטונג פֿון די אַרבייטער, וועלכע ערהאַלטען פֿאַר זייער טהעטיגקייט עטוואָס פֿוטער און אַ שטאַל, פּונקט ווי אַנדערע בהמות, נאָר ניט אַזוי רייכליך, וועהרענד דער גאַנצער ווערטה פֿון זייער פּראָדוקציאָן געהט אַריין אין די קעשענעס פֿון זייערע אויסבייטער.

נאָר אין דיזען זין איז צו פֿערשטעהן דער איבערטריבענער זאַץ פֿון פּרודהאָן: „אייגענטהום איז גניבה". דאָס אייגענטהום, וועלכעס ענטשטעהט דורך פּערזענליכע אַרבייט, אייגענטהום, וועלכעס ענטשטעהט דורך דעם אויסטויש פֿון אַ געוויסער קוואָנטיטעט אַרבייט פֿאַר אַ געוויסער קוואָנטיטעט אַנדערע פּראָדוקטען, אַזאַ אייגענטהום איז קיין גניבה ניט; אָבער דאָס גרויס־קאַפּיטאַל, די צוזאַמענקלייבונג פֿון גיטער אין די הענד פֿון אַ בעשטימטען אינדיווידואום, וועלכע איז ענטשטאַנען דורך די אויסביטונג פֿון פֿרעמדע אַרבייטס־קראַפֿט, דיזעס אייגענטהום איז ניט מעהר ווי א רויבעריי.

די היינטיגע ארבייט איז א שאנדע.

—)::(—

די מינאָריטעט פֿון די רויבערס, פֿאַר וועלכע די גאַנצע געזעלשאַפֿט איז געצוואונגען צו אַרבייטען, האָבען זיך שטאַרק און מעכטיג אָרגאַניזירט. זיי האָבען די גאַנצע פּאָליטישע געזעצגעבונג, וועלכע געפֿינט זיך שוין זייט יאָהרהונדערטע אין זייערע הענד, שטענדיג בענוצט פֿאַר זייערע

פּערזענליכע אינטערעסען. בײ יעדען געזעץ פֿון אונזערע צװיליזירטע שטאַטען קען מען אױסרופֿען מיט מ אָ ל י ע ר : „איהר זײט אַ רײכער מאַן, הער געזעץ־געבער אָדער איהר רעכענט צו װערען רײך; דערפֿאַר ערקלעהרט איהר יעדע זאַך פֿאַר אַ פֿערברעכען, װעלכע קען אײך פֿערהינדערען צו געניסען און צו מיסברויכען אײער רײכטהום.״

אַלעס װאָס אַ מענש קען צונעהמען, אָהנע זיך דירעקט צו בענוצען מיט דעם קולאַק, איז און בלײבט זײן אײגענטהום. און זאָגאַר דאַן, װען די גענעאַלאָגי* פֿון אַ פֿערמעגען איז אַ שטענדיגע אורזאַכע פֿון רױב און מאָרד (װי צ.ב.ש. עראָבערונגען, קאָנפֿיסצירונג פֿון דעם אײגענטהום דער קירכע א.ז.װ.) װערט דאָס פֿערברעכען אַ הײליגע אײגענטהומס־בערעכטיגונג, װען דער פֿערברעכער האָט געהאַט די מעגליכקײט צו ערהאַלטען זײן פֿערמעגען פֿאַר אַ געװיסע צײט.

אָבער דאָס געװעהנליכע געזעץ, װעלכעס שטיצט זיך אויף די פּאָליציי און זשאַנדאַרמען, איז נאָך ניט גענוג פֿאַר דעם מיליאָנער. ער בענוצט זיך אויך מיט דעם אַבערגלױבען פֿון דער מאַסע און פֿאָדערט פֿון דער רעליגיאָן, אַ שלאָס פֿאַר זײן געלד־שראַנק. דערפֿאַר האָט ער אַרײנגע׳־גנב׳עט אין די לעהרען פֿון דעם קאַטעכיזמוס דעם זאַץ, אַז דאָס אײגענטהום איז אַ הײליגע זאַך, און דאָס יעדער אײנער, װעלכער האָט אפילו נאָר אַן אינערליכען פֿערלאַנג נאָך דעם פֿערמעגען פֿון זײן נאָכבאַר, װעט בעשטראָפֿט װערען מיט גיהנום פֿאַר זײנע פֿערברעכערישע געדאַנקען. ער פּראָסטיטואירט זאָגאַר די מאָראַל, מיט דעם װאָס ער פּרײדיגט צו די מענשען, װעלכע לאָזען זיך אױסבײטען פֿון איהם, אַז די אַרבײט איז די גרעסטע טוגענד און דאָס אַ מענש װערט ספּעציעל געבאָרען, אום צו אַרבײטען אַזױ פֿיל װי נאָר מעגליך.

װי אַזױ קומט עס, אַז די בעסטע און עהרליכסטע גײסטער האָבען געגלױבט דיזען לעכערליכען אונזין זײט יאַהרטױזענדע? אויף װאָס פֿאַר אַ געזעץ האָבען זײ געגרינדעט זײער גלױבען? עס גיט ניט אין דער גאַנצער װעלט קײן אָרגאַניזמוס, װעלכער זאָל בעטראַכטען די אַרבײט אַלס אַ זעלבסט־צװעק, ד.ה. װעלכער זאָל אַרבײטען, אום צו אַרבײטען. בײ אַלע לעבעדיגע װעזען איז די אַרבײט נאָר אַ מיטעל צו ערהאַלטען זײער פּערזענליכע עקזיסטענץ און די עקזיסטענץ פֿון זײער ראַסע און קײנער װעט ניט מעהר אַרבײטען, װי דיזער דאָפּעלטער צװעק פֿאָדערט פֿון איהם.

מען האָט ערקלעהרט, אַז דורך די אַרבײט ענטװיקלען און ערהאַלטען זיך די אָרגאַנען פֿריש און געזונד און דורך לײדיגגעהן שטאַרבען זײ לאַנגזאַם אָב. די פֿערטהײדיגער פֿון דער גרויסקאַפּיטאַליסטישער מאָראַל בענוצען זיך מיט דיזען אַרגומענט אויס דער פֿיזיאָלאָגי, זײ פֿערגעסען

---

*) ג ע נ ע אַ ל אָ ג י הײסט אַבשטאַמונג.

אָבער צו בעמערקען, דאָס דורך צופיל אַרבייט ווערען די אָרגאַנען שנעלער צושטערט, ווי דורך גאָר קיין אַרבייט. רוהע און ליידיגגעהן איז פאַר דעם מענשען, פונקט ווי פאַר אַלע אַנדערע טהירע פיל אַנגענעהמער, ווינשענסווערטהער און נאַטירליכער, ווי אַרבייט און אַנשטריינגונג. די אַרבייט איז ניט מעהר ווי אַ פיינליכע נויטווענדיגקייט, וועלכע איז נויטיג פאַר די ערהאַלטונג פון לעבען. דער ערפינדער פון דעם ביבלישען גן עדן, אַזוי נאַאיוו ווי ער איז געווען, האָט ער דאָך קלאָהר און דייטליך געפיהלט דיזע וואַרהייט. דערפאַר האָט ער אונז דערצעהלט, אַז די ערשטע מענשען האָבען אין אָנפאַנג געלעבט, אָהנע אירגענד וועלכע פראָדוקטיווע טהעטיגקייט, און די שווערע אַרבייט, וועלכע מאַכט אַראָבגיסען דעם שוויים פון פנים ווערט אונז פאָרגעשטעלט אַלס די ערגסטע שטראָפע פאַר די בעגאַנגענע פערברעכען געגען דעם געטליכען ווילען.

די נאַטירליכע און זאָאָלאָגישע מאָראַל וואָלט די רוהע ערקלעהרט אַלס די בעסטע זאַך, זי וואָלט ערקלעהרט, דאָס פאַר דעם מענשען איז נאָר אַזויפיל אַרבייט ניצליך און ווינשענסווערטה, וויפיל די ערהאַלטונג פון זיין עקזיסטענץ פאָדערט אונבעדינגט פון איהם. אַזאַ מאָראַל וואָלט אָבער ניט געווען נאָך דעם געשמאַק פון די קאַפּיטאַליסטישע אויסבייטער, דען זייער אינטערעסע פאָדערט, אַז די מאַסע זאָל מעהר אַרבייטען, ווי עס איז נויטיג פאַר די ערהאַלטונג פון איהר עקזיסטענץ, אום זיי זאָלען קענען אַוועקרויבען פון איהר דעם איבערשוס פון דער פראָדוקציאָן. דערפאַר האָבען זיי אונטערדריקט די נאַטירליכע מאָראַל און ערפונדען אַ נייע. זייערע פילאָזאָפען האָבען פערזוכט איהר צו בעגרינדען, איהרע פריידיגער האָבען איהר פערהערליכט, איהרע דיכטער האָבען איהר בעזונגען, אַלע ערקלעהרען איינשטימיג, אַז פוילקייט איז די אורזאַכע פון אַלע איבלען און אַרבייט איז די העכסטע טוגענד, וועלכע אַ מענש קען בעזיצען.

נאַטירליך, די אויסבייטער זיינען זעהר פאָרזיכטיג מיט דער פראַקטישער אַנווענדונג פון זייער מאָראַל; זיי אַליין ווילען זיך קיין מאָל ניט אונטער וואַרפען זייערע מאָראַל־געזעצע, און דורכדעם בעווייזען זיי קלאָהר און דייטליך, דאָס זיי אַליין גלויבען ניט אין די וואַהרהייט פון זייערע לעהרען. ליידיגגעהן איז נאָר אַ פערברעכען ביי די אָרעמע, פאַר די רייכע איז עס אַ צייכען פון אַ פאָרנעהמער און פריווילעגירטער שטעלונג אין דער געזעלשאַפט. אויף דער איינער זייט ערקלעהרען זיי די אַרבייט אַלס די העכסטע טוגענד און אויף דער אַנדערער זייט איז דיזעלבע אַרבייט אַ שאַנדע פאַר אַ רייכען מאַן און אַ צייכען פון אַ נידריגער שטעלונג אין דער געזעלשאַפט. דער מיליאָנער וועט דעם אַרבייטער שטענדיג ערקלעהרען די ערהאַבענע ראָלע פון דער אַרבייט, אָבער ער וועט איהם קיינמאָל ניט דולדען אין זיין געזעלשאַפט, דען אַלס אַן אַרבייטער שטעהט ער נידריגער פון איהם אין דער געזעלשאַפטליכער אָרדנונג, וועלכע

אַנערקענט די קאַפּיטאַליסטישע מאָראַל אַלס דאָס העכסטע געזעץ. די געזעלשאַפֿט האַלט אין איין לויבען די פֿלייסיגע, אָבער אין דערזעלבער צייט גיט זי די פֿלייסיגע די שלעכטעסטע פּלעצער; זי קושט די ווייסע און צאַרטע האַנד פֿון דעם בורזשואַ און שפּייט אויף די האַרטע און אויסגעהאָרעוועטע האַנד פֿון דעם אַרבייטער. דעם מיליאָנער בעטראַכט זי אַלס אַ האַלבען גאָט און דעם אַרבייטער ווי אַ וואַגאַבונד. וואַרום? ערשטענס צוליב די איבערגעבליבענע וואָרצלען פֿון די מיטעלאַלטער־ליכע פֿאָרשטעלונגען און צווייטענס, ווייל האַנד־אַרבייט איז אין אונזער געזעלשאַפֿט נאָר אַ בעשעפֿטיגונג פֿאַר אונגעבילדעטע מענשען.

אים מיטעל־אַלטער איז די פֿוילקייט געווען אַ פּריווילעגיום פֿון דער אַריסטאָקראַטיע ד. ה. אַ פּריווילעגיום פֿון אַ העכערע ראַסע עראָבערער; די אַרבייט איז דאַן געווען אַ געצוואונגענע בעשעפֿטיגונג פֿון׳ם פֿאָלק, פֿון דער נידריגער ראַסע, פֿון די בעזיגטע און אונטערדריקטע. מיט דעם וואָס אַ מענש האָט געאַרבייט, האָט ער בעוויזען, דאָס ער איז אַ זוהן פֿון אַזעלכע מענשען, וועלכע זיינען אויף דעם שלאַכט־פֿעלד ניט געווען אַזוי מוטהיג און שטאַרק, ווי דער פֿרייער הערר, וועלכער האָט געהאַט דאָס רעכט, צו מאַכען אַ לעבען פֿון זיינע גיטער אָדער פֿון זיין שווערד. דער אַריסטאָקראַט האָט דאַן געקוקט אויף אַלע די יעניגע, וועלכע האָבען זיך בעשעפֿטיגט מיט פּראָדוקטיווער אַרבייט, מיט אַן אינערליכען זעלבסט־געפֿיהל, פּונקט ווי מיר קוקען היינט אויף אַ פּאַפּואַ אָדער בושנעגער,* דערפֿאַר ווייל מיר שטעהען אַנטראָפּאָלאָגיש** העכער פֿון זיי. היינט זיינען אַרבייט און לוידיגגעהען ניט מעהר די צייכענס פֿון אַ געוויסער ראַסע; די מיליאָנערען זיינען ניט די קינדער פֿון די אַלטע עראָבערער און די מאָדערנע פּראָלעטאַריער זיינען ניט מעהר די קינדער פֿון די אונטעריאָכטע אים מיטעלאַלטער. אָבער דאָס אַלטע פֿאָראורטהייל וועלכעס ערקלערט די אַרבייט פֿאַר אַ שאַנדע, האָט זיך ערהאַלטען ביז אויף׳ן היינטיגען טאָג. פּונקט ווי דער אַלטער באַראָן האָט געלאָזט אַר־בייטען זיין בויער פֿאַר זיך, אַזוי לאָזט דער קאַפּיטאַליסט היינט אַרבייטען די פּראָלעטאַריער פֿאַר זיינע אינטערעסען און קוקט אויף זיי, ווי אויף אַ מין זאָרט בהמות, אָבער ניט ווי אויף מענשען, וועלכע שטעהען גלייך צו איהם.

האַנדאַרבייט האָט אין דער היינטיגער קולטור דיזעלבע בעדייטונג ווי אונוויסענהייט. און ווירקליך, די גאַנצע אָרגאַניזאַציאָן פֿון דער מאָדערנער געזעלשאַפֿט פֿערשליסט די בעזיצלאָזע די טהירען פֿון די שולען און אוניווערזיטעטען. דער זוהן פֿון׳ם אָרעמאַן איז קוים אימשטאַנדע צו בע־זוכען אַ פֿאָלקס־שולע, פֿון אַ גימנאַזיע אָדער אַ בעסערע שולע איז

---

*) די פּאַפּואַס און בושנעגער זיינען זעהר נידריגע און גייסטיג צוריקגעבליבענע מענ־שען־ראַסען.

**) אַנטראָפּאָלאָגי: וויסענשאַפֿט, וועלכע בעשעפֿטיגט זיך מיט דער פֿיזישער און גייסטיגער נאַטור פֿון׳ם מענשען.

איבערהויפּט ניט קיין רעדע, דען די נויט צווינגט איהם, צו פֿערקויפֿען זיין אַרבייטס־קראַפֿט אַזוי באַלד ווי מעגליך. דאָס איז אַ גוטער ביישפּיל פֿאַר די צוועקמעסיגקייט פֿון אונזערע געזעלשאַפֿטליכע איינריכטונגען. די טהייערסטע ערציהונגס־אַנשטאַלטען און בילדונגס־אינסטיטוטען ווערען ערהאַלטען דורך'ן שטאַאַט, ד. ה. דורך די שטייערען און אָבגאַבען פֿון פֿון דער אַלגעמיינער מאַסע. אַרבייטער און מיליאָנערען מוזען ביטראָגען צו דיזען צוועק, אָבער נאָר די יעניגע קענען האָבען נוצען פֿון דיזע אינסטיטוציאָנען, וועלכע זיינען אימשטאַנדע צו פֿערבריינגען די ערשטע 18 אָדער 23 יאָהר פֿון זייער לעבען אָהן פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט. דער פּראָלעטאַריער, וועלכער קען זיינע אייגענע קינדער ניט געבען קיין העכערע בילדונג, ווייל ער איז צו אָרעם צו דעם, מוז טראָץ דעם בעצאָהלען פֿאַר דאָס סטודיאום פֿון די רייכע קינדער, דען פֿון די שטייערען, וועלכע ער בעצאָהלט דעם שטאַאַט, ווערען ערהאַלטען די העכערע שולען.

די ענגלענדער און אַמעריקאַנער זיינען ביז צו אַ געוויסען גראַד לאָגישער אין דיזער בעציהונג. ביי זיי זיינען די העכערע בילדונגס אינסטיטוציאָנען, וועלכע קענען ניט בענוצט ווערען פֿון דער אַלגעמיינהייט, פּריוואַט־אונטערנעהמונגען אָדער זיי ווערען ערהאַלטען דורך פֿרייוויליגע ביטרעגע. אין אַלע אנדערע שטאַטען ווערען די שולען ערהאַלטען דורך די שטייערען פֿון אַלעמען, צום נוצען פֿון אייניגע, וועלכע בילדען נאָך ניט איין פּראָצענט פֿון דער אַלגעמיינער בעפֿעלקערונג. און ווער זיינען די אויסערוועהלטע, פֿאַר וועלכע דער שטאַאַט ערהאַלט מיט דעם געלד פֿון די שטייער־צאָהלער גימנאַזיאומס, רעאַל־שולען, אוניווערזיטעטען א.ז.וו.? זיינען עס די פֿעהיגסטע פֿון אַ גענעראַציאָן? לאָזט דער שטאַאַט נאָר צו אין זיינע העכערע שולען אַזעלכע מענשען, ביי וועלכע דער אונטעריכט פֿון די גוטבעצאָהלטע פּראָפֿעסאָרען קען בריינגען די געווינשטע פֿרוכטען? גיט ער אונז אַ גאַראַנטי, אַז ניט דומקעפּ זאָנדערען ווירקליך אינטעליגענטע יונגע לייט זאָלען בעזוכען די בילדונגס־אינסטיטוטען? ניין, דער שטאַאַט, וועלכער האָט איינגעריכטעט העכערע שולען ניט פֿאַר אַלע, זאָנדערען נאָר פֿאַר אייניגע, פֿרעגט ניט, אויב אַ יונגער מאַן האָט די נויטיגע גייסטיגע פֿעהיגקייטען צו סטודירען, נאָר אויב ער האָט די נויטיגע פֿינאַנציעלע מיטלען פֿאַר דיזען צוועק. אַ צוויי־פֿיסיגער פֿערד, אָהן פֿעהיגקייט און טאַלענט בעזוכט די גימנאַזיע און געניסט די גייסטיגע נאַהרונג אָהן אַ נוצען פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, ווען ער איז נאָר גענוג רייך, צו בעצאָהלען די קאָסטען פֿון זיין סטודיום, און דער אינטעליגענטעסטער יונגער מאַן איז אויסגעשלאָסען פֿון די העכערע שולען, דערפֿאַר ווייל ער איז אָרעם און האָט ניט קיין געלד און די געזעלשאַפֿט פֿערלירט פֿילייכט דורך דעם אַ *געטהע* אָדער אַ *קאַנט*.

אַזוי זיינען אַלע געזעלשאַפֿטליכע און עקאָנאָמישע איבלען פֿערבונדען ווי אַן אייזערנער רינג, פֿון וועלכען עס גיט ניט קיין אויסוועג: דער

אַרבייטער איז פּעראַכטעט, ווייל ער איז אונגעבילדעט און ער קען זיך ניט בילדען, ווייל בילדונג קאָסטעט געלד, אַ זאַך, וועלכע ער האָט ניט. די רייכע האָבען ניט נאָר מאָנאָפּאָליזירט אַלע מאַטעריעלע געניסע, זיי האָבען אויך אויסגעשלאָסען די אָרעמע פון אַלע גייסטיגע לעבענס-קוועלען. די ערהאַבענסטע גיטער פון דער ציוויליזאַציאָן, גייסטיגע קולטור, פּאָעזי, קונסט, עקזיסטירען טהאַטזעכליך נאָר פאַר זיי און בילדונג איז איינע פון זייערע וויכטיגסטע און דריקענדסטע פּריווילעגיומס. און ווען עס האָט ווירקליך אַמאָל געלונגען, דאָס אַ מענש פון די אונטערשטע קלאַסען זאָל בעקומען דורך ענטבעהרונג און ערנידריגונג, דורך בעטלעריי אָדער איבער-מענשליכע אַנשטריינגונגען אַ העכערע בילדונג און ערהאַלטען אַן אוני-ווערזיטעטס-דיפּלאָם, וועט ער זיך נאָכדעם ניט צוריקנעהמען צו דער אַרבייט פון זיינע עלטערען, אום מיטצוהעלפען צו צושטערען אַ גע-זעלשאַפטליכעס פּאָראורטהייל, מיט דעם וואָס ער ציינט, דאָס אַ האַנד-אַרבייטער קען שטעהען אויף דערזעלבער שטופע פון גייסטיגער קולטור, ווי אַ בעאַמטער אָדער אַן איינגעטריקענטער פּראָפעסאָר, נייז ער וועט דאָס פּאָראורטהייל נאָך מאַכען שטאַרקער און אויך אָנפאַנגען צו פּער-אַכטען די האַנדאַרבייט, אום צו בעקומען אַ שטעלע אין די רייהען פון די פּריווילעגירטע און צו לעבען אויף די קאָסטען פון דעם פאָלק.

עס גיט האַנד-ווערקע, מיט וועלכע אַ מענש מיט עטוואָס געשיקליכקייט קען פערדינען 3,000 מאַרק אַ יאָהר. עס איז אויך זיכער, דאָס ניין צעהנטעל פון אַלע שטאַטס-אַנשטעלונגען און שטעלען אין האַנדעל-דינסט ברייננען יעהרליך ניט מעהר איין ווי 2,400 מאַרק פערדינסט. און טראָצדעם וועט דער סטודירטער שטענדיג פאָרציהען די 2,400 מאַרק, וועלכע זיינען פערבונדען מיט גרעסערע פּערזענליכע שקלאַפעריי ווי די 3,000 מאַרק פון דעם האַנד-ווערקער, דען אַלס בעאַמטער בעלאַנגט ער צו די פּריווילעגירטע אין דער געזעלשאַפט, צו דער געשלאָסענער קלאַסע פון די בילדונגס-פיליסטער, אָבער אַלס אַן אַרבייטער שטעהט ער אויסערהאַלב די זאָגענאַנטע בילדונגס-קרייזען, מע קוקט אויף איהם ווי אויף אַ באַרבאַר, ווייל ער האָט ניט איינגעאַטהעמט דיזעלבע אַטמאָספערע פון די געבילדעטע.

דיזער לעכערליכער פּאָראורטהייל וואָלט באַלד פערשוואונדען געוואָרען, ווען אַ שטודירטער וואָלט זיך געשטעלט אַרבייטען ביים הובעל-באַנק, ווען אַ שלאָסער וואָלט געלעזען זיין האָראַץ און אַ שוסטער וואָלט בעזוכט נאָך זיין אַרבייט „עסטעטישע טהע-געזעלשאַפטען", אום דאָרטען זיך צו אונטערהאַלטען ווי דער בעסטער קאַנצעליי-אַסיסטענט; דען די עהרליכע אַרבייט האָט איבעראַל דיזעלבע ווירדע, אויב זי בעשעפטיגט זיך מיט דער פּראָדוקציאָן פון קליידער אָדער מיט דעם בויען פון אייזענבאַהנען און דער שניידער געניסט אין דער געזעלשאַפט דיזעלבע רעכטע ווי דער אינדזשעניר, דען די גייסטיגע בילדונג פון ביידע איז דיזעלבע.

דער סטודירטער טהוט אָבער ניט דאָס גערינגסטע, אום צו שאַפען פערנינפטיגע צושטענדע אין דיזער בעציהונג. פאַר איהם איז די אַרבייטס בלוזע די אוניפאָרם פון די דומקעפּ, און ער ציהט בעסער פאָר צו הונגערען אין אַן אָבגעטראָגענעם רעקעל, איידער זיך זאַט צו עסען אין די קליידער פון אַן אַרבייטער. דיזער לעבערליכער פאַראורטהייל איז די אורזאַכע פון איינע פון די געפעהרליכסטע פאָרמען, וועלכע די סאָציאַלע פראַגע האָט אָנגענומען — דער איבערפלוס פון זאָגענאַנטע גייסטיגע פראָלעטאַריער. דער סטודירטער האַלט זיך פאַר צו גוט — און אונטער די געגענווערטיגע אומשטענדען איז דאָס זעהר בעגרייפליך — אום אַראָבצושטייגען אין די אונטערסטע אַבטהיילונגען פון דער געזעלשאַפט און צו ווערען אַ האַנט־אַרבייטער, דערפאַר פאָדערט ער פון דער געזעלשאַפט, אַז זי זאָל איהם געבע צו עסען און איהם בעטראַכטען פאַר אַ גאַנצען קנאַקער. די געזעלשאַפט האָט אָבער קיין בעדירפניס פאַר דיזען איבערפלוס פון סטודירטע און דערפאַר איז אַ העלפט פון אַלע דיאיעניגע, וועלכע האָבען בעזוכט העכערע שולען, פעראורטהיילט לאַנגזאַם צו גרונדע צו געהן, שטעהענדיג פאַר די פולע טישען פון די רייכע מיט הונגעריגע מאָגענס.

עס גיט אַ געוויסער סאָרט „מענשען־פריינד", וועלכע בעטראַכטען דעם קריג און די פעסט פאַר וואָהלטהעטיגע און ניצליכע ערשיינונגען, דערפאַר וויל זיי מאַכען פלאַץ פאַר די, וואָס בלייבען. דיזעלבע „פילאַנטראָפען" האָבען ערקלעהרט, אַז די בילדונג איז איינע פון די ערגסטע איבלען און דאָס די פערמעהרונג פון העכערע שולען איז אַן אַטענטאַט געגען די זיכערהייט פון דער געזעלשאַפט, ווייל מע שאַפט דורכדעם אונצופרידענע, צוקונפטיגע באַריקאַדען־קעמפּער און רעוואָלוציאָנערען. אורטהיילענדיג פון׳ם היינטיגען שטאַנדפונקט, זיינען זיי ניט אונגערעכט. אַזוי לאַנג ווי דער סטודירטער פיהלט זיך ערנידריגט דורך די האַנדאַרבייט, ווייל דער אַרבייטער איז איבעראַל פעראַכטעט, אַזוי לאַנג ווי ער בעטראַכט זיין דיפּלאָם אַלס אַ געזעלשאַפטליכעס פערזאָרגונגס־מיטעל, וועלכע בערעכטיגט איהם צו פיהרען דאָס לעבען פון אַ רייכען לײידיגגעהער, זאָלאַנג וועט איהם די זאָגענאַנטע בילדונג מאַכען פיל אונגליקליכער ווי זאָגאַר דעם געוועהנליכען אַרבייטער און פראָלעטאַריער.

עס גיט נאָר איין מיטעל אַוועקצומאַכען מיט דיזע אוננאַטירליכע צושטענדע — די בילדונג מוז ווידער ווערען אַ זעלבסט־צוועק און ניט אַ פערזאָרגונגס־מיטעל פאַר איינעע פריווילעגירטע. דער מענש מוז בעגרייפען, דאָס די בילדונג אַן און פיר זיך איז שוין אַן אויסגעצייכענטער לוין פאַר אַלע אַנשטריינגונגען, וועלכע זי האָט ערפאָדערט; דער געבילדעטער מוז בעגרייפען, דאָס ער האָט קיין רעכט ניט צו ערוואַרטען נאָך אַן אַנדער לוין פאַר זיינע גייסטיגע אַנשטריינגונגען און זיינע קענטניסע זיינען ניט קיין גרונד, דאָס ער זאָל זיך ניט דאַרפען בעשעפטיגען מיט פראָדוקטיווע אַרבייט. דער געבילדעטער מענש האָט אַ פיל רייכערעס און טיפערעס

בעוואוסטזיין פֿון זיין איך, ער בעגרייפֿט פֿיל בעסער און גרינדליכער די ערשיינונגען דער וועלט און געניסט מעהר די קינסטלערישע שעהנהייטען און די גייסטיגע געניסע פֿון'ם לעבען, ווי דער אונוויסענדער מענש. עס איז אַלזאָ זעהר אונדאַנקבאַר, ווען ער פֿאָדערט אויסער דיזע אַלע רייכטהימער פֿון'ם אינערליכען לעבען, אויך נאָך ברויט פֿון דער געזעלשאַפֿט. צו פֿערדינען זיין ברויט איז די אויפֿגאַבע פֿון די הענד, און עס גיט ניט קיין גרונד, וואַרום דער געבילדעטער מענש זאָל ניט בעהמען קיין אַנטהייל אין דער פּראָדוקטיווער געזעלשאַפֿטליכער טהעטיגקייט. אויף דער אַנדער זייט איז די געזעלשאַפֿט פֿערפֿליכטעט צו מאַכען די בילדונג צו אַן אַלגעמיינעם גוט. יעדערע, וואָס בעזיצט די נויטיגע פֿעהיגקייטען, מוז געפֿינען אַ געלעגענהייט דיזע פֿעהיגקייטען צו ענטוויקלען, די גימנאַזיומס און אוניווערזיטעטען מוזען זיין אָפֿען פֿאַר אַלעמען און ניט נאָר פֿאַר איינציגע פּריווילעגירטע.

מיר אַנערקענען היינט שוין איבעראַל די נויטווענדיגקייט, דאָס אַ מענש זאָל קענען לעזען און שרייבען. וואַרום אַלזאָ זאָלען מיר די בילדונג נאָר צולאָזען ביז צו אַ געוויסען פּונקט? וואַרום זאָלען מיר ניט בעגרייפֿען, אַז דער סטודיום פֿון די נאַטורוויסענשאַפֿטען און דער שעהנער ליטעראַטור איז פּונקט אַזוי נויטווענדיג און ניצליך ווי די קונסט צו לעזען און שרייבען? נאָר דורך די פֿעראַלגעמיינונג פֿון דער בילדונג איז עס מעגליך אַוועקצומאַכען מיט אַלע די לעכערליכע פֿאָראורטהיילע, וועלכע טהיילען פֿונאַנדער די אַרבייטער פֿון די זאָגענאַנטע געבילדעטע. אין דעם אויגענבליק, ווען די בילדונג וועט זיין אַ זעלבסט־צוועק, אַ מיטעל צו ענטוויקלען די גייסטיגע קולטור פֿון יעדען איינעם, אין דיזען אויגענבליק וועט מען די אַרבייט ניט מעהר בעטראַכטען אַלס אַ שאַנדע.

דער פּראָלעטאַריער.

—)::(—

נעבען דער קליינער מינאָריטעט פֿון רייכע לײדיגגעהער, וועלכע לעבען פֿון דעם שווייס פֿון די פֿלייסיגע און דער גרופּע פֿון איבער־פֿליסיגע, וועלכע גלויבען, דאָס זייער דיפּלאָם גיט זיי די בערעכטיגונג צו לעבען אַ גוטען טאָג אויף די קאָסטען פֿון דער געזעלשאַפֿט, זעהען מיר אין דעם בילד פֿון אונזערע עקאָנאָמישע צושטענדע די געשטאַלט פֿון דעם בעזיצלאָזען אינדוסטרי־אַרבייטער, וועלכען מע האָט אַוועקגעריסען פֿון דער פֿרוכטבאַרער ערד. וואָס פֿאַר אַ טראַגישע געשטאַלט אין מיטען אונזער בעריהמטער ציוויליזאַציאָן! איז דיזער פּראָלעטאַריער ניט די

שטאַרקסטע און פֿורכטבאַרסטע קריטיק געגען אונזער גאַנצע מאָדערנע קולטור? מע דערמאָנט אָפֿט די ווערטער, מיט וועלכע לאַ בריער האָט פֿאָרגעשטעלט דעם פֿערשקלאַפּטען בויער פֿון זיין צייט: „ער איז אַ מין פֿינסטערע, מורא׳דיגע חיה, וועלכע פּרעסט דאָס גראָז פֿון די לאַנגקעס, קריכענדיג אויף אַלע פֿיער פֿים; ער וואוינט אין אַ הייל און ווען ער דערזעהט אַ מענשען ענטלויפֿט ער פֿון איהם מיט מורא׳דיגע בליקען. און דאָך האָט די חיה אַ מענשליכען פּנים, און דאָך איז דיזעס עלענדע וועזען אַ מענש!"

דיזע בעשרייבונג פּאַסט אויך אויף דעם מאָדערנעם פּראָלעטאַריער. עלענד גענעהרט, לעבענדיג הויפּזעכליך פֿון קאַרטאָפֿעל אין שלעכטע פֿלייש-ברעקלעך, פֿערגיפֿטעט פֿון אַלקאָהאָל, וועלכער גיט איהם דאָס בעטריגערישע בעוואוסטזיין פֿון אַ פֿאַלשע זאַטקייט, שלעכט געקליידעט אין עלענדע שמאַטעס, וועלכע צייגען שוין אָן פֿון דער וויטען, דאָס ער בעלאַנגט צו דער גרויסער אַרמעע פֿון די בעזיצלאָזע, שמוציג און אונריין, וויל ער האָט ניט די נויטיגע צייט און דאָס נויטיגע געלד צו פֿלעגען זיין קערפּער, אַזוי לעבט ער אין די פֿינסטערסטע און עלענדסטע ווינקלען פֿון די גרויסע שטעט. ניט נאָר וואָס ער האָט ניט קיין אַנטהייל אויף די בעסערע נאַהרונגס-מיטלען, זאָגאַר ליכט און לופֿט, וועלכע עקזיסטירען דאָך אין איבערפֿלוס פֿאַר אַלע לעבעדיגע בעשעפֿניסע, אויך דאָס גיט מען איהם ניט אַזוי פֿיל ווי ער דאַרף. זיין אונגענינענדע נאַהרונג און זיין שווערע אַרבייט רויבען פֿון איהם אַוועק זיינע לעצטע קרעפֿטען, זיינע קינדער ווערען געבאָרען מיט די אויסצעהרונג און ער אַליין איז פֿעראורטהיילט צו אַ פֿריהצייטיגען טויט און פֿיל מאָל צו לאַנגע קראַנקהייטען. זיין אונגעזונטע וואוינונג איז אַן ענטוויקלונגס-אָרט פֿאַר די שווינדזוכט, ווי אַ פֿערלאָרענער פּאָסטען שטעהט ער דאָ, אין דער מאָדערנער קולטור און פֿון אַלע קראַנקהייטען האָט ער צום ערשטען און אַם מעהרסטען צו ליידען.

זיין לאַגע איז ערגער ווי די לאַגע פֿון דעם שקלאַף אין אַלטערטהום. ער איז פּונקט אַזוי געדריקט, פּונקט אַזוי אַבהיינגיג ווי יענער פֿון זיין הער, אָבער זיין מאַטעריעלע פֿערזאָרגונג איז פֿיל שלעכטער, דען ער האָט אפילו קיין ריכטיגע שטאַל זיך אַוועקצולייגען און ניט גענינענד פֿוטער זיך זאַט צו עסען. אָבער דאָס בעוואוסטזיין פֿון זיין מענשליכע ווירדע, דאָס בעוואוסטזיין פֿון זיינע נאַטירליכע רעכטע איז ביי איהם שטאַרקער ענטוויקעלט, ווי ביי זיינע ליידענסגענאָסען אין די אַלטע צייטען און דערפֿאַר זיינען זיינע ליידען פֿיל גרעסער.

ער איז זאָגאַר עלענדער ווי דער ווילדער אין די אורוועלדער פֿון זיד אַמעריקאַ אָדער אין די סטעפּען פֿון אויסטראַליען. פּונקט ווי יענער לעבע ער שטענדיג פֿון האַנד אין מויל און ווען ער פֿערזאַמט איינגע אַרבייטס-שטונדען, דאַרף ער הונגערען דערפֿאַר. אָבער ער האָט ניט

דאָס געפיהל פון זיין פערזענליכע פרייהייט, ווי דער ווילדער, ער האָט ניט דעם גרויסען געננוס פון דער פולער גייסטיגער און קערפערליכער ענטוויקלונג. ער מוז נאָך אָוועקגעבען א טהייל פון זיין אַרבייטס-ווערטה צו דער געזעלשאַפט, וועלכע גיט איהם דערפאַר קלעפ און קייטען אַלס אויסטויש. די ציוויליזאַציאָן האָט איהם פערשפּראָכען פרייהייט און וואָהלשטאַנד, אָבער איהם אַליין האָט זי ניט געהאַלטען קיין וואָרט. ער איז אויסגעשלאָסען פון דעם געננוס פון די העכסטע גיטער. די מאָדערנע היגיעניע, וועלכע מאַכט דאָס הויז פון דעם רייכען אַזוי בעקוועם און אַנגענעהם, איז ביז יעצט נאָך ניט אַריינגעדרונגען אין די ווינקלען, וואו ער איז געצוואונגען צו פערברייננגען זיין לעבען. אַלע פּראָדוקטען פון די מאָדערנע וויסענשאַפטליכע פאָרשונגען זיינען איהם אונבעקאַנט. די שעהנע קונסטען און די פּאָעטישע מייסטערווערקע פון זיין שפּראַכע מאַכען אויף איהם קיין איינדרוק ניט, דען ער קען זיי ניט פערשטעהן. זאָגאַר די מאַשינע, וועלכע האָט געדאַרפט זיין אַ גליק פאַר איהם, האָט זיין לאַגע געמאַכט ערגער אַנשטאָט בעסער. עס איז געוויס אַ גרויסע טהאַט צום גליק פון דער מענשהייט, וואָס דער מענש האָט געפונען מיטלען איבער צו טראָגען אַלע שווערע אַרבייטען אויף די נאַטורקרעפטען, דען די הויכע און ערהאַבענע בעדייטונג פון דעם מענשען בעשטעהט ניט אין זיין מוסקולאַטור, זאָנדערען אין זיין געהירען. וואָס אַנבעלאַנגט פיזישע קראַפט, שטעהט ער אונטער דעם פערד און עזעל און ווען מע פאָדערט פון איהם אויסשליסליך מעכאַנישע אַרבייט, ערנידריגט מען איהם און שטעלט איהם טיפער ווי אַ געוועהנליכע בהמה.

די מאַשין איז ביז יעצט נאָך ניט געוואָרען די ערלייזערין און בעפרייערין פון דעם אַרבייטער, אין געגענטהייל, זי האָט איהם געמאַכט צו איהר אייגענעם שקלאַף, דען זיין בעזיצלאָזיגקייט און די אונמעגליכקייט צו געווינען די פּראָדוקטען פאַר זיינע בעדירפניסע דירעקט פון דער נאַטור, צווינגט איהם צו פערקויפען די קראַפט פון זיינע הענד, אָבצושוואַכען זיין אָרגאַניזמוס און צו ווערען אַ קאָנקורענט פון דער מאַשין. די זאָגענאַנטע סאָלידאַריטעט פון דער מענשהייט עקזיסטירט פאַר איהם נאָר אויף אַזוי פיל, אַז מע לייגט אויף איהם אַרויף טויזענדער פליכטען און גיט איהם כמעט קיינע רעכטע.

ווען ער געפינט ניט קיין קויפער פאַר זיין אַרבייטסקראַפט אָדער ווען ער איז קראַנק און אָבגעשוואַכט פון די יאָהרען, אַז ער קען מעהר ניט אַרבייטען, הויבט די געזעלשאַפט אָן צו זאָרגען פאַר איהם, ד.ה. זי גיט איהם אַ נדבה, ווען ער בעטעלט, זי נעהמט איהם אַריין אין אַ האָספּיטאַל ווען ער איז שוין האַלב טויט און מאַנבעסמאָל, ווען זיין עלטער ערלויבט איהם שוין מעהר ניט קיין פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט, שטעקט זי איהם אַריין אין אַ וואָרקהויז. אָבער זי ערפילט איהרע פליכטען שטענדיג מיט אַ זויערע מינע; זי גיט די אָרעמע מעהר בעליידיגונגען אַלס ברויט און

וועהרענד זי שטילט זייער הונגער מיט אַ פֿערדריסליכע מינע, ערקלעהרט זי אויף דער אַנדערער זייט, דאָס עס איז די גרעסטע שאַנדע אָנצונעהמען נדבות פֿון איהרע הענד און בעהאַנדעלט די אונגליקליכע, וועלכע אַפּעלירען צו איהר מיטליידס-געפֿיהל, מיט דער גרעסטער פֿעראַכטונג.

דער פּראָלעטאַריער האָט ניט די מעגליכקייט זיך צו פֿערזאָרגען פֿאַר די צייט פֿון אַרבייטסלאָזיגקייט און קראַנקהייט, אָדער פֿאַר די עלטערע יאָהרען. ער פֿערדינט קוים פֿאַר דאָס נויטווענדיגסטע צו לעבען און קען ניט זאָרגען פֿאַר שלעכטע צייטען. ער קען אויך ניט פֿאָדערען אַ גרעסערען פּרייז פֿאַר זיין אַרבייט, דען די צאָהל פֿון די בעזיצלאָזע איז אַזוי גרויס — און זי ווערט נאָך גרעסער מיט יעדען טאָג — דאָס עס וועלען זיך שטענדיג געפֿינען קאָנקורענטען, וועלכע זיינען צופֿרידען מיט יעדען לוין, אום ניט צו פֿערהונגערען מיט אַמאָל. דער פּראָלעטאַריער איז אבסאָלוט מאַכטלאָז געגען אַזאַ צושטאַנד. ווי פֿלייסיג ער זאָל ניט זיין, וועט עס איהם קיינמאָל ניט געלינגען מעהר צו פֿערדינען, ווי די בעפֿרידיגונג פֿון זיינע נויטווענדיגסטע בעדירפֿניסע ערפֿאָדערט. אין געגענטהייל — וואָס מעהר דער פּראָלעטאַריער אַרבייטעט, אַלס ערגער ווערט זיין מאַטעריעלע לאַגע. דיזע בעהויפּטונג קלינגט זעהר אונוואַהר-שיינליך, אָבער זי איז דאָך אַבסאָלוט ריכטיג. ווען דער פּראָלעטאַריער פּראָדוצירט מעהר, ווערען זיינע פּראָדוקטען ביליגער פֿערקויפֿט, אָבער זיין לוין בלייבט דערזעלבער, פֿילע מאָל ווערט ער זאָגאַר קלענער. אַזוי פֿערערגערט ער דורך זיינע אַנשטרענגונגען די בעדינגונגען אויף דעם אַרבייטס-מאַרק און פֿערקלענערט דעם ווערטה פֿון זיין אַרבייטס-קראַפֿט. דיזע ערשיינונג וואָלט זיך קיינמאָל ניט געקענט מאַניפֿעסטירען, ווען די פּראָדוקציאָן פֿון דער גרויס-אינדוסטרי וואָלט בעשטימט געוואָרען דורך דעם פֿערלאַנג, דעם בעדירפֿניס פֿון די קאָנסומענטען. אין דיזען פֿאַל וואָלטען מיר ניט געוואוסט פֿון קיין „איבערפּראָדוקציאָן", דער פּרייז פֿון די פּראָדוקטען וואָלט ניט פֿערקלענערט געוואָרען דורך זייער גרויסע צאָהל און דער אַרבייטער וואָלט געקראָגען אַ בעסערען לוין פֿאַר זיין אַרבייט.

דער קאַפּיטאַליזמוס האָט אָבער פֿערפֿעלשט דיזעס נאַטירליכע שפּיל פֿון דיווירטשאַפֿטליכע קרעפֿטען. אַ קאַפּיטאַליסט גרינדעט היינט אַ פֿאַבריק און פּראָדוצירט געוויסע וואַרען, ניט דערפֿאַר ווייל עס איז פֿערהאַנדען אַ בעדירפֿניס פֿאַר דיזע פּראָדוקטען, זאָנדערען נאַר דערפֿאַר, ווייל ער בעזיצט אַ קאַפּיטאַל, מיט וועלכען ער וויל פֿערדינען הויכע פּראָצענטען. אַזוי פֿערנעהמען פּערזענליכע קאַפּריזען און אונוויסענהייט דעם פּלאַץ פֿון די נאַטירליכע ווירטהשאַפֿטליכע געזעצע, און דער מאַרק ווערט איבערפֿלייצט מיט אַ געוואַלדיגע מאַסע פּראָדוקטען, פֿאַר וועלכע עס איז ניטאָ קיין בעדירפֿניס. און וואָרום? ווייל אַן איינצעלנער אינדיווי-דוּאום האָט געוואָלט געווינען מיליאָנען, אָבער זיינע ספּעקולאַציאָנען

זיינען געווען פֿאַלשע. די פֿאָלגען פֿון דיזע פֿאַלשע ספּעקולאַציאָנען מוזען זיך נאַטירליך באַלד אַרויסצייגען. דער קאַפּיטאַליסט פֿערקלענערט די פּרייזען פֿון די פּראָדוקטען אַזוי פֿיל, דאָס זיי ברייגגען איהם שוין מעהר קיין פּראָפֿיט; ער געהט צו גרונדע און די פֿאַבריקאַנטען פֿון אַ גאַנצען אינדוסטרי צווייג האָבען שווער צו ליידען פֿון דיזעלבע אורזאַכען; אַזוי ענטשטעהט אַ קריזיס, מאַנכעסמאָל אין איין לאַנד און זעהר אָפֿט אין אַלע לענדער.

דאָס אייגענטליכע אָפּפֿער פֿון אַזאַ קריזיס איז אָבער דער פּראָלעטאַריער, דען שוין לאַנג בעפֿאָר דער פֿאַבריקאַנט פֿערלירט זיין קאַפּיטאַל, פֿערקלענערט ער שטענדיג דעם לוין פֿון זיינע אַרבייטער און פֿאָדערט פֿון זיי אימער גרעסערע קוואָנטיטעטען פּראָדוקטען. די ענדע פֿון דיזען אונגלייכמעסיגען קאַמף צווישען „אָנבאָט און נאָכפֿראַגע" איז געוועהנליך, אַז דער אַרבייטער איז געצוואונגען אַרומצוגעהן אַ קירצערע אָדער לייגגערע צייט אָהנע בעשעפֿטיגונג און פֿאָלגליך אָהנע ברויט.

דאָס איז די ראָלע פֿון דעם פּראָלעטאַריער און דעם פֿאַבריקאַנט אין דער מאָדערנער גרויסאינדוסטרי. דער אַרבייטער שאַפֿט אונגעהייערע רייכטהימער פֿאַר דעם קאַפּיטאַליסט. דער קאַפּיטאַליסט פֿערשווענדעט זיין געלד פֿאַר די איינריכטונג פֿון נייע פֿאַבריקען. אַזוי ענטשטעהט אַ זאָגענאַנטע איבערפּראָדוקציאָן און אַ געפֿעהרליכע קאָנקורענץ. די פֿאָלגע פֿון דעם איז אַ פֿערקלענערונג פֿון די פּרייזען און אַ פֿערקלענערונג פֿון דעם אַרבייטס־לוין. צו לעצט ענטשטעהט אַ קריזיס און דער אַרבייטער פֿערלירט אין גאַנצען זיין ברויט. אַזוי מאַכט דער אינדוסטריישקלאַף זיין הער אימער רייכער, אַלס דאַנק דערפֿאַר ווערט זיין לעבען אימער שווערער און צולעצט נעהמט מען אַוועק פֿון איהם דעם לעצטען ביסען ברויט. גיט עס אַ שעהנערע אילוסטראַציאָן פֿאַר די גערעכטיגקייט פֿון אונזערע געגענווערטיגע עקאָנאָמישע צושטענדע?

די איינזייטיגקייט דער עקאנאמישער ענטוויקלונג.

—)::(—

בעטראַכטענדיג דיזעס בילד פֿון אונזער עקאָנאָמישען לעבען, שטעלט זיך אונז די ערשטע פֿראַגע: דאַרף די עקאָנאָמישע לאַגע אַזוי זיין, ווי זי איז יעצט? שטעהען מיר דאָ פֿאַר די אונפֿערמיידליכע קאָנזעקווענצען פֿון אַ נאַטורגעזעץ אָדער פֿאַר די פֿאָלגען פֿון מענשליכער דומהייט און אונוויסענהייט? וואַרום קען אַ קליינע מינאָריטעט געניסען אַלע רייכטהימער פֿון דער מענשליכער פּראָדוקציאָן, ניט אַריינלייגענדיג קיין פֿינגער אין קאַלטע וואַסער? און ווי אַזוי קומט עס, דאָס

אונצעהלבאַרע מיליאָנען, וועלכע שאַפֿען אַלע דיזע רייכטהימער, זיינען פֿעראורטהיילט צו הונגער און נויט?

דיזע פֿראַגען פֿיהרען אונז צום ריכטיגען פונקט פֿון דעם פּראָבלעם, וועלכען מיר האָבען צו לייזען. מיר מוזען פֿערזוכען אויסצוגעפֿינען, אויב די אָרעמע ליידען, דערפֿאַר וויל עס גיט ניט גענוג לעבענסמיטלען פֿאַר זיי אָדער די לעבענסמיטלען זיינען פֿערהאַנדען, נאָר זיי קענען ניט צוקומען צו זיי. די לעצטע פֿראַגע קענען מיר אין גאַנצען איגנאָרירען, דען אויב עס וואָלטען געווען גענוג גוטע און געזונטע לעבענסמיטלען און דער אָרעמער וואָלט ניט געקענט צוקומען צו זיי, וואָלט זיין טהייל דאָך איבערגעבליבען און ניט פֿערברויכט געוואָרען. די ערפֿאַהרונג צייגט אונז אָבער דאָס געגענטהייל. מיר זעהען, דאָס אין יעדען יאָהר פֿערברויכט מען די גאַנצע פֿרוכט און אַלע אַנדערע נאַהרונגסמיטלען, וועלכע זיינען פּראָדוצירט געוואָרען אין פֿערגאַנגענעם יאָהר. געוועהנליך איז די פֿרוכט פֿון'ם פֿערגאַנגענעם יאָהר שוין כמעט אין גאַנצען אויפֿגעגעסען געוואָרען, נאָך איידער די שניט-צייט פֿון דעם נייעם יאָהר האָט זיך אָנגעפֿאַנגען און אַ גרויסע טהייל פֿון דער מענשהייט האָלט אין איין הונגערען. מע האָט ביז יעצט נאָך קיין מאָל ניט געהערט, אַז מע זאָל איבערלאָזען פֿרוכט פֿאַר די ווערים, ווייל מען האָט דערפֿאַר קיין בעדירפֿניס און פֿלייש איז נאָך קיין מאָל ניט פֿערפֿוילט געוואָרען, ווייל עס איז געווען אַ מאַנגעל אין קויפֿער.

עס איז וואַהר, אַז די רייכע פֿערשווענדען מעהר פּראָדוקטען, ווי זיי דאַרפֿען פֿאַר די ערהאַלטונג פֿון זייער אָרגאַניזמוס, אָבער פֿון דיזע פּראָדוקטען שפּילען די לעבענסמיטלען די קלענסטע ראָלע. אַ מיליאָנער פֿערשווענדעט מענשליכע אַרבייטסקראַפֿט, אום צו בעפֿרידיגען זיינע קאַפּריזען און זיין לעבערליכע איינבילדונגס-קראַפֿט; ער לאָזט זיך בויען גרויסע הייזער און פֿילט זיי אָן מיט איבערפֿליסיגע מעבעל און אַנדערע זאַכען. ער רויבט אַוועק מענשען פֿון די ניצליכע פּראָדוקציאָן און מאַכט פֿון זיי לאָקייען, דינער און אַנדערע ליידיגגעהער, אָבער וויפֿיל ער זאָל ניט פֿערשווענדען, נאַהרונגסמיטעל קען ער העכסטענס פֿיער מאָל אַזוי פֿיל אויסברייגגען ווי ער דאַרף, אום צו בעפֿרידיגען זיינע אָרגאַנישע בעדירפֿניסע. לאָמיר אָננעהמען, דאָס עס געפֿינען זיך איין מיליאָן אַזעלכע פֿערשווענדער אין אייראָפּאַ; צוזאַמען מיט זייערע פֿאַמיליען וואָלטען עס געווען 5 מיליאָן מענשען, וועלכע וואָלטען אויסגעבראַכט לעבענסמיטלען פֿאַר 20 מיליאָן; ד.ה. אויסער זייער אייגענעם בעדאַרף, נעהמען זיי נאָך צו דעם אַנטהייל פֿון אַנדערע 15 מיליאָן מענשען, וועלכע האָבען גאָרנישט אָדער פֿון 30 מיליאָן, וועלכע קריגען נאָר אַ העלפֿט פֿון וויפֿיל זיי דאַרפֿען צו עסען. די צאָהל פֿון די אָרעמע אין אייראָפּאַ, וועלכע האָבען ניט גענוג צו עסען, איז אָבער וויינינסטענס צוויי מאָל אַזוי גרויס, עס גיט זיבער 60 מיליאָן שטענדיגע הונגערליידער אין אייראָפּאַ, פֿאָלגליך מוזען

מיר קומען צום שלוס, אַז די ערד גיט ניט גענוג לעבענסמיטלען פֿאַר אַלעמען און אַ טהייל פֿון דער מענשהייט איז פֿערדאַמט צו אַ פֿיזיאָלאָגישען עלענד.

וואָס איז די אורזאַכע פֿון דיזער ערשיינונג? איז עס אַ נויטוועגדיגע פֿאָלגע פֿון די נאַטירליכע אומשטענדען? גיט די ערד ניט מעהר לעבענסמיטלען, דערפֿאַר ווייל זי האָט ניט די קראַפֿט מעהר צו פּראָדוצירען? ניין! די ערד גיט אונז ניט מעהר נאַהרונג, ווייל מיר פֿאָדערען ניט מעהר פֿון איהר.

ווען די קאַפּיטאַליסטישע מאָראַל האָט זיך געדאַרפֿט בעשעפֿטיגען מיט דיזען פּראָבלעם, האָט זי באַלד געפֿונען אַן ענטפֿער. דער פֿרומער מאַלטהוס האָט איינפֿאַך ערקלעהרט: „די צאָהל פֿון די מענשען איז צו גרויס, אום די ערד זאָל זיי קענען ערנעהרען, פֿאָלגליך דאַרף מען איהר איינפֿאַך פֿערקלענערען.“ און ער האָט געפּריידיגט, אַז די אָרעמע זאָלען זיך ענטזאַגען פֿון געשלעכטליכען פֿערקעהר. אַ וואונדער, וואָס ער האָט ניט פֿאָרגעשלאָגען, אַז יעדער אינדיווידואום, וועלכער ווערט געבאָרען אָהן פֿערמעגען, זאָל איינפֿאַך קאַסטרירט ווערען, אום די מענשהייט זאָל זיך קענען איינריכטען נאָך דעם אידעאַלען מוסטער פֿון די ביהנען און מוראַשקעס, וואו נאָר איניגע ווייניגע אינדיווידוען בעזיצען דאָס פּריווילעגיום דער פֿאָרטפּלאַנצונגס-קראַפֿט. די גרויסע מאַסע איז אין דיזע ביידע געזעלשאַפֿטען פֿון אינזעקטען איבערהויפּט אָהן אַ געשלעכט און האָט די פֿליכט אָדער דאָס רעכט צו אַרבייטען פֿאַר די פֿאָלקאָמענע אינדיווידוען. אַזאַ מין געזעלשאַפֿטס-אָרדנונג וואָלט זיכער געווען נאָך דעם געשמאַק פֿון אונזערע מיליאָנערען.

דאָס מען קען דעם זאַץ פֿון מאַלטהוס איינפֿאַך איבערקעהרען און זאָגען: די צאָהל פֿון די לעבענסמיטלען איז צו קליין, אום צו ערנעהרען אַלע מענשען, פֿאָלגליך מוז מען זיי פֿערמעהרען!“ דיזער געדאַנק איז דעם פֿרומען מאַלטהוס און זיינע אַנהייגגער גאָר ניט איינגעפֿאַלען. און דאָך איז דיזע לייזונג די איינפֿאַכסטע. אָדער זאָלען זיך ווירקליך געפֿינען מענשען מיט אַ געזונדען פֿערשטאַנד, וועלכע האָבען דעם מוטה צו בעהויפּטען, אַז די פּראָדוקציאָן פֿון נאַהרונגס-מיטלען קען ניט פֿערגרעסערט ווערען אויף דער ערד? אַזעלכע פֿאַנטאַזיאָרען וואָלט מען באַלד געקענט ענטפֿערען מיט צאַהלען.

אייראָפּאַ ערנעהרט אויף 9.710.340 קוואַדראַט-קילאָמעטער 316 מיליאָן מענשען, ד.ה. זי ערנעהרט זיי זעהר אונפֿאָלקאָמען און מאַנגעלהאַפֿט, דען זי בעציהט פֿון אינדיען, זיד-אַפֿריקאַ, אַלושיר, נאָרד-אַמעריקאַ און אויסטראַליען גרויסע מאַסען פֿון פֿרוכט און פֿלייש. זי אַליין עקספּאָרטירט קיינע לעבענס-מיטלען אויסער ווייז, און טראָצדעם לעבט אַ גרויסער טהייל פֿון דער אייראָפּעאישער בעפֿעלקערונג אין שטענדיגען הונגער. עס זעהט אַלזאָ אויס, דאָס אייראָפּאַ וואָלט ניט אימשטאַנדע געווען צו

ערנעהרען 32 מענשען אויף אַ קוואַדראַט-קילאָמעטער. מיר זעהען אָבער, דאָס צ.ב.ש. בעלגיען, אַ לאַנד מיט 29.455 קוואַדראַט-קילאָמעטער ערד, ערנעהרט 5.536.000 איינוואָהנער, ד.ה. אויף יעדען קוואַטראַט-קילאָמעטער קומען 200 מענשען, מעהר ווי זעקס מאָל אַזוי פיל ווי די דורכשניטס-צאָהל אין אייראָפּאַ. ווען די ערד אין גאַנץ אייראָפּאַ וואָלט אַלזאָ אַזוי גוט בעאַרבייט געוואָרען ווי אין בעלגיען, וואָלט זי אימשטאַנדע געוועזען צו ערנעהרען 1950 מיליאָן מענשען, אַנשטאָט 316 מיליאָן. אַזוי פיל מענשען גיט עס אָבער ניט אויף דער גאַנצער ערד. אייראָפּאַ האָט אָבער ווי געזאָגט נאָר 316 מיליאָן מענשען, און ווען די ערד וואָלט ווירקליך און פּלאַנמעסיג אויסגענוצט געוואָרען, וואָלט פאַר יעדען איינוואוינער זעקס מאָל אַזוי פיל לעבענסמיטלען געווען, ווי זיינע בעדירפניסע וואָלטען ערפאָדערט. דיזע רעכנונג בעווייזט אונז קלאָהר און דייטליך, אַז מיר האַלטען אין דער ווירקליכקייט נאָך לאַנג ניט אַזוי שמאָל, ווי אַנדערע ווילען אונז איינרעדען.

עס איז וואַהר, מען קען מיר ענטפערען, אַז בעלגיען איז אויך ניט אימשטאַנדע אַליין צו ערנעהרען איהע איינוואָהנער און מוז דערפאַר בע-ציהען לעבענס-מיטלען פון אַנדערע לענדער. זעהרר גוט! בעלגיען בעציהט איין פירטעל פון איהרע לעבענס-מיטלען פון אויסווערטס, אָבער זי איז טראָץ דעם אימשטאַנדע צו ערנעהרען 150 מענשען פער קוואַדראַט קילאָ-מעטער. אייראָפּאַ וואָלט אַלזאָ געקענט שאַפען לעבענס-מיטלען פאַר 1458 מיליאָן מענשען, ד.ה. אימער נאָך מעהר, ווי עס לעבען איבער-הויפּט מענשען אויף דער גאַנצער ערד. לאָמיר נעהמען אַן אַנדער ביישפּיל. כינאַ (אָהנע די נעבען-לענדער, וועלכע שטעהען אונטער דעם שוץ פון דער כינעזישער רעגירונג) האָט 4.024.890 קוואַדראַט-קילאָמעטער לאַנד מיט 405 מיליאָן מענשען. יעדער קוואַדראַט-קילאָמעטער לאַנד ערנעהרט אַלזאָ 100 מענשען. און כינאַ בעציהט ניט קיין לעבענס-מיטלען פון אויסלאַנד, אין געגענטהייל, זי פערקויפט יעדעס יאָהר אַ גרויסע מאַסע רייז, טהע, איינגעמאַכטס א.ז.וו. צו די אויסלענדער. און טראָץ דעם פער-זיכערען אונז אַלע געלעהרטע, וועלכע האָבען גערייזט אין כינאַ, דאָס הונגער און עלענד מאַניפעסטירען זיך נאָר דאַן, ווען עס מאַכט זיך אין דעם „הימלישען רייך" אַ שלעכטער יאָהר; און זאָגאַר אין דיזען פאַל זיינען די שלעכטע פערבינדונגען צווישען די איינצעלנע פּראָווינצען די הויפּט-אורזאַכע פון אַ הונגער-צושטאַנד. ווען די ערד פון אייראָפּאַ וואָלט נאָר אויף אַזוי פיל קולטיווירט געווען ווי אין כינאַ, וואָלט זי בעקוועם געקענט ערנעהרען 1000 מיליאָן מענשען אַנשטאַט 316 מיליאָן, וועלכע געפינען זיך אין אַזעלכע שלעכטע צושטענדע, דאָס מיליאָנען פון זיי וואַנדערען אויס נאָך אַנדערע וועלטטהיילען.

וואָרום פאָדערט מען פון דער ערד ניט מעהר פּראָדוקטען, טראָץ דעם וואָס די ערפאַהרונג צייגט אונז יעדען טאָג, דאָס זי איז אימשטאַנדע מעהר

צו געבען? ווארום פֿערזוכט מען ניט צו פּראָדוצירען אַזוי פֿיל נאַהרונגס־מיטלען, אום אַלע מענשען זאָלען קענען לעבען אין איבערפֿלוס? דער ענטפֿער איז זעהר איינפֿאַך: דערפֿאַר ווייל דער קאַפּיטאַליזמוס האָט אונז געפֿיהרט צו אַן אונגאַטירליכער און איינזייטיגער ענטוויקלונג פֿון אונזער קולטור. די גאַנצע ציוויליזאַציאָן קאָנצענטרירט זיך היינט צו טאָג אויס־שליסליך אויף דער אינדוסטרי און דעם האַנדעל און רויבט אַוועק אַלע קרעפֿטען פֿון דער פּראָדוקציאָן פֿון לעבענס־מיטלען.

דער פֿהיזיאָקראַטיזמוס, וועלכער לערענט אונז, אַז דער איינציגער ווירקליכער רייכטהום פֿון אַ לאַנד איז דער רייכטהום פֿון זיין אַגריקולטור, דער איבערפֿלוס פֿון זיינע לעבענס־מיטלען, האָט היינט פֿערלאָרען זיין גאַנצען איינפֿלוס. זייט די לעצטע הונדערט יאָהר קוקט די גאַנצע אָפֿיציעלע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישע וויסענשאַפֿט, וועלכע האָט זיך ערנידריגט צום געהאָרכזאַמען דינער פֿון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפֿטס־אָרדנונג, אויף דיזע לעהרע ווי אויף אַ נאַאיוועו אירטהום און לאַכט זיך אויס פֿון איהרע אַנשויאונגען.

אַזוי ווי דער זוהן פֿון די פֿעלדער פֿערלאָזט די פֿרייע נאַטור, דעם איבערפֿלוס פֿון ליכט און לופֿט, געטריבען פֿון אַ מין זעלבסטמערדערישען אינסטינקט, אום זיך אַריינצושלאָזען אין די טויטליכע געפֿענגניסע פֿון די פֿאַבריקען און די פֿערשטיקטע ווינקלען פֿון די גרויסע שטעט, אַזוי רייסט זיך אָב די גאַנצע קולטור־מענשהייט אין אַלגעמיין פֿון דעם פֿרוכטבאַ־ען אַקער, אום צו דערשטיקען און צו שטאַרבען פֿון הונגער אין די ענגע שטייגען פֿון דער גרויס־אינדוסטרי. די גאַנצע ערפֿינדונגס־קראַפֿט פֿון דער מענשהייט, אַלע איהרע פֿאָרשונגען, איהר גאַנצע ענערגי, אַלעס קאָנצענטרירט זיך אויסשליסליך אויף די אינדוסטרי. מיר זעהען די פֿאָלגען פֿון דיזער איינזייטיגער ענטוויקלונג: אימער קאָמפּליצירטערע מאַשינען, אימער פֿאָלקאָמענערע אַרבייטס־מעטהאָדען, אימער גרעסערע רייכטהימער. פֿון הונדערט ערפֿינדער בעשעפֿטיגט זיך אפשר קיין איינציגער מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון נאַהרונגס־מיטלען. ווען מיר וואָלט׳ן נאָר אַוועק־געלעגט אַ העלפֿט פֿון דער ענערגי, וואָס ווערט פֿערוועגדעט אויף די פֿערבעסערונג פֿון דער אינדוסטרי, פֿאַר די פּראָדוקציאָן פֿון נאַהרונגס־מיטלען, וואָלטען מיר זיכער ניט געוואוסט פֿון קיין פֿיזיאָלאָגישען עלענד אויף דער ערד. אָבער גראַדע דיזער וויכטיגער צווייג פֿון דער מענשליכער טהעטיגקייט איז אויף אַזוי פֿיל פֿערנאַכלעסיגט געוואָרען, דאָס עס איז כמעט אונמעגליך זיך פֿאָרצושטעלען. מיר זיינען הויך־ציוויליזירטע בעשע־פֿעניסע אויף דעם געביט פֿון דער אינדוסטרי, אָבער וואָס אָנבעלאַנגט די באָדען־קולטור, דעם אַקערבוי זיינען מיר שוואַרצע, פֿינסטערע באַרבאַרען. מיר שטאָלצירען מיט רעכט מיט אונזער שאַרפֿזיניגקייט אין דער פּראָדוקציאָן פֿון געוויסע געגענשטענדע, פֿאַר וועלכע מיר פֿערוועגדען אַלע ברעקלעך, וואָס האָבען שיינבאַר גאָר קיין ווערטה ניט, אָבער אין

דערזעלבער צייט פֿערשווענדען מיר וועניגסטענס א העלפֿט פֿון אַלע שפייזע רעסטען אָהן אַ נוצען; מיר לאָזען דעם אינהאַלט פֿון די קאַנאַלען אַריינלויפֿען אין די טייכען אָדער אין ים, וועלכער גיט אונז ניט צוריק דעם טויזענדסטען טהייל פֿון דעם, וואָס ער בעקומט פֿון אונז.

עס איז הימעלשרייענד צו זעהען, ווי מיר וואַרפֿען אַרויס מיליאָנען טאָנען פֿון אַלערליי שטאָפֿען, וואָס וואָלטען געקענט פֿרוכטבאַר מאַכען די ערד און אין דערזעלבער צייט ווירקט עס קאָמיש, זעהענדיג, ווי פֿאָרזיכטיג מען איז מיט יעדען טראָפּען שוועבעל־זויערע אין דער פֿאַבריקאַציאָן פֿון כעמישע פּראָדוקטען, אָדער בעמערקענדיג, וויפֿיל צייט און געדולד אַן ערפֿינדער לעגט אַוועק, אום אויסצוגעפֿינען אַ נייען מיטעל, ווי צו פֿערווערטהען די שמוציגסטע רעסטען פֿון די פֿאַבריקען. מיר בעריהמען זיך, אַז מיר האָבען אונטעריאָכט די נאַטור־קרעפֿטען און דאָך אַרט אונז גאַנץ וועניג, אַז עס גיט נאָך מיליאָנען קוואַדראַט־קילאָמעטער ערד, וואָס איז נאָך ניט קולטיווירט; טראָץ דעם, וואָס די ערפֿאַהרונג האָט אונז געצייגט, דאָס עס גיט איבערהויפּט ניט קיין שטיק לאַנד, וועלכעס מען זאָל ניט קענען קולטיווירען, אפילו ווען די ערד זאָל בעשטעהען פֿון אייזערנע צוועקעס אָדער שטיקלעך פֿעלזענשטיינער. איבעראַל, וואו עס איז נאָר מעגליך צו שאַפֿען וואַסער און וואַרעמקייט, קען מען פֿערוואַנדלען וויסטע לאַנד אין פֿרוכטבאַרע פֿעלדער.

מיר שטאָלצירען מיט געוויסע קוילען־אָדער קופּער־מינען, וועלכע געהען אַרונטער עטליכע טויזענד פֿוס אין דער ערד אָדער אונטערען ים, און דערזעלבער מענש, וועלכער האָט אויסגעגראָבען דיזע געוואַלדיגע מינען, דערזעלבער מענש שעהמט זיך ניט צו זאָגען, אַז די טויזענדער נאַקעטע און אונפֿרוכטבאַרע פֿעלזען, וועלכע געפֿינען זיך איבעראַל, קענען ניט בענוצט ווערען פֿאַר ערגעץ אַ ניצליכע זאַך.

מיר בעהערשען דעם בליץ פֿון די הימלען און דאָך ווייסען מיר ניט ווי זיך צו בענוצען מיט דעם אונענדליכען רייכטהום אין נאַהרונגס־מיטלען פֿון די ימים, וועלכע בעדעקען דריי פֿירטעל פֿון אונזער ערד, און פֿון וועלכע מיר פֿערווענדען קוים עטליכע אַטאָמען. ווי אַזוי איז מעגליך, דאָס אין אונזער צייט פֿון וואונדערבאַרע מאַשינען און מעכאַנישע אַרבייטס־אינסטרומענטען זאָלען זיך נאָך געפֿינען אין אייראָפּאַ גרויסע זומפּען, טייכען אָהנע פֿיש, און גרויסע שטרעקען אונקולטיווירטע לאַנד? ווי אַזוי קומט עס, אַז מיר זיינען אַזעלכע שלעכטע מאַטעמאַטיקער, אום ניט צו בעגרייפֿען דאָס עס איז ניצליכער און פּראַקטישער צו פֿערווענדען די געוואַלדיגע רייכטהימער און נאַהרונגס־מיטלען פֿון די טייכען און ימים, וועלכע גיבען אונז אין דער געשטאַלט פֿון פֿיש און אַנדערע טהירען גענוג אייוויים־שטאָפֿען פֿאַר די מענשליכע ערנעהרונג, אַנשטאַט צו האַלטען גרויסע סטאַדעס בהמות צו דיזען צוועק, וועלכע פֿערנעהמען אַ גרויסען טהייל פֿרוכטבאַרע ערד פֿאַר זייער ערנעהרונג?

איך וויל יעצט ניט ווייטער איינגעהען אויף די איינצעלהייטען, דען איך גלויב, אַז איך האָב געבראַכט גענוג אַרגומענטען, אום צו בעווייזען, אַז דער אַקערבוי, די אַגריקולטור איז דאָס שטיפקינד פון אונזער מאָדערנער קולטור. ווען די אינדוסטרי געהט פאָרווערטס מיט הונדערט טריט, מאַכט דער אַקערבוי קוים איין טריט פאָרווערטס. אַלעס וואָס מען האָט זייט די לעצטע עטליכע יאַהרהונדערט אויסגעפונען, אום די מענשען רייכליך צו ערנעהרען, איז די איינפיהרונג פון קאַרטאָפּלען אין אייראָפּאַ, וועלכע געבען דעם פּראָלעטאַריער די מעגליכקייט, ער זאָל זיך איינבילדען, אַז ער האָט זיך גוט אָנגעגעסען, אין דערזעלבער צייט ווען זיין קערפּער שטאַרבט לאַנגזאַם אָב, ווייל ער בעקומט ניט גענוגווירקליכע נאַהרונגס־שטאָפען, קאַרטאָפּלען, וועלכע געבען דעם קאַפּיטאַליסט די געלעגענהייט אַראָבצודריקען דעם לוין פון זיינע אינדוסטרי־שקלאַפען אויף די קלענסטע מאָס.

פּרוכט־גערטנער, קרויט־פעלדער, שוואַם־קעלערס א.ז.וו. בעווייזען אונז, וואָס פאַר אַ מאַסע פון לעבענסמיטלען עס קען אונז ברייננגען די קלענסטע שטיקעל לאַנד. די ערפאַהרונג צייגט אונז יעדען טאָג, אַז עס גיט איבערהויפּט ניט קיין ניצליכערע פערווענדונג פאַר די מענשליכע אַרבייטס־קראַפט, ווי צו קולטיווירען און צו בעאַרבייטען די ערד. ווען מיר וואָלטען אָנגעווענדעט אונזערע געוואַלדיגע מעכאַנישע און וויסענשאַפטליכע מיטלען פאַר דעם אַקערבוי. וואָלט אַ קליינע שטיקעל לאַנד געווען אימשטאַנדע צו ערנעהרען אַ מענשען, מיר ווילען אָבער ניט וויסען פון דעם און פאָלגליך ווערט דער מאַנגעל אין לעבענסמיטלען אימער גרעסער, די פּרייזען פאַר אונזער טעגליכע שפּייז וואַקסען פון טאָג צו טאָג און דער אינדוסטרי־אַרבייטער דאַרף אַרבייטען אימער שווערער און ביטערער, אום צו שטילען זיין הונגער.

די נאַטור צייגט דעם מענשען, דאָס ער דאַרף די ערד, ווי דער פיש די וואַסער; דער מענש זעהט, אַז ער געהט צו גרונדע, ווי באַלד ער רייסט זיך אָב פון דעם פּרוכטבאַרען אַקער, ער זעהט, אַז נאָר דער בויער בלייבט געזונד און שטאַרק און פערלירט ניט די פעהיגקייט זיך פאָרטצופלאַנצען; אָבער די שטאָדט טריקענט אויס דעם מאַרך און די קראַפט פון איהרע איינוואָהנער, זי מאַכט זיי אונפּרוכטבאַר און ווען ניט די איינוואַנדערונג פון נייע עלעמענטען אויס די דערפער, וואָלטען אַלע שטעט אים פערלויף פון אַ פערהעלטניסמעסיג קורצע צייט זיך פערוואַנדעלט אין גרויסע בית עלמן'ס, וואו עס וואָלט זיך ניט געפונען קיין לעבעדיגער מענש. און טראָץ דעם פערלאָזט דער מענש דעם אַקער, טראָץ דעם רייסט ער זיך אָב פון'ם לעבען, אום זיך אַרומצוכאַפּען מיט'ן טויט.

די פּראָפעסאָרען פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמי ווילען אונז איינריידען, אַז דער גראַד פון אינדוסטריעלער ענטוויקלונג איז דער אייגענטליכער מאַסשטאַב פאַר די ציוויליזאַציאָן פון אַ לאַנד, און דאָס אַ רייך־ענטוויקעלטעס פאַבריק־סיסטעם איז דאָס גרעסטע גליק פאַר אַ נאַציאָן, ווייל

די ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען גיט אויך די אָרעמע אַ געלעגענהייט זיך צו בענוצען מיט זיי. דאָס איז איינער פֿון די קאַפּיטאַליסטישע ליגענס, וועלכע מען האָט איבעראַל פֿערשפּרייט. אַ פֿייער זאָל נעהמען דיזע בעריהמטע ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען! קיינער האָט גיט קיין נוצען פֿון דעם, ווי נאָר די פֿאַבריקאַנטען און צווישען־הענדלער. מיר האָבען שוין פֿריהער ערקלערט די אורזאַכען פֿון דיזער ביליגקייט. די קאַפּיטאַליסטישע קאָנקורענץ, פֿון וועלכע דער אַרבייטער האָט אַם מעהרסטען צו ליידען; די געוויסענלאָזע און פֿערברעכערישע אויסבייטונג פֿון מענשליכער אַרבייטס־קראַפֿט, דאָס זיינען די ווירקליכע אורזאַכען פֿון דער בעריהמטער ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען. דער אַרבייטער איז צוגעבונדען צעהן, צוועלף און אָפֿטמאָל פֿירצעהן שטונדען צו זיין מאַשינע, אום די בוימוואָל זאָל ווערען ביליגער, ווי זי איז. ער לעבט איבערהויפּט ניט מעהר, דען זיין גאַנצעס דאַזיין שפּילט זיך אָב הינטער די שמוציגע מויערען פֿון די פֿאַבריקען און מאַניפֿעסטירט זיך איינציג און אַליין אין אַן אונענדליכע סעריע פֿון אויטאָמאַטישע בעוועגונגען. דער מאָדערנער פּראָלעטאַריער איז דאָס איינציגע בעשעפֿענים אים ווייטען וועלט־רוים, וועלכע מוז פֿערברייננגען אַזאַ גרויסען טהייל פֿון זיין לעבען מיט אוננאַטירליכער אַרבייט, אום צו ערהאַלטען זיין אָרגאַניזמוס.

געוויס, אויף די קאָסטען פֿון דיזער מענשען־שינדעריי ווערען די פּראָדוקטע ביליגער; אָבער אין דערזעלבער צייט ווערען זיי אויך שלעכטער. אונזער גאַנצע אינדוסטריעלע ענטוויקלונג האָט נאָר איין ציל: צו פֿערשלעכטערען די קוואַליטעט און צו פֿערקלענערען די קוואַנטיטעט פֿון דעם אַרבייטס־מאַטעריאַל, פֿון די רוישטאָפֿען. וואַרום? ווייל די רוישטאָפֿען, בעזאָנדערס די, וועלכע מיר געווינען פֿון דער אָרגאַנישער נאַטור, ד.ה. אויס דער טהיער־און פֿלאַנצען־וועלט, ווייל דיזע רוישטאָפֿען זיינען פֿיל טהייערער ווי מענשליכע אַרבייטס־קראַפֿט. די ערד לאָזט זיך ניט אָבנאַרען; זי גיט אונז נאָר דאַן בוימוואָל, פֿלאַקס, האָלץ א.ז.וו. ווען מיר גיבען איהר צוריק דיזעלבע קוואַנטיטעט נאַהרונגס־שטאָפֿען, וועלכע מיר נעהמען אַרויס פֿון איהר. אפילו א בהמה אָדער אַ שעפּס קענט איהר ניט בעטריגען, דען די קוואַליטעט פֿון זייער וואָל, זייערע פֿעל אָדער זייערע הערנער ווערט בעשטימט דורך די נאַהרונג, וועלכע מיר גיבען זיי צו עסען. נאָר דער מענש איז דומער פֿון אַ בהמה, נאַרישער פֿון אַ שעפּס, ווייניגער קלוג ווי די ערד, דען ער גיט אַוועק די קראַפֿט פֿון זיינע מוסקלען און נערווען אונטער איהר נאַטירליכען ווערטה.

דער פֿאַבריקאַנט האָט אַלזאָ אַ דירעקטע אינטערעסע איינצושפּאָרען דעם טהייערען רוישטאָף און אַריינצולעגען מעהר מענשליכע אַרבייטס־קראַפֿט אין דער פּראָדוקציאָן. דערפֿאַר פֿערפֿעלשט ער דאָס אַרבייטס־מאַטעריאַל, פֿערקלענערט די קוואַנטיטעט און גיט די פּראָדוקטען דורך קאָמפּליצירטע אַרבייטס־מעטהאָדען, ד. ה. דורך אַ וואַהנזיניגע

פֿערשווענדונג פֿון מענשליכער אַרבייטס־קראַפֿט אַ גוטען אויסזעהען. אין דעם פֿאַרטיגען שטיק שטאָף, וועלכעס דער ענגלישער פֿאַבריקאַנט בריינגט אויף'ן מאַרק, געפֿינט זיך אַזוי ווייניג ווי מעגליך בוימוואָל און אַזוי פֿיל ווי מעגליך מענשען־קראַפֿט. דער שטאָף איז ביליג, דערפֿאַר ווייל דעם פֿאַבריקאַנט קאָסט די אַרבייטס־קראַפֿט פֿון זיינע מענשליכע שקלאַפֿען פֿיל ווייניגער ווי די ערד, וועלכע גיט איהם די בוימוואָל.

עס איז אָבער גאָר ניט נויטיג, אַז די פּראָדוקטען זאָלען זיין אַזוי ביליג, דען די ביליגקייט איז די אורזאַכע פֿון פֿערשווענדונג. זאָגאַר דער פּראָלעטאַריער וועקסעלט אין דער היינטיגער קולטור פֿיל עפֿטער זיינע קליידער און זיינע הויזגעצייג, ווי עס איז אונבעדינגט נויטווענדיג. מיר וואַרפֿען אַוועק פֿילע זאַכען, וועלכע וואָלטען אונז נאָך געקענט נוצען, איינפֿאַך דערפֿאַר, ווייל זיי זיינען זעהר ביליג. אָבער טראָץ דער בעריהמטער ביליגקייט האָט דער אייראָפּעער אַם ענדע פֿון יאָהר דאָך אַזוי פֿיל אויסגעגעבען פֿאַר די פֿערשידענע געברויכס־אַרטיקלען, אַלס ווען זיי וואָלטען טהייערער געווען, דען אין דיזען פֿאַל וואָלט ער זיך לענגער בענוצט מיט זיי. דאָס איז אַלזאָ דאָס פּראַקטישע רעזולטאַט פֿון דער ביליגקייט, וועלכע איז דער שטאָלץ פֿון אונזער גאַנצען עקאָנאָמישען לעבען. פֿאַר דעם קאָנסומענט איז די ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען קיין פֿערלייכטערונג, זי בריינגט איהם ניט דעם קלענסטען פֿאָרטהייל, דען זי ענטוויקעלט נאָר אין איהם די טיראַנישע געוואוינהייט צו פֿערשווענדען די פּראָדוקטען פֿון דער מענשליכער אַרבייטס־קראַפֿט ; פֿאַר דעם פּראָדוצירער איז די ביליגקייט אַ דירעקטער פֿלוך, דען זי פֿערקלענערט שטענדיג דעם פּרייז פֿון דער אַרבייט און צווינגט איהם צו אימער גרעסערע אַנשטריינגונגען. און ווייל יעדעס אינדיווידואום, וועלכעס בעלאַנגט ניט צו דער קליינער מינאָריטעט ליידיגעהער, איז אין דערזעלבער צייט פּראָדוצירער פֿון איין זאָרט און קאָנסומירער פֿון אַנדערע זאָרטען פּראָדוקטען, דערפֿאַר האָט די גאַנצע בעריהמטע ענטוויקלונג פֿון דער גרויס־אינדוסטרי אַבסאָלוט קיין ווערטה ניט, דען זי פֿערוואַנדעלט דאָס גאַנצע לעבען אין אַ ווילדע יאַגד, וואו יעדער איינער איז אין דערזעלבער צייט הירש און יעגער, יעדער איינער פֿערלירט די נשמה, יאָגענדיג זיך נאָך די אַנדערע און געהט צולעצט אוים פֿון די קרעפֿטען.

לענגערע און האַרטערע אַרבייט פֿאַר דעם פּראָדוצירער און וואַהנזיניגע פֿערשווענדונג פֿון די פּראָדוקטען, דאָס איז די קאָנזעקווענץ פֿון אונזער מאָדערנע אינדוסטריעלע ענטוויקלונג, וועלכע גרינדעט זיך אויסשליסליך אויף די מאַסען־פּראָדוקציאָן און אויף די ביליגקייט פֿון די פֿערשידענע פּראָדוקטען. לאָמיר אָננעהמען פֿאַר אַ ווײַלע, אַז די פּרייזען פֿון די אינדוסטרי־פּראָדוקטען וואָלטען פלוצלינג געוואָרען פֿירמאָל אַזוי הויך, ווי זיי זיינען יעצט און די פּרייזען פֿון די לעבענס־מיטלען וואָלטען געבליבען דיזעלבע, ווייל די ענטוויקלונג פֿון דער אַגריקולטור וואָלט געהאַלטען

גלייכע טריט מיט דער אינדוסטרי. וואָס פֿאַר אַן אונגליק וואָלט דאָן געווען? איך, פֿאַר מיין פערזאָן, זעה ניט קיין אונגליק אין דעם, זאָנדערען אַ גרויסען פֿאָרטהייל פֿאַר אונזער גאַנצע וויטערע ענטוויקלונג. יעדער איינער וואָלט דאַן זיינע קליידער איינמאָל אָנשטאָט פֿירמאָל אים יאָהר געוועקסעלט א.ז.וו. דער אינדוסטרי־אַרבייטער וואָלט בעקומען פֿירמאָל אַזוי פֿיל לוין ווי היינט, ד. ה. אויב ער מוז היינט אַרבייטען 12 און 14 שטונדען אַ טאָג, אום צו מאַכען אַ לעבען, וואָלט ער דאַן געדאַרפֿט אַרבייטען 3 אָדער 4 שטונדען טעגליך, אום צו בעפֿרידיגען זיינע לעבענס־בעדירפֿניסע. לויט די צאָהלען נאָך וואָלט אַלעס געבליבען, ווי עס איז געווען בעפֿאָר; די אויסגאַבען פֿון די קאָנסומענטען וואָלטען געווען די־זעלבע. אָבער טראָץ דעם וואָלט דיזע נייע איינריכטונג געהאַט אַ וואונדערבאַרעס רעזולטאַט, דען דער אַרבייטער וואָלט מעהר ניט געווען קיין געוועהנליכער שקלאַף, זאָנדערען אַ פֿרייער מענש, גלייך צו אַלע אַנדערע. ער וואָלט צייט געהאַט צו דיינקען, צייט, זיך צו ענטוויקלען, אַ גאַנצע וועלט, פֿון וועלכע ער איז היינט אויסגעשלאָסען, וואָלט זיך אויפֿגעדעקט פֿאַר איהם. ער וואָלט געקענט נעהמען אַן אַנטהייל אין די העכערע פֿערגעניגענס פֿון'ם קולטור־לעבען, געקענט בעזוכען מוזעומס און טעהאַטערע, ער וואָלט אָנגעפֿאַנגען צו דיינקען, פֿיהלען און פֿאַנטאַזי־רען, מיט איין וואָרט, ער וואָלט מעהר ניט געווען קיין דומע מאַשינע, זאָנדערען אַ ווירקליכער מענש, גלייך און פֿריי מיט אַלע אַנדערע מענשען.

מען מוז די אַרבייטער צורופֿען: זייט פֿאַרזיכטיג! די מאָדערנע גרויס־אינדוסטרי איז אַ געפֿעהרליכע חיה, וועלכע וועט אייך פֿערניכטען. בעפֿרייט זיך פֿון איהר, אָדער זי וועט אייך נאָך פֿערשלינגען. וואָס מעהר איהר אַרבייט היינט, אַלס ביליגער וועלען אייערע פּראָדוקטען פֿערקויפֿט ווערען, אַלס וואַהנזיניגער וועט מען פֿערשווענדען די מענשליכע אַרבייטס קראַפֿט, אַלס לענגערע שטונדען מוזט איהר אַרבייטען מאָרגען, אום צו מאַכען אַ קלעגליכען לעבען. אַרבייט אַזוי ווייניג ווי נור מעגליך! געהט אַרום לעדיג. פֿערקלענערט אייערע אַרבייטס שטונדען אויף אַ העלפֿט אָדער אַ פֿירטעל! אייער לוין וועט בלייבען דערזעלבער, אויב יעדער וועט נאָר פֿערברויכען אַזוי פֿיל ווי ער מוז און אַרבייטען אַזוי פֿיל ווי ער דאַרף, אום צו מאַכען אַ לעבען.

הונגער און ליבע

—)::(—

די פּראָפֿעסאָרען דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמי האָבען אַן אַנדער מיינונג אין בעצוג אויף קורצע אַרבייטס־שטונדען. זיי האָבען מורא, אַז מענשען זאָלען אַרומגעהן ליידיג און זייער העכסטער אידעאַל איז

אויסצונוצען די מענשליכע אַרבייטס־קראַפֿט, ווי ווייט עס איז נאָר מעגליך. זייער גאַנצע לעהרע גרינדעט זיך אויף צוויי גרונדזיצע. קויף אַזוי פֿיל ווי דו קענסט נאָר, אויב דער פֿערברויך איז גערעכטפֿערטיגט דורך ווירקליכע בעדירפֿניסע אָדער ניט; פּראָדוציר אַזוי פֿיל ווי דו קענסט, אויב מען דאַרף דיינע פּראָדוקטען אָדער ניט.

דיזע קלוגע מענער מאַכען קיין אונטערשייד ניט צווישען אַ פֿייערווערק, וואָס האָט דעם צוועק פֿערברויכט צו ווערען אין איינציגע מינוטען, אום צו בעפֿרידיגען די נייגיריגקייט פֿון אַ פּאָר דומקעפּ און לײדיגעהער, און אַ מאַשינע, וועלכע פּראָדוצירט יאָהרען לאַנג ניצליכע מעבעל, בעטען, טישען א.ז.וו. דאָס פֿייערווערק רעפּרעזענטירט דעם ווערטה פֿון 50.000 מאַרק, ד.ה. אויסער דעם רווישטאָף רעפּרעזענטירט עס די אַרבייטס־קראַפֿט פֿון 50 אַרבייטער, וועלכע האָבען פֿערווענדעט אַ יאָהר צייט פֿאַר דעם און ריזיקירט זייער לעבען ביי דיזע געפֿעהרליכע בעשעפֿטיגונג. די מאַשינע קאָסטעט נאָר 10.000 מאַרק. דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָם מאַכט גלייכגילטיג זיינע רעכנונגען און זאָגט: דאָס פֿייערווערק איז פּונקט פֿינף מאָל אַזוי פֿיל ווערטה ווי די מאַשינע, דען אין ביידע פֿעלע איז די אַרבייט צוועק־מעסיג פֿערווענדעט געוואָרען. די פּראָדוקציאָן פֿון דעם פֿייערווערק האָט דעם לאַנד געבראַכט פּונקט דעמזעלבען געווין, ווי די פּראָדוקציאָן פֿון פֿינף מאַשינען; און אויב עס וואָלט נאָר מעגליך געווען צו בעשעפֿטיגען אַ מיליאָן אַרבייטער מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון פֿייערווערק, ווען עס וואָלט נאָר מעגליך געווען צו פּראָדוצירען און צו פֿערקויפֿען אַ מיליאַרד פֿון דיזע פּראָדוקטען אַ יאָהר, וואָלט עס געווען אַ גליק פֿאַר די לאַנד און מיר וואָלטען געדאַרפֿט גראַטולירען די אַרבייטער פֿאַר זייער פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט אין דיזער אינטערעסאַנטער אינדוסטרי.

די פֿאָרם פֿון דיזער געדאַנקען־ספּעקולאַציאָן איז גאַנץ ריכטיג; אָבער דער אינהאַלט איז דער ערגסטער סאָפֿיזמוס, וואָס אַ מענש קען נאָר אויסטראַכטען.

געוויס, ווען מען בעקומט פֿאַר אַ ראַקעטע פּונקט אַזוי פֿיל געלד ווי פֿאַר אַ הוהן, דאַן איז די ראַקעטע פּונקט אַזוי פֿיל ווערטה ווי אַ הוהן און אַ מענש, וועלכער האָט פּראָדוצירט אַ ראַקעטע, האָט פּונקט אַזוי פֿיל בייגעטראָגען צום נאַציאָנאַל־רייכטהום, ווי דער, וועלכער האָט אויפֿגעהאָדעוועט אַ הוהן. אָבער טראַץ דעם איז דאָס אַלעס ניט מעהר ווי אַ געמיינער ליגען. ניין, פֿאַר די מענשהייט בלייבט עס ניט עגאַל, צו מיר פּראָדוצירען ראַקעטען, צו מיר האָדעוועט היהנער. ניין, דער פֿיהרער, וועלכער צייגט די רייכע טוריסטען דעם וועג אויף די בערג, האָט ניט דיזעלבע בעדייטונג, ווי דער הייצער פֿון אַ ניצליכער מאַשינע, אָב־וואָהל ער פֿערדינט אפשר פֿיל מעהר ווי דער לעצטער.

איך ווייס גאַנץ גוט, אַז דיזער אונטערשייד איז אַ טויטעס־אורטהייל פֿאַר די גאַנצע לוקסוס־אינדוסטרי; אָבער איך לייקען עס גאָר ניט אָב.

לויט מיין מיינונג האָט קיין מענש א רעכט צו בעפֿרידיגען זיינע פערזענליכע קאַפּריזען, אַזוי לאַנג ווי עס גיט נאָך מענשען, וועלכע זיינען נים א משטאַנדע צו בעפֿרידיגען זייערע נויטוועַנדיגע אָרגאַנישע בעדירפֿניסע. עס איז לעכערליך און אַבסורד צו בעשעפֿטיגען אַן ארבייטער מיט דער פּראָדוקציאָן פון פֿייערווערק, אַזוי לאַנג ווי עס געפֿינען זיך נאָך מענשען, וועלכע געהען אוים פֿון הונגער, דערפֿאַר ווייל עס גיט נים גענוג אַר־בייטער צו קולטיווירען די ערד. עס איז איינפֿאַך פֿערברעכעריש, צו צווינגען אַ פֿאַבריק־ארבייטער, ער זאָל אַרבייטען 12 און 14 שטונדען אַ טאָג, אום צו פּראָדוצירען זיידענע שטאָפֿען, ווייל אַזעלכע שטאָפֿען מאַכען אַ בעסערען איינדרוק אויף אונזער שעהנהייטס־געפֿיהל, און אין דערזעלבער צייט זאָלען מענשען נים האָבען קיין שטיקעל אָרט, וואו אַוועקצולייגען די מידע גלידער.

די גרויסע עקאָנאָמישע אויפֿגאַבע פֿון דער מענשהייט בעשטעהט נים אין דעם, צו פּראָדוצירען פּראָדוקטען און זיי צו פֿערקויפֿען פֿאַר אַ געוויסען פּרייז, ניין, דער מענש מוז צוערשט בעפֿרידיגען זיינע אָרגאַנישע בעדירפֿניסע מיט דער הילפֿע פֿון זיין אַ־בייט.

עס גיט נאָר צוויי ווירקליכע בעדירפֿניסע: די ערנעהרונג און די פֿאָרטפֿלאַנצונג. די איינע האָט די אויפֿגאַבע צו ערהאַלטען דאָס אינדיווי־דואום, די אַנדערע — צו ערהאַלטען די ראַסע. שיינבאַר קוקט עס אוים, אַלס ווען דער מענש האָט אייגענטליך נאָר איין ווירקליכעס אָרגאַנישעס בעדירפֿניס, די ערנעהרונג, און דאָס די בעפֿרידיגונג פֿון דעם פֿאָרט־פֿלאַנצונגס־אינסטינקט איז נים קיין אַבסאָלוטע נויטווענדיגקייט, אָבער נאָר שיינבאַר, דען דער פֿאָרטפֿלאַנצונגס־אינסטינקט איז אין דער ווירקליכקייט נאָך פֿיל מעכטיגער, ווי דער אינסטינקט פֿון דער אינדיווידועלער זעלבסט־ערהאַלטונג, פונקט ווי די גאַנצע ראַסע בעזיצט מעהר קראַפֿט אַלס דער איינצעלנער אינדיווידואום.

מיר האָבען עס ביז יעצט נאָך קיינמאָל נים ערלעבט, דאָס אַ גרעסערע צאָהל מענשען, צ.ב.ש. אַ גאַנצער פֿאָלקס־שטאַם, זאָל עקזיסטירען אַ לענגערע צייט, נים האָבענדיג קיין געלעגענהייט צו בעפֿרידיגען זייערע געשלעכטליכע בעדירפֿניסע. ווען עס זאָל אָבער יאַ אַמאָל טרעפֿען אַזאַ פֿאַל פֿון נאַציאָנאַלען „געשלעכטס־הונגער," דאַן וואָלטען מיר געזעהען האַנדלונגען און ליידענשאַפֿטען, געגען וועלכע די שרעקליכסטע סצענען פֿון הונגער וואָלטען נים מעהר געווען ווי אַן איינפֿאַכע קינדער שפּילעריי.

דיזע ביידע גרויסע אָרגאַנישע בעדירפֿניסע מוז דער מענש אַלזאָ בע־פֿרידיגען, אַלעם אַנדערע האָט נאָר אַ קלענערע בעדייטונג. אַ מענש, וועלכער האָט זיך אָנגעגעסען, ליידעט נים פֿון קעלט, האָט אַ פּלאַץ זיך צו שיצען געגען ווינד און רעגען און לעבט צוזאַמען מיט אַן אינדיווידואום פֿון דעם אַנדערען געשלעכט, קען זיך פֿיהלען גאַנץ גליקליך און צופֿרידען.

אַ מענש, וועלכער הונגערט, קען זיך ניט פֿיהלען גליקליך און צופֿרידען, אפֿילו איהר זאָלט איהם אָנטהאָן די טהייערסטע קליידער און איהם אַריינשטעלען אין אַ גלענצענדען פּאַלאַסט אָדער אין אַ מוזעאום פֿון'ם רוימישען וואַטיקאַן. דיזע וואַהרהייט איז אַזוי קלאָר, דאָס אפֿילו אַ קינד קען איהר פֿערשטעהען. עס איז די קווינטעסענץ פֿון לאַפֿאַנטיין'ס פֿאַבעל פֿון די הוהן, וועלכע האָט געפֿונען אַ פּערל און ערגערט זיך, פֿאַר וואָס ער איז ניט געווען קיין קערענדעל. און דאָך ווילען אונזערע פּראָפֿעסאָרען ניט וויסען פֿון דיזער וואַהרהייט און קיינעם פֿון זיי איז עס ביז יעצט געקומען אויף'ן געדאַנק, צו פֿערגלייכען זיין עקאָנאָמישע וויסענשאַפֿט מיט דער איינפֿאַכער וואַהרהייט פֿון לאַפֿאָנטיין'ס פֿאַבלען. ווען מיר ווילען אָנווענדען דיזע פֿאַבעל פֿון די הוהן און די פּערל אויף די מאָדערנע קולטור־מענשהייט, הייסט זי איינפֿאַך: ווייניגער בוימוואָל פֿון מאַנטשעסטער, ווייניגער מעסער פֿון שעפֿילד און מעהר ברוים און פֿלייש פֿאַר אַלעמען.

די פּראַקטישע ערפֿאַהרונג פֿון'ם לעבען וועט אונז באַלד צייגען, וואָס די טהעאָריע האָט אונז ביז יעצט נאָך ניט געצייגט, זי וועט און מוז אונז באַלד איבערצייגען, אַז די פֿונדאַמענטאַלע גרונדזעצע פֿון דער קאַפּיטאַליסטישער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמי, וועלכע אונזערע געלעהרטע בעטראַכטען היינט אַלס אַבסאָלוטע וואַהרהייטען, זיינען פֿאַלש און פֿערקעהרט. שוין היינט ווערט איבעראַל צו פֿיל געאַרבייט און פּראָדוצירט. כמעט יעדעס קולטור־לאַנד פֿערזוכט היינט צו פֿערקויפֿען זיינע אינדוסטריעלע פּראָדוקטען אין אויסלאַנד און איז געצוואונגען צו בעציהען לעבענס־מיטלען פֿון אַנדערע לענדער. מען צובּרעכט זיך שוין היינט דעם קאָפּ, ווי אויסצוגעפֿינען נייע מאַרקעטס און מען קען רוהיג בעהויפּטען, דאָס די גרויס־אינדוסטרי פֿון די הויפּט־פֿעלקער אין אייראָפּאַ אַרבייטעט געגענווערטיג כמעט אין גאַנצען צו פֿערזאָרגען די אינערליכע טהיילען פֿון אַפֿריקאַ און אַנדערע ווילדע און האַלב־ווילדע לענדער מיט פּראָדוקטען. און דיזער צושטאַנד פֿערערגערט זיך פֿון טאָג צו טאָג אַלס מעהר. מיט דער צייט ענטוויקעלט זיך די אינדוסטרי אויך אין אַזעלכע לענדער, וועלכע האָבען זיך ביז יעצט ניט בעשעפֿטיגט מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון אינדוסטרי־פּראָדוקטען. די אַרבייטס־מעטהאָדען וועלען נאָך מעהר פֿערבעסערט און די מאַשינען וועלען נאָך פֿאָלקאָמענער געמאַכט ווערען. און וואָס וועט זיין דאַן? דאַן וועט יעדעס לאַנד זיין אימשטאַנדע צו בעפֿרידיגען זיינע אייגענע אינדוסטריעלע בעדירפֿניסע און וועט נאָך פּראָדוצירען אַן איבערפֿלוס אין פּראָדוקטען, אָבער עס וועט זיך ניט מעהר געפֿינען קיין אַנדער לאַנד, וועלכע וועט זיי קויפֿען. דער לעצטער קאָנגאָ־נעגער, וועלכער געהט היינט נאָך אַרום נאַקעט, וועט דאַן בעזיצען זיינע 50 יאַרד בוימוואָל־שטאָף און אַ ביקס; דער לעצטער פּאַפּואַ אין אויסטראַליען וועט טראָגען געלע שיך און אַ פּאַפּירענעם קאָלנער. דער אייראָפּעער

וועט זיך קויפֿען יעדע וואָך אַ נייעם אַנצוג, ווען ער וועט לעזען אַ צייטונג, וועט אַ מאַשינע איהם איבערמישען די בלעטער א.ז.וו.

דאָס וועט זיין דאָס גאָלדענע צייטאַלטער פֿון אונזערע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, וועלכע טרוימען פֿון אַ פּראָדוקציאָן אָהנע גרענעצען און פֿון אַ קאָנסומציאָן אָהן אַ ציל. אין דיזעם גאָלדענען צייטאַלטער וועלען גאַנצע לענדער בעדעקט זיין מיט די קוימענס פֿון די פֿאַבריקען, אַנשטאַט מיט גרינע בוימער; די פֿעלקער וועלען זיך ערנעהרען מיט כעמישע עקסטראַקטען אַנשטאַט מיט ברויט און פֿלייש; מען וועט אַרבייטען 18 שטונדען אַ טאָג און שטאַרבען ניט וויסענדיג, אַז מען האָט איבערהויפּט געלעבט.

אָבער פֿיליכט וועלען מיר ניט דאַרפֿען וואַרטען אויף דיזע גאָלדענע צייט, פֿיליכט וועט דער מענש שוין ענדליך אָנפֿאַנגען צו בעגרייפֿען, אַז די איינזייטיגע ענטוויקלונג פֿון דער מאָדערנער אינדוסטרי איז ניט מעהר ווי אַ מאַסען־זעלבסטמאָרד פֿון דער מענשהייט און אַלע אַרגומענטען פֿון די נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען צו רעכטפֿערטיגען אַזאַ צושטאַנד, גרינדען זיך אויף בעטרוג און שווינדעל.

מען האָט שוין היינט אָנגעפֿאַנגען צו בעגרייפֿען, דאָס אַ פֿאָלק, וועלכעס פֿערקויפֿט זיין פֿרוכט און קאָרן אין אויסלאַנד, אַ פֿאָלק, וועלכעס פֿאָדערט מעהר פֿון דער ערד, ווי זי גיט איהר צוריק אין דער פֿאָרם פֿון אַנדערע שטאָפֿען, אַזאַ פֿאָלק מוז ווערען מיט דער צייט אָרעם און עלענד און ווען זיינע בירגער זאָלען זאָגאַר איינעהמען בערג מיט גאָלד אַ יאָהר

ביסלעכווייז וועט מען אויך אָנפֿאַנגען צו בעגרייפֿען, אַז דער מאַסען־פֿערקויף פֿון אַרבייטס־קראַפֿט, דער פֿערקויף פֿון מוסקלען און נערווען אין דער געשטאַלט פֿון אינדוסטרי־פּראָדוקטען מאַכט אַ לאַנד מיט דער צייט אָרעם און אונגליקליך, ווי פֿיל געלד זיינע איינוואָהנער זאָלען דערפֿאַר ניט איינעהמען.

דער אייראָפּעאישער פֿאַבריק־אַרבייטער איז שוין היינט דער שקלאַף פֿון דעם נעגער אין אַפֿריקאַ; ער שטילט זיין הונגער מיט קאַרטאָפֿלען און שנאַפּס, ער פֿערברייננגט זיין גאַנצעס לעבען אין אַ שמוציגער פֿאַבריק און שטאַרבט צולעצט פֿון דער שווינדזוכט, אום אַ ווילדער אין אַפֿריקאַ זאָל קענען לעבען בעקוועמער, ווי ער לעבט שוין יעצט. די פֿיבערהאַפֿטע אַרט און ווייזע פֿון אונזער פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט, וועלכע בעשעפֿטיגט זיך פֿיל צו ווייניג מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון נאַהרונגס־מיטלען און וועלכע שאַפֿט אַ זאָגענאַנטע „איבערפּראָדוקציאָן" פֿון אינדוסטריעלע־אַר־טיקלען, מוז צו לעצט שאַפֿען אַ נאַציאָן פֿון „געלד־רייכע" הונגער־ליידער. די וועלט וועט דאַן ערלעבען דאָס שוישפּיל פֿון אַ לאַנד, וואו אין יעדען צימער וועטשטעהן אַ פּיאַנאָ פֿון דער נייעסטער קאָנסטרוקציאָן, די מענשען וועלען זיך יעדען טאָג בענוצען מיט נייע קליידונגס־שטאָפֿען א.ז.וו. אַבער

זיי ווערען אַרומגעהען מיט קראַנקע לונגען, ניט האָבענדיג קיין מאַרך אין די ביינער און קיין בלוט אין די אָדערען.

שלום.

די אַלגעמיינע אונצופרידענהייט מיט די יעצטיגע עקאָנאָמישע צושטענדע ענטוויקעלט זיך פון טאָג צו טאָג אַלס מעהר. דער בעזיצלאָזער פראָלעטאַריער בעגרייפט, דאָס ער איז דער אייגענטליכער בעשעפער פון אַלע רייכטהימער און אימער הויכער און דייטליכער פאָדערט ער זיין אַנטהייל.

עס איז קיין צווייפעל, דאָס מיר שטעהען פאַר דעם אויסברוך פון גרויסע קאַטאַסטראָפען אין אונזער ווירטשאַפטליכען לעבען און מיר וועלען באַלד ניט מעהר זיין אימשטאַנדע זיי לענגער אָבצוהאַלטען. אַזוי לאַנג ווי די מאַסען זיינען נאָך בעאיינפלוסט געוואָרען פון די רעליגיעזע אידעען, אַזוי לאַנג איז עס מעגליך געווען זיי צו טרייסטען מיט די אונבעשטימטע פערשפרעכונגען פון אַ יענער וועלט. היינט אָבער, ווען דאָס ליכט דער אויפקלערונג בעלייכטעט אַלע ווינקלען פון אונזער דאַזיין, היינט ווערט די צאָהל פון די געדולדיגע אימער קליינער און עס גיט ניט מעהר פילע מענשען, וועלכע גלויבען, דאָס אַ געבעט האָט דעמזעלבען ווערטה ווי אַ גוטער דינער און דאָס אַ פּלאַץ אין גן עדן איז בעסער ווי דער בעזיץ פון אַ פרוכטבאַרען אַקער אויף דיזער וועלט.

די בעזיצלאָזע פאַנגען אָן זיך צו צעהלען און זיי געפינען אויס, דאָס זיי זיינען שטאַרקער און מעכטיגער פון די רייכע. זיי אונטערזוכען די קוועלען פון דעם מאָדערנען רייכטהום און קומען צו דעם שלוס, דאָס אויסבייטונג, ספעקולאַציאָן און ירושה זיינען פונקט אַזוי ווייניג בערעכטיגט ווי רויב און גניבה.

די שטענדיגע פערגרעסערונג פון דעם סאָציאַלען עלענד און די אונערטרעגליכקייט פון אונזערע ווירטשאַפטליכע אונגערעכטיגקייטען איז דער פרוכטבאַרסטער באָדען פאַר דעם זאַמען פון דער אַלגעמיינער אונצופרידענהייט; און אין דעם טאָג, ווען די מאַסע וועט בעגרייפען די ריכטיגע אורזאַכען פון זייער עלענד, גיט עס קיין מאַכט אין דער וועלט, וועלכע איז שטאַרק גענוג זיי צוריק צו האַלטען. דער הונגער איז איינע פון די ווייניגע עלעמענטאַרע קרעפטען, וועלכע לאָזען זיך ניט פאַר אימער בעזיגען דורך דראָהונגען און פוסטע פערשפרעכונגען. און דיזע קראַפט וועט אויך וואַהרשיינליך צושטערען די פונדאַמענטען פון די גאַנצע מאָדערנע געזעלשאַפט, וועלכע גרינדעט זיך אויף אַבערגלויבען און אויסבייטונג, מיט וועלכע די פילאָזאָפען קענען אַליין ניט פאַרטיג ווערען.

— ע נ ד ע —

The Arbeiter Ring Library
Secy.
Treas.